A LÉLEK HAZÁJA

IDŐRE ÉS ÖRÖKKÉVALÓSÁGRA SZÓLÓ
KERESZTÉNY ÉLETBÖLCSESÉG

IRTA:
P. GODEFRIED HENRIK
O. CAP.

NÉMET EREDETI UTÁN FORDÍTOTTA ÉS KIADJA:
A BUDAPESTI NÖVENDÉKPAPSÁG
MAGYAR EGYHÁZIROD. ISKOLÁJA

BUDAPEST, 1925.
„ÉLET" IRODALMI ÉS NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Nihil obstat.

dr. Ladislaus Babura
censor dioecesanus.

Nr. 1780.

Imprimatur.

Strigonii, die 6. Junii, 1925.

Joannes
card., aeppus.

"ÉLET" IRODALMI ÉS NYOMDA RT. I. HORTHY M.-ÚT 15. Igazgató: Laiszky Jenő.

ELŐSZÓ.

Az 1925-ik év szent idő, szent esztendő. A zarándokoknak ezrei jártak tőlünk is az örök városban: Rómában. Gyakran mondották, hogy amikor először meglátták a szent Péter-bazilikát, csalódtak; nagyobbat, hatalmasabbat vártak. Mikor azonban közelebbről jól megnézték, a csalódásból csodálat lett, mert csak látszat volt ami, megcsalta őket. Az összhang, az arányosság, a harmónia szárnyakat adott az anyagnak, hogy szinte lebegni látszott a hatalmas épület, oly könnyedén állott.

Nem akarom egy vonalra állítani szerény kiadványunk szerzőjét a világ legnagyobb bazilikájának híres művészeivel, a hasonlatot csak e gondolat kedvéért mondtam: mily fontos és szép, még kisebb dolgokban is az arányosság, az összhang.

Szerzőnk műve három arányos részből áll. Az egyes részek pompás harmóniában csengenek össze.

Az első rész hangulatkeltő; mintha öntudatra akarná ébreszteni a lelket. Az Isten nélküli szomorú élet leírásával valamiképen megsejtetni igyekszik az örök hontalanság kínos érzetét, a hazátlan lélek gyászos életét: „A világ nap nélkül, az éj-

szaka csillagok nélkül, test élet nélkül, vándor cél nélkül, ember hontalanul, árva szülők nélkül, szív boldogtalanul: ez a lélek Isten nélkül." És e rész vége fokozatos átmenet után, mintegy a lelket megmozgató hatalmas visszahatásként, az Istennel való egyesülésnek boldog állapotában csattan ki.

Mikor ide ért az olvasó, törpének, erőtlennek érzi magát a misztikai egyesülésnek erre az elérhetlen magas fokára; szinte bánatosan hanyatlik vissza azzal a szomorú tudattal, hogy ilyen boldog magasságok elérésére nem született. A nagy gondolatok, az örök igazságok befogadására a lélek már készen áll. A szerző bámulatos pszichológiával fut segítségére e szárnyaszegett léleknek és a második részben megtanítja, hogy az élet ezer útvesztője között, időben és gyarló testben, hogyan lehet eljutni az örökkévalóság kapujáig. Ez a rész a könyvnek a magja; ezt kell életünkbe átültetnünk, megvalósítanunk, ez az igazi életművészet.

Mikorra azonban az ember ezt megtanulta, leszállóban van életének napja: esteledik, alkonyodik. Elindul tehát „hazafelé" igazi honába, az örök hazába. Fölvezeti a szerző az Isten-látás magas hegyére, Nébó tetejére, honnan a lélek nemcsak belát az igéret földjére, hanem be is nyit igazi honába, „ahol ujjongva csatlakozhatik az angyalok és boldogok seregéhez, akik az Istennel, az ő egyetlen céljukkal és boldogságukkal együtt örök Allelujá t zengenek".

Igy tehát a harmadik rész újra összecsendül az elsővel. S az olvasó azzal a gondolattal, a léleknek

azzal a messze szálló, vágyó érzésével teszi le a könyvet, amit legelső lapján olvasott, amit tudatlanul is folyton ismételget magában:

„Hol várja a lelket az otthon, a béke?
Kinek borul enyhe palástja fölébe?
..... nem, nem idelent,
Fönn várja a fényben az otthoni csend."

Igyekeztünk a szép gondolatokat szép ruhában, szép formában visszaadni és itt különösen köszönetet mondunk főtisztelendő *dr. Mentes Mihály,* győri teol. tanár úrnak, aki ékes magyarsággal fordította le nekünk a verseket, amelyek kiadványunk lapjait, mint elszórt virágok díszítik, kedvessé teszik.

A külső kiállításban, nagyságban is szerettünk volna visszatérni Iskolánk multjához, megközelíteni régi kiadványaink alakját; bár ettől még sok tekintetben távol állunk, de minthogy Iskolánk a világháború ezer nehéz következménye után is tovább él meggyöngülten ugyan, de a kiállott nehéz próbának férfias, acélos öntudatával, úgy érezzük, hogy Iskolánk szebb jövőjének hajnala virradt fel és önámítás nélkül, reménnyel mondhatjuk keletkezésekor fölvett jelszavát: „Fejlik idővel"!

Ezzel a reménnyel kérjük nagyérdemű védőink, tiszteletbeli tagjaink és olvasóközönségünk pártfogását.

Budapest, 1925. december hó.

A Budapesti Növendékpapság
Magyar Egyházirodalmi Iskolája.

Motto: Hol várja a lelket az otthon, a béke?
Kinek borul enyhe palástja fölébe?
. . . . . nem, nem idelent,
Fönn várja a fényben az otthoni csend.

BEVEZETÉS.

Csendes, egyszerű lelkiemberek számára készült ez a könyv, mint szerény kísérlete egy rövidrefogott keresztény életbölcseletnek. A modern lélek hontalanságában, az időre és örökkévalóságra szóló bölcseletnek ez a könyvecskéje szeretne egy kis lelki kultúrát adni, egy kis lelkipásztorkodást végezni. Igaz, a kolostori bölcselet a maga másvilági irányulásával a modern ember előtt koráttévesztettnek, idegennek, ábrándosnak látszik; de ennek is megvan a haszna, hogy a keresztény világnézet örök értékei annál határozottabban emelkednek ki a tisztán földi életértékek közül. Egyébként eléggé szóhoz jutnak e műben a középkori szűkkeblűséget s egyoldalúságot kifogásoló nevezetes egyéniségek is.

Istennek, a lelkek Atyjának legyen tisztelet és hála, ha e könyvecske csak egy léleknek is őrzőangyala lesz az örök hazát kereső úton.

ISTEN ÉS A LÉLEK.

Isten nélkül.

A világ nap nélkül, az éjszaka csillagok nélkül, test élet nélkül, vándor cél nélkül, ember hazátlanul, árva szülők nélkül, szív boldogtalanul: ez a lélek Isten nélkül . . .

A népmonda beszél szegény lelkekről, akik súlyos bűneikért örökre bolyongani kénytelenek, nyugtalanul, örömtelenül, pihenés nélkül, jajgatva szállonganak a világban, sóvárognak, hogy talán itt vagy ott megtalálják nyugalmukat, szabadulásukat, hiába; őrület és a büntetés kínja űzi tovább a szerencsétleneket. — Bolygó lelkek hová? Hová? Isten nélkül! Hová, ha nem Istenhez? — Istent elveszteni: mindent elveszteni . . .

Pusztára nyit
A világ néma zord kaput,
Ki azt hagy itt,
Mit te: pihenni sohse tud.

Sáppadtan állsz:
Út és tél: sorsod átka vár.
Utána jársz,
Mint füst hideg magasba száll.

Madár, te mondd
A puszták dalát, az tied. —
S te rejtsd, bolond,
Gúny s jég mögé vérző szíved.

Varjú sereg
A város felé zúg tova.
A tél közelg...
Jaj! kinek nincsen otthona. *(Nitzsche.)*

Egy istentelen, szerencsétlen lélek, aki később az őrület éjjelébe sűlyedt, panaszolja e sorokban vérző szíve fájdalmát. És mégis milyen kevesen tanulnak más kárán.

Isten nélkül boldog életet élni — így harsog a munkás-zugutcák minden kintornája egy nótára, — így játszik a színházak és szalónok zenekara és az emberek tombolva, őrjöngve táncolnak hozzá és ordítják: a mennyországot átengedjük az angyaloknak és a verebeknek.

Bódultság mindenütt! Fel lehet találni az elveszett paradicsomot a hitetlenség kihalt jégmezőin és az erkölcstelenség bűzös mocsaraiban?

A gőgös értelem elvakultsága, még inkább a bűnös szív gyakorlati hitetlensége természetszerűen hajtja az emberi lelket az istentelenség téves utaira. Nem szabad Istennek lenni, — különben jaj nekünk, tehát nincs Isten. — Mindenesetre nagy fáradságba kerül, hogy valaki ebben az érthetetlen önámításban és csalódásban meg tudjon maradni; de mi mindent hisz ma az ember, csakhogy Istenben ne kelljen hinni és az ő parancsolatait megtartani! Egyszer valaki gúnyos humorral említette, ha ebből

a számtani igazságból: $2 \times 3 = 6$, az következnék, hogy a hatodik parancsolatot meg kell tartani, akkor minden alsó és felső számtan annak a bebizonyításán erőlködnék, hogy 2×3 mégsem hat...

A legtöbb ember értelmében az Isten megismerése oly fényesen sugárzik, hogy a szándékos hitbeli kételkedés legfeketébb felhőivel sem lehet egészen elsötétíteni; az istenbizonyító okok a teremtés birodalmában oly világosak és határozottak; a szív és a lelkiismeret szava oly hangosan kiáltja: van Isten, hogy azt elbölcselkedni, lekáromkodni és kigyalázni nem lehet. Az ember mégis segít magán. A saját ízlése szerint teremt magának Istent. A régi pogányok istenei és istennői gyakran nem voltak egyebek, mint megistenített bűnök; a modern újpogányok egységes mindenistent alkotnak maguknak az ő emberi szívük vágya szerint, a legpompázóbb színházi ruhába öltöztetik és imádják ezt az emberistent, — önmagukat. Az én istenem — mondja a monista — nagyon közel van mindig hozzám. Tiszta, havas téli éjszakák csendes csillagragyogásában, — a tavaszi nap hajnalpírjában, a boldogság meleg sugaraiban, amelyek hűséges, szerető szemekből áradnak felém, — Istennek szeme néz rám! Hallom a hangját, mikor a tenger viharmoraját dörgi és mikor a nap énekeit susogja és a szélvész az erdő sípjait kihúzza és mikor fáradt kolompolás hallatszik a legelőn...

Az én istenem — mondja a monizmus —, az én istenem nagy. Nem fárad el, mikor magános útján jár, amelyet már annyiszor bolyongott át megszám-

lálhatatlan időkön világos aranyszínű hajával, követve a napot. Az ő vállát ékesíti az est bársonypiros pompája és a csillagok aranycsillogása.

Az én istenem — mondja a monizmus — jóságos és szelíd. Hálásan köszönt engem a kék virágban, amelyet ápolok és az állat tekintetében, amely kezemet nyalogatja. Nem kell neki bűnöket megbocsátani, ilyeneket ő nem ismer, mert nem mondja bűnnek, ha az ember gyermeke élvez és a szépséget és gyönyörűséget inni akarja, ahol találja. Nincs szüksége papra, minden ember papja a világistenségnek, aki másoknak az emberi javak szent kelyhét nyujtja, szeretettel és irgalommal teliti, megértéssel és megbocsátással áldja...

Ez az én istenem — mondja a panteista monizmus —, ezt akarom tisztelni, de nem sötét, hideg kőből való templomokban. Az égboltozat az ő dómja, az egész föld az oltára, a nap gyujt rajta áldozati tüzet; a nyári erdő énekel neki karéneket és a napsütésben gyertyafehér fenyőgallyak égnek tiszteletére. Az örökfényű csillagok világítanak házában, ahol lakik. És a legmagasztosabb istentisztelet, melyet neki felajánlok, abban áll, hogy amennyire tőlem telik, én is hozzáadok valamit az emberi lét magasabbra emeléséhez, a felvilágosításhoz, az emberszeretethez, a kultúrmunkához, más szóval azon fáradok, hogy Istent az emberben felszabadítsam, szabaddá tegyem a babonától, a bűn és büntetés ósdi őrületétől, szűkkeblűségtől, elfogultságtól... igen — örülj világ — a monizmus új istenre s új dalra tanít: Gloria in excelsis

homini! dicsőség a magasságban embernek. (Klug, Gottes Welt.)

Nemde nagyszerű egy Isten! Természetisten, emberisten, de csak színpadon használható és fecsegésekre és utálatos önistenítésre; bálvány és bálványimádás, semmivel sem különb, mint a fétisimádók hódolata a természet erői, képei előtt, Isten ruháját, munkáját imádják, mintha az volna az Isten és az emberi agyvelőben pislogó értelmes szikrát, mintha a mindenség szelleme volna. Szerencsére az igaz Isten a teremtményekben még oly sok csunyaságot és borzadályt, oly sok bűnt s fájdalmat, rozsdát és éktelenséget hagyott meg, hogy az emberek nem maradhatnak kétségben aziránt: ez a nyomorult világ és a még nyomorultabb ember-e az Isten vagy sem? Szent Pál ma újra elpanaszolhatná: „Mert ami benne láthatatlan, úgymint örökkévaló ereje és Istensége, világ teremtésétől fogva munkáiból megérthető és látható, úgy, hogy ők menthetetlenek. Mert ámbár megismerték az Istent, nem úgy dicsőítették, mint Istent és nem adtak neki hálát: hanem hiúkká lettek gondolataikban és meghomályosodott az ő esztelen szívök; magokat bölcseknek mondván, bolondokká lettek. Fölcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét a halandó ember, sőt a madarak, négylábúak és csúszómászók képmásával..., kik az Isten igazságát hazugsággal cserélték föl s inkább tisztelték és szolgálták a teremtményt, mint a Teremtőt, ki mindörökké áldott legyen".[1]

[1] Róm. 1, 20—25.

A gyakorlati istentagadás legtöbbször csak addig tart a szívben és az észben, míg az ember félisteni gőgjében és olympusi élvezethajhászásában valami kis látszólagos mennyországot tud magának teremteni a földön. Mihelyt azonban súlyos sorscsapások nehezednek rá, mindjárt hangzik a fájdalmas segélykiáltás Isten után. Schoppenhauer a hitetlen bölcs († 1860.) példa rá. Utolsó betegségében, heves fájdalmától gyötörve sokszor felkiáltott: Istenem, én Istenem! Mikor az egyik jelenlevő orvos kérdezte: Tehát mégis van Isten az ön bölcseleti rendszerében? azt felelte: „a bölcselet Isten nélkül nem elég a szenvedés elviselésére, ha megint meggyógyulok, ennek másként kell lenni". — Állapota javult s ugyanaz az orvos az ablaknál ülve találta őt gyógyultan egy szép szeptemberi napon. Emlékeztette őt korábbi beszélgetésükre, szólt az örökkévalóságról és Krisztus nevét emlegette. A bölcselő igen ingerülten válaszolt: „Hagyjon békémet az ily rémképekkel, az ilyen mesék a gyermekeknek jók, a bölcselőknek nincs szüksége Krisztusra!" Ugyanaz nap a bölcselő meghalt. — Ki ne emlékeznék borzalommal Heine Henrik költőnek Isten és a keresztény erkölcs ellen szórt ördögi káromlásaira? Mikor Heine közeledtét érezte szörnyű szenvedéseinek, melyek sok éven át élve eltemették „matracsírjába", félig kétségbeesve vonszolta magát a Louvre műkincseihez (Párisban), hogy a szépség és élvezet imádott istennője előtt vigasztalást és segítséget keressen. De a régi görög márvány hideg és néma maradt a költő jajgatásaival

szemben. A szenvedés hosszú évei következtek; a költő lelke sokszor a tűzhányóhoz hasonlóan tört ki tele dühöngő méreggel, gúnnyal, átkozódással. Végre is a kráter kialudt, a mérges gúnyolódó elernyedt s Heine halála előtt nagy buzgósággal maga irtogatta ki műveiből mindazokat a helyeket, ahol Isten és a keresztény erkölcs ellen vétett.

Isten nélkül nem élhet az ember. Ha vakmerően fellázad az igaz Isten ellen, akkor idegen isteneknek és bálványoknak kell szolgálnia. A modern emberiség új pogány olympusa számlálhatatlan sok bálványistent s istennőt ismer, a szemek kívánságának, a test kívánságának s az élet kevélységének bálványait; az egész kereszténytelen világ úgy tűnik fel, mint egy hatalmas bálványtemplom, a legmagasabb trónon a sátánnal, akinek orgiákkal és misztériumokkal hódolnak. Az emberek egyrészt gúnyolódnak az ördög felett, hogy ostobaság hinni létében és nem látják, hogy hatalmába kényszerítve neki szolgálnak!

Szegény, tévelygő emberi lelkek! Isten nélkül szegényebb vagy, mint az oktalan állat, amely a te tantaluszi kínjaidat nem ismeri, azt a fájdalmas éhséget az igazság után, a szépség, boldogság után, a tökéletesség s örökélet után. Legjobb lenne szenvedés nélkül meghalnod, hogysem őrületbe s kétségbe essél. Ez ellen azonban fellázad az ember egészséges természete s így tesz a lelkiismeret szaváról bizonyságot: van egy Isten a világ felett, nagy és jóságos. Isten nem halt

meg, habár a világ egyik modern prófétája hirdette is . . . :

Jaj, ha egy reggelen mind a harangok
Maguktól adnának döbbenve hangot
És úgy zokognák, hogy „Meghalt az Isten!"
Először állna döbbent-szótlanul,
Aztán sírna, kiáltna, kérne minden,
Hogy föltámadjon újra az Úr.

Lélek nélkül.

Egy modern ember Münchenből, a sör és művészetek városának őrületes zsivajából a hegyek magasztos fölségébe menekült. Bolyongása közben eljutott Salzburg mellett a Mária-plaini búcsújáróhelyre. Egy nagy keresztfán olvasta ezt a missziós jelszót: Mentsd meg lelkedet! Mint egy vészkiáltás sivított feléje ez a szózat, hogy szálljon magába, vissza, hazaszálljon a lelkiismeretébe ez a modern lélektelen ember; de panaszkodva sóhajt föl: „Kinek van még manapság lelke? Kinek van ideje, hogy lelke legyen?"

Mi a modern emberiség? Élő holttest, nemesebb, Istenhez hasonló szellem nélkül. A legjobb esetben magasra kifejlett állati lelke van, kifinomodott ösztönökkel a legmagasabb életélvezetekre és életuralomra. Az amerikai bankárgondolkodás és a párisi iszapfinomság a legnagyobb életbölcseség és életművészet ma a valóságban. Itt Carnegie, az ismert sokszoros milliomos prédikál „a siker evangeliumáról", a kereszténytelen és durva hatalomvágy, pénzvágy amerikai kényszerítő eszközeiről:

„Az a főkérdés „hogyan“ — minő eszközökkel lehet eredményt elérni. A megelégedés és igénytelenség magasztalása, — az egyéni tehetetlenség leplezése; nevetséges, céltalan erőlködés arra, hogy ellenkező vágyainkat magunkból kiöljük“. A modern emberiséget az ő hajtóereje, a pénz és élvezet utáni állatias vágy arra ösztönzi, hogy kölcsönösen széttépjék egymást „a legszebb nőért és legízesebb körtéért“. Ime újpogány műveltségünk és túlzott civilizációnk felséges olimpusa! Istentelen és lelketlen világ, amelyet Sudermann Hermann így ír le:

A létharc rút gomolyában
Egymásnak mind nekivágnak
És az élet zord malmában
Egymást őrlik a barátok.

Párt a párttal: szemben állnak,
Egymást marják, egymást falják
S az, hogy holttesteken járnak,
Mint a séta, csak mulatság.

Pazarolva, ócskaságot
Milliókért vesz a gazdag.
S hogysem áldást osztanának,
Régi lomért marakodnak.

A féltett Én istenné lett
És annyi a prófétája!
Azt gáncsolni: szörnyű vétek,
Minden, minden azt imádja.

Sűrű édes ködben elvész
A költő szent igazsága:

S őrültséggel tör a művész
A dicsőség csarnokába.

Künn az utcán a leányok
Hallgatnak a mézes szóra.
Beszennyezni házasságot
Mintha édes játék volna.

Újpogány kultúra Isten és lélek nélkül. Magas eszmények helyett borjú-bálványok. A nap után sóvárgás és a lélek szabadsága helyett kéjelgő fetrengés a legpiszkosabb bűnmocsárban és becstelen szenvedélyeknek legmélyebb szolgaságában. Örök, belső, szellemi értékek termelése helyett, a babiloni torony romjának, a nevetséges emberi nagyságnak haszontalan építése. És vigyorogva nevetik ki a keresztény hit szerint való életet, gúnyolják és gyűlölik a keresztény erénycsőszök másvilági bolondságát.

És ha találkozik modern lélek, amely magasabb ennél az emberi testbe bujt állati léleknél, amelynek művészi, sőt vallásos-misztikus hajlamai is jelentkeznek, akkor is mi a jelentősége a szenvedőleges, fél buddhista, quietista misztikával tetézett lelkiéletnek? Asszonyos gerjedezés az egész.

A modern lélek virágfüzérrel koszorúzza, illatos olajjal keni be magát és hozzáül az életörömnek gazdagon terített asztalához. A betegségnek még gondolatától is menekül, messze kerüli a nyomor és szükség látását. Borzad a temetőtől, a véletlenül szemei előtt elvonuló halottas menettől. És ha életében nem tudja a keresztet kikerülni, virágokkal kötözi körül, hogy a durva gerendák

eltűnjenek. Kezeit ölében összetéve várja a nagy órát, mikor keresztjétől megszabadul... Olvasmányai vannak, színdarabokat élvez, zenei előadásokat is, sőt szociális és jótékonysági művekben is résztvesz, azonban mindig azzal a nem dolgos, elpuhult reménykedéssel, hogy ezáltal minden kötelességétől megszabadul, anélkül, hogy bágyadt szárnyait mozgatni kellene, spiritiszta üléseken jelenik meg, theozofistáktól vesz leckét, hogy az indus buddhizmus csodavilágába pillantson; szent borzadállyal engedi át magát misztikus ténykedéseknek: abban a csendes reményben, hogy valami nagy dolog történik vele anélkül, hogy megszokott nyugalmát zavarná. Egyik szórakozást a másik után kergeti, gyorsvonaton végigpiheni az összes nyári üdülőhelyeket, tengerről hegyekre megy s onnan megint zajos szórakozások közé, csakhogy az ár sodorja magával s neki ne kelljen bármit is tennie, csakhogy önmagával ne maradjon egyedül, hogy menekülljön a komoly órák elől, amikor a lelkiismeret felébredhetne, magába kellene szállnia és lelkiéletét erélyes kézzel megjavítania. És mivel eszmények így nem valósíthatók meg, azért a modern lélek teljesen kiírtja magából az — akarást. Készséges szövetségesekre talál a materializmus és determinizmus világnézetében és a misztikus színezetű monizmusban. Bennük igazolva látja magát, megtalálja beteges állapotának védelmét, eszményítését; azért újjong annyira, mintha ez volna az igazi vallás, igazi megváltás! A prózai materializmusnak ragadozó állati lelke

a modern emberiség alacsonyabb rétegeiben otthonos; a felsőbb, állati lélek a finomabb monista légkörben szárnyal, sóhajtoz és áradozik misztikus elragadtatásokban az egész világmindenségben; a sors csapásai alatt, vagy szerelmi bánatban kétségbeesik, legjobb esetben a mindenegybe szeretne elmerülni Trisztán és Izolde lirai végzetével:

Ahol árad az ár,
Hol a hang tova száll,
Hol a mindenség
Lélekzete jár,
Oda hullni,
Belefúlni —
Öntudatlan —
A kéj ott van — — —

Az operaköltészet szertelen túlzásai nélkül tanítja az értelem és a keresztény katholikus hit, hogy az emberi lélek Isten, az örök atya által teremtett szellem, az ő képe és hasonlatossága; megkapta a természet és kegyelem legfölségesebb ajándékait s arra van hivatva, hogy Isten fenségében és boldogságában legyen részes. Sokkal magasabban áll az embernek ez a halhatatlan szellem-lelke, hogysem eltemetkezhetnék ennek a földnek hamis javaiba, hamis dicsőségébe és hamis örömeibe. Sokkal nemesebb és szentebb az égnek eme leánya, hogysem magát egyszerű spiritisztamédiummá aljasítsa, vagy monista színpadvilágmindenségben mint szende mesebeli tündér szerepeljen. A szellemi lélekről való keresztény felfogás

adja az embernek azt a földöntúli lelkiséget, fönséget és megdicsőülést, megszentelődést, életérzéket, azt az örök rendeltetést és mennyei boldogságot, amelyre természeténél fogva vágyódik. Csak a szellemi léleknek van képessége és hivatottsága, hogy rokona lévén Istennek, a kegyelem segítségével magát minél hasonlóbbá tegye Istenhez, az ő egyedüli boldogságához és öröméhez az időben és az örökkévalóságban.

Atya és gyermeke.

Istentől — Istenért — Istenhez, a lélek életének ilyetén rendeltetése adja meg legfőbb nemességét, istenfiúságát, a természet s a kegyelem rendjében. Az Isten és a lélek közti viszonyt legmélyebb alapjában az apa és a fiú rokonsága fejezi ki, természetesen olyan értelemben, hogy Isten atyai jóságában a szegény emberi lelket önmaga képére teremtette és végtelen kegyességében fogadott gyermekévé emelte fel.

Sok modern hitetlen, protestáns hittudós, mint az ő legnagyobb vívmányával dicsekszik, hogy „az embert atyjához vezette“, azonban fájdalom, egy monista mindenatyához, aki még többé-kevésbbé keresztény ruházatba van öltözve. Valóban volt már többször „apátlan borzasztó idő“, pl. a janzenizmus rideg korszaka, amikor az atyát inkább túlságos szigorú zsarnoknak gondolták, szent igazságosságát zsarnokságként tűntették fel, akinek rendelkezésére millió kínzó hóhér áll. A hitbeli el-

tévelyedés eme napjában a lelkek kétségbeesett rettegéssel bujtak Isten elől, vagy pedig e természetellenes idegfeszültség által érzéketlenségbe estek, megnyugodtak a végzetben, sem nem szerettek semmit, sem nem örültek semminek, sem ezen, sem a másvilágon. „Szeretet az Isten és aki szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne."[1] Újong szent János apostol boldog szeretetáradozásában, Isten atyai szeretetét dicsőítve az emberek iránt. „Lássátok, minő szeretetet mutatott hozzánk az Atya, hogy Isten fiainak neveztessünk, és azok legyünk. Azért nem ismer minket a világ, mert nem ismeri őt."[2] Szent Pál pedig megtanít bennünket Isten és a lélek kölcsönös viszonyára: „Minthogy pedig fiak vagytok, elküldötte Isten az ő Fiának Lelkét szívetekbe, ki azt kiáltja: Abba! Atya!"[3] „Mert maga a Lélek tesz bizonyságot a mi lelkünknek, hogy Isten fiai vagyunk."[4]

Mi atyánk, ki vagy a mennyekben, imádkozzuk minden nap; azzal az élő és fényeskedő hittel kellene nekünk is áthatva lennünk, mellyel Chrysologus szent Péter egyházatya magyarázta a Miatyánkot a keresztény tanításokra jövő pogányoknak: Amit én most félve és remegve mondani akarok, amit ti kell, hogy rettegve halljatok, afölött csodálkoznak az angyalok, bámulnak az égi hatalmasságok, a magas egek nem tudják felfogni, a

[1] 1. Jn. 4, 16.
[2] 1. Jn. 3, 1.
[3] Gal. 4, 6.
[4] Rom. 8, 16.

nap nem tudja látni, a föld hordozni, az egész teremtés megérteni... A Sinai hegy megremegett és gőzölgött, mikor Isten leszállt, hogy törvényt adjon. Mit kell akkor a testnek tennie, ha Isten a testre száll le, hogy kegyelmeit közölje vele. Úgy jön, mint atya, mert az ember Istent, a szolga az Urát nem bírná elviselni. Nyissátok hát meg ajkatokat: „Mi atyánk, ki vagy a mennyekben". Ő maga tanít bennünket így imádkozni, buzdít rá bennünket, megparancsolja nekünk. Azért kövessük testvéreim a kegyelmet, amely hív minket, a szeretetet, amely vonz minket, a gyengédséget, amely édesget; Istent, mint atyánkat fogadja bensőnk, vallja meg lelkünk, hirdesse nyelvünk és minden, ami bennünk van, engedje át magát a kegyelemnek félelem nélkül, mert az, aki bíránkból atyánkká változott át, szerettetni akar és nem rettegtetni.

Mily szoros és bensőséges Isten és a léleknek ezen atyafiságos viszonya, maga az Istenszeretet szó is mutatja, mert hirtelen nem is tudjuk megmondani, melyiket jelenti, azt-e, hogy Isten szereti az ember lelkét, vagy hogy a lélek szereti-e az Istent.

Isten gyermekének hivatunk és azok vagyunk, de csak az égi szentek fogják fel ennek a kegyelmes ténynek nagyságát, díszét, boldogságát és örökös örvendezéssel hálálkodnak érte. Sem a legnagyobb gondolkozók lángszellemének szikrái, a költők misztikus sejtései, sem a művészek ihletései, még a természetfölötti kinyilatkoztatás sem tud nekünk helyes fogalmat nyujtani Isten lényének végte-

len gazdagságáról, gyenge értelmi erőnkkel, tompa érzékeinkkel Isten titkainak bőségét nem tudjuk felfogni ép oly kevéssé, mint ahogy az a bizonyos angyali gyermek tudtára adta szent Ágostonnak, hogy a tengerpart gödröcskéje nem képes a nagy, széles világtengert befogadni. Lelkünk minden hazavágyódása az elveszett paradicsom után — vágyakozásunk boldogság, szeretet, szépség, világosság után beteljesül; minden álmodozás és elragadtatott látomás a földön, mint sötét árnyfolt, részletismeret, különkép — messze elmarad a valóság fölött. Valami kis szürkület, gyenge hajnalpír a mi mennyei atyánk birodalmának delelő napfenségéből az a néhány szó, ami a Szentírásban van.

A biblia titokzatos kifejezéssel az Istent a „világosság atyjának" nevezi — egyike a Szentírás azon kimeríthetetlen sorainak, valóságos forrásszó, amelynek kristályos mélységéből élő víz szökik fel. Ha e szó jelentését meggondoljuk, úgy jelenik meg lelki szemeink előtt, mint egy káprázlató látomássorozat. Fényességek ezer meg ezer sora és változata tűnik fel, mely fényesség ragyogásával és szépségével, eleven erejével, mint tomboló vízesés ömlik végig az egész teremtett világon, aranyos fényesség mely szálaival átjárja a mindenséget és belőle a Teremtő ragyogó köntösét szövi; fényesség, mely Isten nagyságának és dicsőségének örök himnuszát zengi, élő és éltető erő, mely nélkül holt sötét kaosz volna minden, ez a fény tárul a lélek szemei elé és bizonyságot tesz az isteni kinyilatkoztatás mindent felülmúló hatalmáról. Istentől jön-

nek e fénysugarak, Istenhez vezetnek, imádságos hódolattal Őt veszik körül, mert csak isteni lényegének visszatükröződésében élnek, miként a visszhang is a kiáltó szó által nyer életet s a harmatcsepp a nap fényétől lesz ragyogóvá.

Ime, itt tündöklik előttünk a napnak pompája... a tiszta éjszaka csillagfényes végtelensége. Itt tátong a világűr szédítő mélysége, benne elszórva a csillagok és napok, mint a tenger fövénye, a csillagfűzérek egész raja vonul keresztül a végtelen tereken, hullámzó tüzes fénytenger gyanánt, mely a világosság Atyjától ered.

Mi emberek itt bolyongunk a földön, erőnk gyenge, pályánk rövid, de égi szikra ég bennünk, mely a magasságokból származik. Világosságtól származunk, a világossággal rokonok vagyunk, ezért szemlélhetjük a csodás fényeket és megtalálhatjuk bennük az Isten nyomait, aki a világosság Atyja... Világosságot hordoz magában az ember, mely nemcsak a teremtés legkülső határáig világít el, hanem a teremtésen túl, elhatol a világosság Atyjához, akitől ez a szellemi világosság is származik. Miként az ég csillagait, az emberi lelket is Isten keze teremtette és hintette szét az időben...

A természet világa homályos árnykép durva darabos síkon, a kegyelem világa zárt bimbó, de a mennyei boldogság már a fénynek igazi, élettől duzzadó világa, Isten dicsőségének közvetlen megnyilatkozása. Ebbe belekáprázik a szem, lecsukódik a szempilla és az ajak csak hebegni tud. Mikor

Dante hatalmas szellemének szárnyain a Paradicsom utolsó énekeiben vakmerően az Isten-látás legfönségesebb magaslatáig emelkedik, ez csak olyan, mintha szárnyaszegett madár bágyadtan vergődne; és mikor Ágoston szellemének teljességéből megittasodva áradoz, hogy Isten dicsőségét és fényét csak némikép leírhassa, nem több ez gyermek csacsogásánál; sőt a saslelkű szent János apostol is azt mondja titokzatos látomásáról, hogy az csak hasonlat és képmás, mert emberi szó, emberi gondolat a megfoghatatlant meg nem értheti.[1]

Azért küldte az Atya Isten a lelkeket a sötét földre, hogy értékesebbek legyenek, világosodjanak, erősödjenek, tökéletesedjenek. Bölcs gondviselése ugyan megengedi megtévesztő lidércfények csábításait; de belénk adta a sóvárgást az igaz, örök nap után, hogy minden lélek biztosan hazataláljon az örök Világossághoz, a világosság Atyjához. Ahol a lélek lidércfényt kerget, csakhamar barátságtalan árnyakkal és rideg sötétséggel találkozik és újra feléled benne a vágy, a világosság Atyjának menynyei fényessége és atyai szeretete után. Mert nem évül és nem öregszik el szent Ágoston szava: „A magad számára alkottál, Uram és szívünk hányódik, míg benned nyugtot nem talál". Keserű csalódást, megtépett reményt, szerencsevesztést, szívfájdalmat, honszerelmet, mindent felhasznál a bölcs Atya, hogy a földiektől egyre jobban elszakítson és megtanítson arra, hogy boldogságunkat

[1] Wibbelt: Sonnenbuch.

egyedül csak Ő benne keressük. Mert mi a földi szenvedés célja? Egyedül az, hogy az embert a bűnös földtől megszabadítsa. Miként a gyermek a gonosz világban szerzett keserves tapasztalatok után visszakívánkozik atyjához és az atyai házhoz, úgy kell a léleknek is szent vágyódással Istenhez hazavágyódnia és az aranyos mennyei kapun kopogtatnia:

Haza-haza: hív apám kicsi háza,
Az apám szíve von.
Ott nem zúg a világ zakatolása,
Ott csend vár, nyugalom.

Bánat s örömről volt nem egy dalom;
Üres beszéd volt öröm, fájdalom.
Szívemnek nincs már több, csak egy dala:
Haza, haza!

Megváltó és Üdvözítő.

„Mindnyájan követik a csillagot": ez a címe egyik újkori festő képének, melyen a bölcsek három legbölcsebbje követi a betlehemi aranyszínű kegyelemcsillagot; a bölcsek kíséretében ott van az egész emberiség, szegény és gazdag, előkelő és alacsony származású, mindenki, aki Megváltóvárással és az üdvözülés vágyával keresi Istenét és boldogságát. És mégis, mily sokan fognak visszafordulni, ha csalódni fognak hamis messiási reményeikben; hallják ugyan ők is az angyali ének örvendetes hírét: „Dicsőség a magasságban Istennek és békesség a földön a jóakaratú embereknek!"

de hogyan lehet a Megváltó és Üdvözítő szállása a szegény jászoly és hideg istálló? Emberi lélek, te félisteni gőgödben, élvezethajhászásodban és kapzsiságodban épen ezt a szegény, alázatos, szenvedő világmegváltót és üdvözítőt nem akarod! Az igazi Messiást, Jézus Krisztust, Isten fiát megveted; ezért vagy elátkozva majdnem két ezredév óta, hogy őrült kapkodással minden álmessiás után futkoss és keservesen kiábrándulva újra keress. Boldoggá tesz ez téged? Megalkottad már magadnak — műveltséggel és felvilágosodottsággal — a földi messiási országodat, boldog mennyországodat, örömteli paradicsomodat?

Keppler püspök aranykönyvében a „Mehr Freude"-ben az emberiség lelkiismeretéhez ezzel a kérdéssel fordul: „Gazdag-e vagy szegény örömökben a mi korunk?" Irígylésre méltó az az optimista, aki az elsőt meri állítani. Nagy hitelre aligha találna.

Örömtelenség a vigasztalhatatlanságig a mai kor ismertető jegye s a nép lelkületének alaphangulata. Könnyű volna a modern irodalomból hosszú jeremiási siralmakat, egész gyászénekeket, fájdalmes zenét összeállítani. Keppler püspök a modern világ leghíresebb prófétáinak és tekintélyeinek megsemmisítő ítéletét szólaltatja meg annak a világnak és emberiségnek csődjéről, amely az igazi Megváltót és Üdvözítőt el nem fogadta; hosszú gyászmenet ez, mely a Krisztus-nélküli emberiség koporsóját kíséri, mind elkeseredettek — és panaszkodnak a szellemi, lelki világpusztulás miatt: Chamberlain, Eucken, Paulsen, Sombart, Lagarde

Pál, Foerster, Saitschick stb. Sőt Horneffer Ágoston, ez a jelen világtól megittasodott szabadgondolkodó is kénytelen megvallani: „A modern ember lelke nincs kielégítve. Nem tud vidám lenni, akármennyit erőlködik és dolgozik is. Az örömöt, minden áldásos törekvésnek és munkának legszebb gyümölcsét, nem tudja magának megszerezni. Számtalan élvezetben van része, tehetségeit szinte határtalanul érvényesítheti, feladatai bőségesebbek, mint valaha és mégis boldogtalan, bátortalan és erőtlen. Nem bízik sem magában, sem a világban, úgy érzi, hogy valami ránehezedik és fojtogatja, vágyakozik szabadulás, enyhülés után. A modern lélek várja a Megváltót".[1] „És ezért kapunk lázasan minden új után, ami szabadulást, megváltást ígér jelen helyzetünkből. Mohón nyeljük a legújabb regényeket, melyek az ember magasabb fejlődéséről és önmegváltásáról szólnak; sűrű rajokban telepszünk meg modern szónokok lábainál, akik az életnek magasabb kultúrájáról és saját lelkünknek új meghódításáról beszélnek; szenvedélyes mohósággal merülünk a színház és zene esztétikai élvezeteibe, abban a reményben, hogy szétpattantjuk a bilincseket, melyek lelkünket szorítják. És minden oldalról hangzik a kiáltás a modern megváltó után, az a kiáltás, melyről Jézus mondá: „Vigyázzatok, hogy senki benneteket félre ne vezessen. Mert sokan jönnek majd az én ne-

[1] Erziehung der modernen Seele 1.

vemben és mondják: én vagyok a Krisztus! és sokakat fognak hamis utakra téríteni".[1]

Az emberiségnek fájdalmas kiáltása Megváltó és Üdvözítő után a sok csodaorvos ellenére is bizonyítja szenvedésének mélységét, elkeseredésének nagyságát. — Igaz, egyesek önmegváltásról beszélnek, de ez szomorú bohóckodás és esztelenség, mint Münchhausen báró meséje, aki hajánál fogva rántotta ki önmagát a mocsárból...

Ime, messze távolból a világ Megváltója, a világ Üdvözítője közeledik a kereszttel és az „örvendetes hírrel" — az emberek azonban elutasítják —. Az újpogányság őrjöngve védekezik a „véreskezű Megváltó, a halovány Krisztus" ellen, a „sápadt galileai" ellen, aki széttaposott örömök kínjában leli kedvét (Ibsen), „az örömök vérszegénykezű ellensége" ellen (Anatole France), az „élettagadás szimboluma" ellen, „az életnek megátkozója" ellen (Nietzsche).

Az embereknek túlságos szomorúan hangzik a megfeszített Megváltó örömhíre és túlságos kemény a sok „tedd ezt", „ne tedd azt". Az emberek inkább hízelgő muzsikát és vidám kacagást óhajtanak. Alkotnak maguknak a saját szájízüknek és bűnös szenvedélyeiknek jobban megfelelő megváltót és üdvözítőt, romlott szívük képzelt bálványára ráaggatnak értékesebbnél-értékesebb színpadi jelmezeket, de ez a csalfa játék mégsem felejteti, hogy a bálvány halott, aki ezt a siralomvölgyet

[1] Klimke, Unsere Sehnsucht 50.

nem tudja földi paradicsommá átváltoztatni. Természetszerű következménye ennek a világ és az emberiség sorsa felett való kétségbeesés, miként ezt Spitteler Károlynak — bárha kedve ellenére is — be kellett vallania nagyszerű költeményében, az „Olympusi tavasz"-ban. A földön minden borzasztó sötét, sehol egy bíztató csillagfény. Mégis a világ végén az Eschaton sziklán egy kis kápolna áll, melyben a „Reménység" angyala lakik és álmában megváltóról beszél, akinek Meon földjéről a Nirvana szürke tengerén keresztül kell eljönnie. Hol van Meon földje?

Az a hit jár: Meon ország egy messze tájék.
Sóhajt a remény: Bár a hit valóra válnék.

Már a neve megmondja: a „Sehol sziget" földje. A megváltó neve: „Ismeretlen" és ha eljő:

Halálharcban bőg a világ s vonaglik,
Borzalmas robbanás: Az életgáz kialszik.
A füstös tűzhelyet szétrúgni — odanyargal
A Megváltó lova s az üszkön fúj haraggal.[1]

A földiesen gondolkodó emberi lelket csak az puhíthatja meg és teheti alkalmassá az igazi messiási ország befogadására, ha keservesen csalódik reményeiben és ha megtörik a külső és belső szenvedés súlya alatt. Az egész emberiség története is, az egyes emberé is egyformán bizonyítja ezt. Az elvakult ember kapálódzik, védekezik ez ellen a látszólag szerencsétlen szükségesség ellen, míg

[1] V. ö. Wibbelt: Sonnenbuch.

végre remegve, megtörve mégis „a kereszthez csúszik" — és nagy bámulatára ott találja meg az igazi Megváltót és Üdvözítőt.

Már úgy látszott, hogy az emberiség mindenféle földi bajoktól halálosan beteg teste, méginkább a bűn nyomorúságától halódó és a másvilág borzalmaitól rettegő lelke reményvesztetten, menthetetlenül elvész a földi és az örök kárhozatban.

Ekkor jött Jézus Krisztus, a világ Megváltója és Üdvözítője; evangeliumával „örömhírt" hozott az embereknek, mely szépen tisztán cseng, mint a karácsonyi éjszaka angyali éneke, oly örvendező és üdvösséges, mint a husvéti harangzúgás. Isten fia szállott le az égnek világos magasságából a sötét földre: ő a Megváltó és Üdvözítő, a főpap és király Istennek új országában.

Látomásaikban már a próféták is beszéltek a világ Megváltójáról, Üdvözítőjéről:

„Az Úr lelke énrajtam, mivelhogy fölkent engem az Úr; a szelídeknek hírt vinni küldött engemet, hogy megorvosoljam a töredelmes szívűeket és a foglyoknak szabadulást hirdessek és a bezártaknak megnyitást; hogy az Úr engesztelő esztendejét hirdessem és a mi Istenünk bosszúállásának napját, hogy a kesergőket mind megvigasztaljam."[1]

A világ Megváltója isteni parancsra a legszentebb Jézus nevet kapta, „mert meg fogja váltani bűneitől az ő népét". — A nagy csoda, amit a pogányok alig mertek sejteni és remélni, a világnak

[1] Iz. 61, 1—2.

helyettesítő elégtétellel való megváltása, ime Jézus Krisztus által valósággá lett. A legenda szerint, mikor az angyalok szentelt vízzel meg akarták hinteni a földet, nem találtak egy parányi helyet sem, mely ne lett volna bűnnel, véres gonoszsággal megfertőzve. De ez csak halvány képe az emberiség végtelenül nagy, égbekiáltó bűnösségének. Bűn és bűnteher a szörnyű végtelenségig; ezért a Megváltónak végtelen értékű véres engesztelő áldozata, ez törölte el az ellenünk szóló végzés kéziratát . . . és elvévén azt, fölszegezé a keresztre.[1]

Az elvesztett paradicsomból kitaszítva, a kétségbeesés és kárhozat csillagtalan, sötét éjszakájába kiűzve hallja az emberi lélek Jézus Krisztus örömteljes, megváltó tanítását. Az életnek gyötrelmes rejtélyeit oldja meg a kinyilatkoztatás, mert összhangban láttatja Isten világtervét és üdvözítő akaratát. A bűnnek és a szenvedélyeknek izzó pokoli láncaiból kiszabadít a kegyelem csodatevő ereje. Krisztus hősies példájával és az igazi boldogságról, az ember értékéről, örök céljáról, az Isten gondviseléséről, igazságosságáról, atyai szeretetéről adott tanításával megoldja a gyakorlati élet kérdéseit. A világ megváltója mindig hozza mindenkinek a boldogító karácsonyi üzenetet és a husvéti feltámadás örömhírét; visszavezeti a megváltott lelkeket a szent isteni béke, az ideigtartó és örök boldogság elveszett paradicsomába.

[1] Kol. 2, 14.

A világ megváltója nagy, lángoló szívével mindenkit magához hív, aki fáradozik és meg van terhelve, hogy megenyhítse őket. A keresztény karitász nagy megváltói programmját adja tanításával, példájával és segítségével; meggyógyítja az emberek minden sebét és búbánatát fehér, puha megváltói kezével; ha megvalósulnának a keresztény felebaráti szeretetről, ellenségszeretetről, igazságosságról, irgalmasságról szóló törvényei, a társadalmi kérdés már régen megnyugtató megoldást nyert volna. Minden szenvedő előtt ő vitte a keresztet, mint isteni kereszthordozó egész a haláláig, de a győzelemig és a békéig is, így erősített meg mindenkit példájával és a rövid földi szenvedés után következő örök, égi örömök hirdetésével.

Krisztus nélkül, Megváltó és Üdvözítő nélkül nem boldogul sem az egyes ember, sem az emberiség. Stat crux, dum volvitu orbis. Ha összedől is az egész világ, Krisztus győzedelmeskedik, a kereszt továbbra is ragyogva áll. Saultól kezdve mily sok Krisztus-gyűlölő „hasztalan támadta meg őt fullánkjával". — Az apostol szava évezredeken keresztül diadalmasan hirdeti: „Nincsen másban üdvösség, mert nem adatott az embernek az ég alatt más név, mely által üdvözülhetnénk." A hitehagyott Julián császár felkiáltása: „Győztél Galileai!" megismétlődik minden ember életében, a mai Krisztus-ellenes korban is. Strindberg svéd költő szellemi és erkölcsi botlásai és irodalmi eltévelyedései után, hitetlen barátai bosszúságára, keblén a Szentírással helyeztette magát örök nyugalomra

és sírja fölé egyszerű keresztet tétetett ezzel a felírással: „A kereszt — a mi utolsó reményünk.“ És Rosegger Péter nemde szintén visszatért halála előtt Krisztushoz és az Egyházhoz, az Egyház és annak alapítójára szórt csunya rágalmai után.

Jézus Krisztus nélkül a világ pokol, az élet őrület és szenvedés, a halál kétségbeesés és kárhozat. Ellenben Krisztus „erő a gyengének, szikra a lomhának, világosság a kételkedőnek, a szenvedőnek napsugár, élet a halálban, dicsőség mindeneknek...“

Jézus Krisztus, Isten fia, világmegváltó, üdvözítő; — még Heine Henriknek, a hitetlen gúnyolódónak is milyen magasztalást kellett rólad zengenie egy világosabb órájában:

Elálmodozva — néztem a Krisztust,
Világ Üdvözítőjét,
Ruhája leomlik hófehéren;
Jár mint egy óriás
A földön s tengeren,
Fejével a kék eget éri
S kezét áldón kinyujtja
Föld és tenger fölé;
Mellében szív gyanánt
Hordozza a napot;
S a piros napszív kegyelemsugarát
S meleg, áldott fénypatakját
Lángolva önti fénynek és melegnek
Föld és tenger fölé.

Krisztus követése.

Jézus Krisztus a világ megváltója és üdvözítője, mint az „igazság napja", mint nagy, szent eszménykép jelent meg az emberiség előtt. Fenséges képe az evangélium arany-alapszínéből oly isteni titokzatossággal és emberi csodálatos méltósággal emelkedik ki, hogy egyetlen művésznek sem sikerült csak valamennyire is utána rajzolnia Krisztus képét. Isteni felség és tökéletes szentség; eszményi, erkölcsi emelkedettség és a hősiességig menő élet és lelki műveltség egyesül a legfönségesebb személyiségben; nagy komolyság, vallásos erő és uralkodói erények mellett csodálatos jóság és szívélyesség; a legkimagaslóbb lelki nagyság és nemes gondolkodás mély alázatossággal, türelemmel és szigorú önmegtagadással párosulva; egyszóval az emberiség nagy szellemi-erkölcsi eszménye...

„Én vagyok a világ világossága" — mondja Krisztus; — „aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága lesz nála."[1] „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jő az Atyához, hanem csak énáltalam."[2] „Példát adtam nektek."[3] „Aki föl nem veszi keresztjét s nem követ engem, nem méltó hozzám."[4]

Krisztus tanítványai vagyunk, azért szent kötelességünk és fönséges kegyelmi hivatásunk Krisz-

[1] Jn. 8, 12.
[2] Jn. 14, 6.
[3] Jn. 13, 15.
[4] Mt. 10, 38.

tus követése. Ez a gyakorlati krisztusi élet vezet fel az erkölcsi tökéletesség magaslataira, megszenteli földi létünket, tartalmat és örök értéket ád neki. A keresztség és bérmálás által minden keresztény Christophorus-szá, Krisztus-hordozóvá lesz, aki csak Krisztusnak, a leghatalmasabb és legnemesebb úrnak szolgál, miután látja a világ és pokol tehetetlenségét és koldúságát. De nemcsak vállán hordozza Krisztust, mint szent Kristóf a folyón keresztül vitte a bájos isteni Gyermeket óriás vállán, hanem szívében lakozik Krisztus a vele legbensőségesebben egyesítő szent áldozás után; Krisztus-hordozóvá kell lennie, mint szent Pálnak, aki így ír: „Már nem én élek, hanem Krisztus él énbennem. — Testvéreim, kövessetek engem, miként én követem Krisztust."

De vajjon hogy is állunk ezzel a meggyőződéssel, áldozatos Krisztus-követéssel a mindennapi életben? Nem valami fényesen! Oly sok a névleges keresztény mindenütt. Először is igen sok az *anyakönyv-keresztény*. Még akarják a katholikus keresztséget és ha jó hangulatban vannak, méltóztatnak elmenni a legkésőbbi és lehető legrövidebb vasárnapi misére, ujjukkal a szenteltvíztartó felé nyúlnak, áhítatos figyelemmel megnézik a legújabb divatot és az előkelő közönséget, — de egyébként hagyjuk békében őket Isten és az Egyház parancsaival és a komoly, vallásos élet követelményeivel. Az evangéliumot a nem katholikus és egyházellenes újságokból olvassák, tágszívü emberszeretők, kik nagyon is megértik és megbocsát-

ják az emberi gyarlóságokat; csak akkor bosszúsak és idegesek, ha vallásos túlbuzgóságot látnak és túlságosan hangsúlyozzák előttük az erkölcsi törvényeket, melyeket mégis csak összhangba kellene hozni a modern élettel. Vajjon Krisztus, a világ bírája elfogadja-e majdan a mennyországba belépőjegynek a keresztlevelet?

Azután nem egy megkeresztelt zsidó *üzleti keresztény*-sége a hitből is reklámot csinál, hisz gyakorlati vallásossága már úgyis régen a fagypont alá süllyedt.

A *divat-keresztény*-ség időszakonkint változik, ma a világgal tart, holnap szent lelkesedéssel iratkozik be a jámbor társulatokba, egyesületekbe, hogy a felkapott áramlat hőseivel legalább egy fényképre kerülhessen...

A *szokás-keresztény*-ség halad a tömeggel és jár a megszokott, kitaposott utakon; úgy tesz, mint ahogy szokta s ahogy mások csinálják; legjobban azt szereti, ha a vallásos élet egyenes és sima úton vezet keresztül; nem tetszik neki, ha a földi zarándokút a kálvária hegyén fölfelé visz, ha sok a keresztúti állomás; inkább elkerüli a meredek ösvényeket és a széles, biztos országúton megy tova a mennyei zarándokok hasonló gondolkozású tömegével. A földi dolgok és anyagi javak majdnem teljesen lefoglalják; de még keresztény életbölcseség is maradt benne annyi, hogy a földön túl a mennyországról, a testen túl a lélekről, az időn túl az örökkévalóságról sem akar teljesen megfeledkezni; biztosítani szeretné valahogy a boldog örökkévalóságot is...

Ezzel a közömbös, lélek nélkül való kereszténységgel könnyű játékot űzhet a kereszténytelen, újpogány korszellem. Ördögi ravaszsággal csempészi bálványait nemcsak az egyéni, de a családi és társadalmi élet oltárára is. Általános elfordulás a kereszténységtől művészetben és irodalomban, mindenütt a divat-sajtó és közvélemény zsarnoki hatalma; hitetlenség és erkölcstelenség, emberfölötti emberiesség, félisteni gőg, őrjöngő élvhajhászás, csupa földi törekvés mindenfelé. Klinger Miksa „Krisztus az Olympuson" című képe hűen festi korunkat. A pogány Olympuson az istenek és istennők nagy, részegítő lakomára gyűltek össze. Ambrózia, nektár mellett olympusi örömök között dőzsölnek az istenek bacchusi kéjelgéssel, mikor hirtelen Krisztus lép be a dévaj társaságba isteni fönségével és szenvedésének szent komolyságával; a négy sarkalatos erény angyala viszi utána a nehéz keresztet. Micsoda rettegés és kétségbeesés, mily vad, eszeveszett düh fogja el az olympusi népséget. Ime a modern, újpogány világ Olympusának képmása, amint a kereszténység küzdeni akar az újpogány bálványok ellen...

Hasztalan minden, nincs más menekülés, nincs másként emelkedés, mint az alázatos visszatérés Krisztushoz, a komoly gyakorlati kereszténységhez és az ő szellemében a lelki és társadalmi reformhoz. Ezt az őskeresztény alapgondolatot, a mindenre kiterjedő áldozatos és győzedelmes Krisztus-követést fejtette ki Sheldon amerikai protestáns lelkész „A Mester nyomaiban! — Mit tenne Jézus?" című

lelkipásztori regényében; egyes elszólásokat le kell számítani és azt is, hogy a főkérdésre: mit tenne Jézus? a tekintélyt nélkülöző protestáns álláspontot biztos feleletet adni nem lehet, mégis bámulatra méltó a könyvnek keresztény energiája és tetterős idealizmusa. Maxwel protestáns lelkész a regény főhőse, vallási újítóként lép fel és nagy plébániájában önkéntes csapatot szervez, mely minden fontosabb cselekedete előtt felveti a kérdést: „Mit tenne Krisztus?" hogy aztán tekintet nélkül minden nehézségre és hátrányra, „a Mester nyomaiban" járjon. Eleinte sok kellemetlenséget és kárt okoz a hősies kis csapatnak a bátor elhatározás gyakorlati megvalósítása, de végül mégis az igazi, vértanuságra kész Krisztus-követésnek fönséges diadalát hirdeti a könyv.

Minden pokoli hatalom és földi csábítás ellenére győzni fog a mi korunkban is a hűséges Krisztus-követésnek diadalmas, eszményi, toborzó, vonzó ereje, bátorsággal és alázatossággal, nagylelkűséggel és áldozatkészséggel — egészen a világ végezetéig. Jézus Krisztus, Isten fia és a világ megváltója jár legelől és a keresztények követik . . . Mintha egy kép tűnne fel szemem előtt, melynek keretét évezredek alkotják: Krisztus Urunk halad a változó korokon keresztül! Az emberek végeláthatatlan hosszú sorban követik Őt . . . halljad csak, milyen énekkel köszöntik vezérüket! *Gyermek*-hangok csengését hallom, csak nevető gyermekajak tud így ujjongani: Hozsanna Isten fia, egykor karjaidba vetted a gyermekeket és megáldottad őket,

szent és sérthetetlenné tetted a gyermeket és a gyermekkort paradicsommá... köszöntünk téged! — Ifjak üdvözlik: Hozsanna, Isten fia! Jánost magadhoz hívtad, szívedre ölelted s a „mennydörgés fiából" a tisztaság és szeretet eszményképét alakítottad ki... köszöntünk téged! — Szűzek térdelnek lábai előtt és anyák dicsőítik: Hozsanna, Isten fia a rabszolgaságból és megaláztatásból szabadítottál ki minket, fölemeltél, megnemesítettél bennünket... köszöntünk, köszöntünk téged! — Férfiak lépdelnek kíséretében, akik örömmel és nyíltan vallják: Hozsanna, Isten fia, családi szentélyünkben szent tüzet gyujtottál. Tulajdon két kezeddel szentelted meg a munkát! Az igazság, az igazságosság, szabadság eszményeit te adtad a világnak és a férfias bátorság halálig hű példáját... köszöntünk, köszöntünk téged! Szenvedőket, keresztviselőket látok nyomában fáradt léptekkel haladni és hallom imádságukat: Isten fia, te is hordoztad a magad keresztjét és összetörtél annak súlya alatt, mégis tovább vonszoltad magad és meghaltál a kereszten — a te példád szerint és a te erőddel a halálig híven tűrjük mi is a keresztet, mely vállainkra nehezedik! Látok embereket, akiket meggyötört és majd összetört a bűn és bűnadósság, látom, mint egyenesednek ki Krisztus kezének érintésére, biztató szavára és mondják: Isten fia, te nem vetettél követ a bűnös asszonyra és kereszten függve az emberektől kitaszított gonosztevőnek is megnyitottad a paradicsomot, reméljük, hogy te általad és csak te általad mi is

elnyerjük bűneink bocsánatát. — És a halottakon fény ömlik el, mint távoli napkelés sugárzó világossága, mikor sápadt karjaikkal átkarolják a keresztfa halottját és megszólítják: „Isten fia, belenéztünk megtört szemeidbe és égi fényt láttunk benne csillogni — most már nem félünk a haláltól, mert azon a sötét völgyön vezet az útunk, melyen te már keresztülhaladtál és a sötét kapun túl ott találjuk a paradicsomot".[1]

Krisztusban és Krisztus által nyerünk igazságot és kegyelmet, ideálizmust és hősiességet, lelki nemességet és szentséget, földi és örök boldogságot. Saját, fájdalmas tapasztalatát énekelte meg Brentano Kelemen e sorokban:

Egy szót szívesen írnék,
Mi el nem tűnne innét,
Mert bármi másba fognék,
Csak időt pazarolnék.

Valamit úgy szeretnék,
Mi soha el nem vesznék.
Mert bármi más a vágyad,
Szíved tőle kiszárad.

Szeretném, hogy az éltem
Föl, az Istenhez érjen,
Mert mind a többi utak
Halál szájába futnak.

Irásom egy legyen,
Szerelmem egy legyen,
Életem egy legyen:
Jézus... Mondd: úgy legyen!

[1] Klug: Gottes Wort 366. lap.

Lélekvezetés.

Egy lelkiember tette ezt a találó kijelentést: — minden lélek külön püspökség, — elég nagy egy püspöknek. — Hogy az emberi lélek igazi értékét megállapíthassuk, az üdvözültek ismeretével kellene rendelkeznünk; amit emberi ész és szív tud a léleknek egyedül nagy értékéről, — a legteljesebb tökéletességre, Istennel egyesülésre, örök mennyei boldogságra való meghívásáról, — az csak ahhoz a sejtésszerű ismerethez hasonlít, mint ahogy a hozzá nem értő — egy felbecsülhetetlen értékű drágakövet szemlél. Az emberi vágyakozás minden álma, mely a szerencse titkairól, varázsgyűrűkről, tündérpalotákról, rejtelmes kincsekről, csodakertekről, boldog paradicsomról szóló mesékben jut kifejezésre — minden képzeleten felül kielégülést nyer a léleknek örök mennyei boldogságában.

Mily balga, szegény és szerencsétlen gondolat a föld látszólagos örömeibe, árnyékjavaiba, képmutató megtiszteltetésébe temetni a földről elkívánkozó lelket. A test miatt megfelejtkezni — a lélekről, — a föld miatt eltaszítani a mennyországot, — a mulandóság miatt elveszteni az örökkévalóságot! A középkori haláltánc-képek mélyrehatóan fejezik ki azt a gyakran emlegetett, még többször elfelejtett nagy, szent igazságot, hogy minden földi dolog szükségképen mulandó. Hogy hiábavaló minden menekülés, rettegés a halál és örökkévalóság elől, hiába a görcsös ragaszkodás a mulandókhoz, — a halál mégis eljön.

A zord vadász,
Meg sem zörren a puzdrája,
Oly halkan jön. S elsuhintja
A nyilait egyre-másra.

S fújja kürtjét egyre; olyan
Különös-bús a nótája:
Mind a bénák, s óriások
Indulnak a sorba rája.

Fújja kürtjét egyre és mind
— Bár kelletlen — táncot ropnak,
Mind kik sírnak, vagy nevetnek,
Kik átkot, — vagy — imát mondnak.

(Dreizehnlinden.)

Istenem, mily kevesen fordítanak időt arra, hogy lelkükre gondoljanak, még kevesebben, fáradtságot, hogy szegény lelküket gondozzák. Pedig ma is érvényes az isteni Üdvözítő szigorú, komoly kérdése: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?“[1]

Szegény lélek, keresztény módon gondolkodjál saját magadról! Szállj magadba! Végre is — csak egy a szükséges...

Talán te is a szegény, *bűnös* lelkek közé tartozol; élve eltemetted magad a súlyos bűn állapotának pokoli sírjába? — Szegény szerencsétlen lélek! Még van számodra ideje a kegyelemnek. Ha Isten végtelen szeretete nem kényszerít a megtérésre, akkor legalább a tőle való félelem és az Ő átka, az ítélet napjának és a szerencsétlen örökkévalóságnak borzalmai térítsenek vissza a bűnbánat

[1] Mt. 16, 26.

útjára! Hiszen a nagy szentek is megragadtak minden természeti és természetfölötti eszközt, hogy a súlyos bűnt megutálják — és csábításának ellenálljanak. Szent Jeromos, — egyháztanító és bűnbánó, — állandóan a halottak feltámadását, az utolsó ítélet trombitáinak harsogását állította lelki szemei elé; szent Bernát egész testében remegett, mikor a végső dolgokról és a súlyos bűnért járó örök kárhozatról elmélkedett.

A súlyos bűnnek föltétele: Isten fontos parancsa, a bűn súlyosságának világos ismerete és a szabadakarat teljes beleegyezése.

Vajjon mily emberi értelem tudná felfogni a súlyos bűn gonoszságát? Halvány árnykép az is, amit a keresztény hit világosságánál látunk: a Teremtőnek, legfőbb Urunknak súlyos megsértését, a hitvány, szemtelen kis embernek lázadását, engedetlenségét, gyilkos merényletét, hadüzenetét az ég és föld királyának véghetetlen fölsége ellen.

A halálos bűnben — Isten ellen, a mi legjobb Atyánk és jótevőnk ellen való hálátlanságot akarta már a keresztény időszámítás első századaiban a bűnös lélek előtt feltárni Tertullián, az egyházi író: „Mit tesz az — úgymond —, aki súlyos bűnt követ el? Mintha mérleget venne a kezébe; a mérleg jobb serpenyőjébe rakná az örök élet minden javát, — a megváltást, kegyelmet, Isten parancsait, a szeretetet, egyházat, örök boldogságot; — a másik serpenyőbe: a halál minden borzalmát, a szemek kívánságát, a test kívánságát, az élet kevélységét, a szenvedélyt, elvakultságot, — Isten átkát, a kár-

hozatot — és a sötétség fejedelmét teszi. Azután nézi, melyik a súlyosabb — és a halál borzalmait látja kívánatosabbnak — és biztatja magát: mit nekem ártatlanság, kegyelem, egyház, — félre az éggel, félre Istennel! A rövid, bűnös gyönyör kedvesebb nekem Istennél és az örök boldogságnál...“

Grünewald festő „Keresztrefeszítés“ című képén jól szemlélteti, hogy a halálos bűn meggyalázó és égbekiáltó kigúnyolása a megváltásnak; a halálos bűn „az Isten Fiát megtapodja és a szövetség vérét — mely által megszenteltetett —, tisztátalannak tartja és a kegyelem lelkét bosszúsággal illeti“[1] és „Isten Fiát újra megfeszítik és csúfot űznek belőle.“[2] Ott függ a világ megváltója — a keresztrefeszítés minden gyötrelmében vergődve, megszaggatott testtel, megkínzottan, — a kereszt gerendái nyögnek és sóhajtoznak, — meghajolnak és majd kettétörnek az iszonyú fájdalom szörnyű súlya alatt, amely ott függ rajtuk — te irántad való szeretetből, — lélek! — Te pedig képes volnál újra megfeszíteni...?

De ha a lélek rosszindulatú elvakultságában elutasítja az isteni szeretet és irgalom árját, akkor a büntető isteni igazságosság kénytelen az elátkozott lelket megbüntetni. Nincs az az élénk ecset, mely halvány képét tudná megfesteni az örök kárhozatnak, „hol az ő férgök meg nem hal és tüzök

[1] Zsid. 10, 29.
[2] Zsid. 6, 6.

el nem alszik"[1] „és az ő kínjaiknak füstje fölszáll örökön örökké."[2] Mennyire elhalványul Dante rémes pokolképe a még rettenetesebb valóság mellett! Milyen lelkiállapotban mehetett át a „szegény bűnös" Velencében a „Sóhajok hídján", mikor a kínzókamrába vitték kivégzésre, ahol a vérbírák szeméből az ítéletnek és a pokolnak rettenetes képe meredt feléje...?

A középkor jámbor Istenhívői misztikus tekintetükkel a büntetés kínjainak titkát úgy állítják oda, hogy bár mi — modern emberek is láttunk háborút és forradalmat — mégis megborzadunk. Az ítélet napján a pokol befogadja az elkárhozottakat — és bezárul fölöttük. A legelső és legborzasztóbb kínja az, hogy megfoszt Isten látásától. Ez a kín, melyet a veszteség fájdalmának mondunk, lelki szenvedés és felülmul minden testi kínt. És mert az elkárhozottak Isten dicsőségével ellentétben rendetlen szeretettel fordultak a teremtményekhez, — erre a rendetlen szeretetre örök tűz a felelet... Nagy gyötrelmükben jajgatnak és sóhajtoznak, nem mintha megbánták volna bűnüket, — hanem mert az örök kínok rémítik őket. Mindig haldokolnak és sohasem halnak meg. Örök kétségbeesés szállja meg az elkárhozottakat, mert nagyon jól tudják, hogy kínjuknak soha nem lesz vége. Hol vannak, akik eddig oly nyugodtan és kéjesen helyezkedtek el a — mulandókba, az elpuhultságba és a test élvezetébe? Lám, mit használ most ne-

[1] Mk. 9, 43.
[2] Jel. k. 14, 11.

kik az a pillanatnyi öröm, amely az idővel együtt oly gyorsan eltűnt, mintha sohasem lett volna? Ti bizonyára kétségbeesve kiáltanátok: „Jaj, jaj, háromszor is jaj, hogy valaha a világra születtünk! Óh szenvedés és örökkétartó nélkülözés! Fájdalom mindig — és folyton! Fájdalom — vég nélkül; — minden órában elhalni és sohasem tudni meghalni! Milyen rettenetesen egyenlőtlenek vagytok ti — másvilági és földi szenvedések! Még az is rettenetes volna, ha egy forrón égető szobában kellene lenni éjjel-nappal, — kibírhatatlannak látszanék, — hát még örökké — ebben az izzó hőségben!

Igen, ilyen a gyötrelmek éneke, mely a földi gyönyört követi. Sírás és fogak csikorgatása, — az Úr szavai szerint,[1] ez a pokoli ének, melynek örökké kell tartania. Istenem, Te szigorú bíró, — szívem mélyéig megremegek, — erőtlenül roskadoz a lelkem — ezen lelkek fölött való szánakozásban és részvétben! Lehetetlen, hogy aki ezeket hallja, még egyszer vétkezni merjen. Óh jaj, Uram, bár hallaná ezt minden ember, aki legszebb napjait esztelenül elvesztegeti, — hogy megszégyenüljön — és életét megjobbítaná.“[2]

Ha többnyire visszariad is a lélek a halálos bűn szándékos öngyilkosságától, mely megfosztja minden természetfölötti, kegyelmi élettől, minden érdemtől s mennyei örömtől és beletaszítja az ideiglenes és örök kárhozatba, mégis, mily meggondolatlanul követünk el sok — úgynevezett — „bo-

[1] Mt. 22, 13.

[2] Denifle: Das geistliche Leben.

csánatos bűnt", vagyis Isten parancsainak kisebb mértékű megszegését. Pedig ezek a bocsánatos bűnök is magukon hordják a halálos bűn gonoszságát — ha kisebb fokban is — és a lelkiéletre méhrajszerűen zúdulnak a káros következmények, pl. az Isten ügyeiért lelkesedő vidámság megcsappan, — az állapotbeli kegyelmek és megvilágosítások csökkennek; — aztán a *lanyhaságig* menő elhidegülés, húzódozás az imádkozástól és erénygyakorlatoktól, — míg végül a bocsánatos bűnnek szomorú következménye — egy súlyos zuhanás és elbukás — a halálos bűn kárhozatában...

Szent Teréznek egyszer megmutatta Isten a pokol ama helyét, mely neki volt szánva abban az esetben, ha le nem mondott volna egy bűnös szokásáról. Egy lelkiíró — általános lelkiismeretvizsgálat céljából — összeállította a legkedvesebb bocsánatos bűnös szokásokat — épen nem szent hetes számban: Lanyhaság a vallásos gyakorlatokban, hiúság és büszkeség, elpuhultság és kényelemszeretet, versengés és türelmetlenség, ingerlékenység és ellenszenv, pletykaság és hazudozás, rendetlen szeretet és vonzódás másokhoz...

Lelkünk püspökségének lelkipásztori gondozása nem merülhet ki a gyomlálás nemleges munkájában, hanem lelkünket be kell ültetnünk erényekkel, megmunkálnunk gyakorlati keresztény élettel. Ha sok is a névleges és szokásból-keresztény ember, még sem lehet általánosságban azt állítani, hogy a keresztény élet erkölcsileg lehetetlen, hősi cselekedet; a világi és bűnös élet minden bizony-

nyal több áldozatot követel, mint a hitből élő — és hit szerint való keresztény élet: a parancsok — és a kevés imakötelezettség hűséges teljesítése, a különféle kegyelmi eszközök és szentségek használata, jócselekedetek gyakorlása — s a Krisztus-követésében elkerülhetetlen — kisebb-nagyobb keresztek türelmes elviselése. A lelki vezetésnek ez a szükséges és szokásos alakja, hála Istennek, még ma is meg van a legtöbb kereszténynél; és Isten kegyelmével, irgalmával, néhány saját, apró jócselekedeivel még mindig be tud furakodni a hátsó-kisajtón a szegény, nyomorult, de bűnbánó lélek, a boldog örökkévalóságba . . .

Szegény, bűnös lélek, ha mindjárt a tizenegyedik órában is, de gondolj a jobb latorra és fekete lelkének megmenekülésére! Ha útvesztőkön és tilosban bolyongtál is eddig, térj vissza, hadd találjon meg a nagy, a jó lelkipásztor:

Hová, hová — bolyongó lélek?
Az üdv útjáról tán letévedtél?
Kétségek álmai öveznek téged?
Halld: te is boldogságra születtél!
Keresd csak az elveszett igazságot:
Imád hoz fényt és világosságot,
Bolyongó lélek,
Akármi bánt téged,
Tudj imádkozni, hinni, remélni,
S biztosan el fogsz az üdvre érni!

(Pesendorfer.)

Megszentelt utakon.

A szürke, lanyha hétköznapi kereszténynek a maga kényelmes, lapos útjain sejtelme sem lehet a lelkiélet hegyi ösvényeiről, melyeken a törekvő lélek kapaszkodik fel és eljut a keresztény tökéletességnek természetfeletti kegyelem és erényvilágába. Egy ősrégi hasonlat szerint ez a léleknek a mennybe vezető zarándoklása felszállás az Isten szent hegyére, hol a lélek imádsággal él, erény után szomjazik és Istennel legbensőbben egyesül. Leggyakrabban valami angyalt küld az isteni Gondviselés, hogy a lelket a szent kapukon át a földön túl Isten országába vezesse. A lélek bámulva, újjongva lép ebbe az új, szellemi, lelki világba; megkapja a szentek gyakorlati tudományának első alapjait és Isten kegyelmével, vértanúi bátorsággal tör előre; küzdve, imádkozva zarándokol lassan fel az ég felé. A régi német teológia útleírást is ad erről az aszketikus-misztikus lelki emelkedésről, mely a keresztény tökéletesség magaslataira vezet: „Három út viszi az embert az igazi tökéletességre, melyet mindenki megjárhat; e három: a világtól elszakadni, Krisztushoz hasonulni, az Istenségben megdicsőülni; vagyis: a tisztulás útja, a megvilágosítás és az egyesülés útja.

A tisztulás a kezdőknek és bűnbánóknak szükséges útja és háromféleképen érhető el: a bűnök miatt érzett fájdalommal és bánattal, őszinte — esetleg egyetemes gyónással és tökéletes elégtétellel.

A megvilágosítás a megigazult embernek az útja, mikor a bűntől végleg elfordul, erényeket és jócselekedeteket gyakorol, minden csapást és nehézséget türelmesen elvisel.

Az egyesülés útjára csak a tökéletes emberek jutnak el, akiknek szíve egészen tiszta és vidám, kik Isten képét hordják lelkükben és valamiképen szemlélik Istent, mindenek teremtőjét.

„Megszabadulni önmagunktól és átalakulni Krisztus szerint“: ez a keresztény ember lelki eszménye és életcélja.

A megszabadulás vagy tisztulás útja a lelket a poklon és tisztítótűzön vezeti keresztül; véres verejtékkel és hősi elszántsággal tud csak kiszabadulni a bűn hatalmából s eljutni a kegyelmi állapot tiszta, fényes, szent birodalmába. Egyre töredeznek a súlyos bűnök, bocsánatos bűnök és rossz szokások béklyói; kiszabadulva a bűnnek oly hosszú rabszolgaságából, megváltva boldogan siet a lélek előre, fölfelé; örömében szinte elfelejti a súlyos fájdalmakat, melyek ezzel a lelki újjászületéssel jártak. Ha a lélek az ártatlanság, vagy a töredelmes bánat útján zarándokol is az ég felé, a tisztulás mindenkor a külső és belső bűnbánatnak és gyakran a fájdalmas önmegtagadásnak hosszú keresztútja. Nagyon találóan jellemezte az aszketikus-misztikus életnek nagy mestere, boldog Seuse Henrik saját hasonló lelkiállapotát; ő ezt „a kezdő ember előre törő küzködésének és az alsó természet fájdalmas elpusztulásának“ nevezi. A szent férfiú szerint az önmegtagadásnak és le-

mondásnak önkéntes poklán és tisztítótüzén keresztül szabadulunk meg bűnnel és hibákkal telt énünktől. Ő maga hősies, áldozatos lelkű volt, de azért az érzékies önszeretet mindenféle hamis kápráztattal neki is kínálgatta, ajánlgatta a „szenvedés és fáradság nélkül való jámbor életet". Az örök bölcseség azonban így szólt lelkében: „Aki egy sima halat, például egy angolnát a farkánál akar megfogni, vagy aki szent életet akar lanyhán elkezdeni, nagyon csalódik; mert azt gondolja, hogy megfogta, pedig már ki is siklott kezei közül. Továbbá, aki egy elkényeztetett, makrancos testet gyengédséggel akar legyőzni, annak alapos türelmének kell lenni. Aki a világot akarja bírni és egyben Istent tökéletesen szolgálni, az lehetetlen dolgokat akar és Isten tanát hamisítja meg.

Ez a szent keresztesháború kemény és nehéz áldozatokat kíván, hogy a saját magamagunk lelki birodalmát elfoglaljuk; örökös küzdelem a megszokott bűnök és kísértések ellen, főhibánk, és oly sok más becézett tökéletlenségünk kilencfejű sárkánya ellen. Nem csoda, ha az elcsüggedt léleknek néhanapján különleges buzdításra és felbátorításra is van szüksége a lelki harcban, ahogy egykor Seuse Henrikkel történt. Egyszer a vidékre indult prédikálni. Hajón ment a bodeni tavon és egy helyes külsejű fiatalember volt az utasok között. Hozzá fordulva megkérdezte tőle, hogy mi a foglalkozása. Azt felelte, hogy barangoló lovag, aki az uraknak szokott rendezni harcijátékokat. Seuse megkérdezte, mi a jutalmuk a győzőknek.

A lovag felelte: „A legszebb asszony húz aranygyűrűt annak újjára, aki a legtöbb vágást kapja és még sem csügged“ ... Ez a beszélgetés magábaszállásra késztette Seuse-t és sóhajtva mondotta: „Óh mily nagy szenvedést kell e világ lovagjainak elviselni ezért a csekély bérért; óh Istenem, mily méltányos, hogy az örök jutalomért sokkal több fáradságot is elszenvedjük“. Igy lett boldog Henrik lelki lovaggá Isten szolgálatában. De hamarosan nagy külső és belső szorongattatások kezdték kínozni, de akkor egy hang szólalt meg a lelkében: „Hol van a te előkelő lovagi voltod? Milyen szalmalovag vagy te? Jó sorsban nagy bátorság és csüggedés a balsorsban: így nem lehet elnyerni az örök győzelmet“. És Seuse újra megerősödött a lelki harcban, míg végül kivívta magának a győzelmet és az örök békét.

Vétkes természetünk elpusztítása fájdalommal jár, de a pokol és a tisztítótűz szenvedései után a megtisztult lélek a lelki öröm és boldogság paradicsomába emelkedik. A lelki harc viharai után karácsonyi öröm tölti el bensejét; husvéti újjongás és győzelmes Alleluja lakozik szívében; mint az első szent pünkösdi felbuzdulás, viharos lendülettel törtet új hőstettek felé; tavasz özönlött a penitenciás és küszködő lélekbe; mindent betölt a legragyogóbb napsugár és a tavaszi virágok koszorúja; már csírázik is ezen az aranyos mezőn az erények tavaszi vetése és közeli bőséges termést ígér ... ekkor váratlanul meglehetősen fagyos, zimankós áprilisi idő érinti ...

A lélek megint nem érti önmagát.

Vajjon a lélek e kellemes koratavasza csak álom és csalódás volt, vagy hamis Fata Morgana? A lélek óriásléptekkel, hétmérföldes csizmákkal akart átrohanni virágágyakon föl a tökéletesség hegyének csúcsára. És most, az első, úgyszólván elhamarkodott roham után, az első apró dombocskán úgy érzi, mintha szédülés bággyasztaná el és tenné erőtlenné. Idáig gyorsan tört előre, több fokot átugrott; most hirtelen elfáradt, kedvetlen, bosszús, únott, bátorságvesztett, elcsüggedt. Hegyibe még ezeken a magas utakon vihar is utóléri; a szellemnek ólomsötét „éjszakája", ólomsúly nehezedik rá. Azt hiszi, menthetetlenül a pokol kínjaiba sülyedt. Künn támadások, viharok, szenvedések, benn kísértések és aggályoskodások. De ennek a titokzatos éjnek halálfélelme szétzúz és megőröl a lélekben minden gőgöt és öntetszelgést; a keserű kétségnek és csalódásnak tisztító lángjai a földiekhez való minden ragaszkodást kiégetnek belőle, külső és belső keresztrefeszíttetése kényszeríti a szegény lelket, hogy a teremtményektől elszakadjon és teljesen Istennek adja át magát . . .

Isten maga vette be ezt a lelket a tökéletességnek nagy, kegyelemmel bőséges főiskolájába. Épen ez a bűnbánat volt rá nézve a kegyelem legáldásosabb ideje. Csak így tudta elhagyni, bár öntudatlanul az érzelgős, lagymatag különcködő jámborságnak és a gőgös farizeusi jámborságnak útvesztőit. „A tisztulás útja" az erényes élet hihetetlen megacélosodásával és megerősödésével vég-

ződött; az önmagunk énjétől való szabadulás fájdalmas munkája jórészt befejeződött és a megvilágosítás napos útján bátran, alázatosan, nagy lélekkel és alázatkészséggel, ruganyosan halad a megtisztult lélek Krisztushoz, hogy képét minél tökéletesebben magára öltse. A szentek gyakorlati tudományának titka feltárul az ámuló szemei előtt: a teljesebb Krisztus-követés.

Szent Pál mondja: „Krisztus előttünk ment, hogy kövessük őt". Krisztus élete és szenvedése zsinórmértékünk és mintaképünk legyen. A keresztény ember egész élete e bensőséges kép szerint igazodjék. Ez az eszménykép legyen előttünk, hogy benne minden cselekedetünket meglássuk és minden képességünket, ahogy csak tudjuk, szerinte irányítsuk. Isten legtökéletesebb akarata az, hogy kövessük a mi Urunk Jézus Krisztus életét és tanítását, mert az Atya szózata hallatszott, mikor szent János a Fiút megkeresztelte: „Ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem jó kedvem telik; őt hallgassátok!" [1] Azt akarja, hogy hasonlókká legyünk az ő Fiához. (Róm. 8, 29.) Aki magasra akar építeni, annak jó talajban mély és erős alapot kell rakni. (I. kor. 3, 11.) Harminchárom éven át mutatta előttünk az útat, miként maga mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senkisem jő az Atyához, hanem csak én általam." [2] Ő az út, melyen haladnunk kell, Ő az igazság, mely ezen az úton világít és Ő az élet, akihez el kell jutnunk . . .

[1] Mt. 17, 5.
[2] Jn. 14, 6.

Krisztus minden embernek a célja és aki legközelebb ér a célhoz, az van legközelebb az Istenhez. És amennyire gyakoroljuk magunkat a jócselekedetekben és elhagyjuk a tökéletlenségeket, annyira közel jutunk Krisztushoz . . . Amennyi az emberben Krisztus életéből van, annyira van benne Krisztus és minél kevesebb az egyikből, annál több a másikból. Mert ahol Krisztus élete van, ott van Krisztus is és szent Pállal el lehet mondani: „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem.[1] Minden embernek önmagában Krisztusnak kellene lennie, hogy Istent dícsérje és ne önmagát . . .

Csak azt kell néznünk, hogyan járt előttünk Jézus Krisztus; mily türelmesen hallgatott ellenségei között, mily szelíd volt a gonosz lélek támadásai között, mily alázatos a kigúnyoltatásban, nyomorúságban halálig tartó keserves fájdalmában és szenvedéseiben. És nekünk is ezen az úton kell haladnunk, ha vele együtt az égbe akarunk kerülni.[2]

A Krisztust hűségesen követni akaró léleknek szeretve és küzködve kell járnia a lelki megvilágosodás meredek útjait és Krisztussal együtt kell az imádságnak és a hősies erényeknek szent hegyére felkapaszkodnia.

A lelkiéletnek alapfeltétele, hogy valaki a szóbeli és belső imádságnak szent és isteni művészetét tudja. A jó imádság fönségének, szükségességének, kegyelmi hatásainak kellő ismerete és gya-

[1] Gal. 2, 20.

[2] Denifle: Das geistliche Leben.

korlati átértése nélkül minden keresztény tökéletesség után való törekvés már eleve is hiábavaló. Istennek kiváló embere, Ligouri szent Alfonz, ötvennél több kisebb és nagyobb teológiai munkát írt és mégis legfontosabbnak tartotta közülük egyik szerény könyvét az imádságról.

A kis katekizmus szerint imádkozni annyit tesz, mint elménket és szívünket gyermeki bizalommal mennyei Atyánkhoz, a mindenütt jelenlevő Istenhez felemelni. Az imádság az embert a földöntúli fényes birodalomba ragadja; ez az a mennyei aranylétra, melyen Jákob patriarcha látta az angyalokat föl és alá szállani. „Ima közben mintegy az angyalok között járunk, angyal életet élünk, mennyben lakozunk, az angyalokat utánozzuk és az angyalok munkáját végezzük", mondja szent Efrém. Az imádság áhítatos óráiban a lélek már e földön is a dicsőítésnek és szeretetnek szeráfi szolgálatát teljesíti; így csatlakozik a lélek alázattal és bizalommal, Isten akaratán való megnyugvással és állhatatosan Jézus Krisztusnak nagy főpapi imájához. „Mint hatalmas fa, úgy áll előttünk az imádkozó Üdvözítő. Gyökereit és ágait az egész világ fölé kiterjeszti, minden emberi lélekre és emberi szívre, az Egyház, a családok és népek szívére; az ő kötelességüket és az ő kívánságaikat magára veszi, imádságába belefoglalja és mint saját imáját viszi Isten elé és onnan mindent lehoz, amire szüségünk van, kegyelmet, oltalmat, erőt és megvilágosítást." (P. Meschler.)

Természetszerűleg van az imának napi-, heti-,

havi- és évi rendje. A napi imádság keretei magukba foglalják a lelki összeszedettség korai áldozatát, a reggeli imádságot azzal a jószándékkal, hogy ez az egész napi foglalkozást állandó imádsággá változtassa; amennyire lehet a szentmisehallgatást és a szentáldozáshoz való járulást. A hétköznapi élet zűrzavara, elkerülhetetlen kellemetlenségeivel és bosszúságaival lenyomja és a föld porába forgatja a lelket, ezért kell a léleknek a magasba szállnia egy-egy kis röpimával, felkiáltozással, szentséglátogatással, egy kis önmegtagadással, leginkább pedig egy rövid elmélkedéssel és lelkiolvasmánnyal. Ha a vége jó — minden jó; azért a keresztény napirend rövid önvizsgálattal, vagy esti lelkiismeretvizsgálattal zárul, mely kiterjed az imára, munkára, erénygyakorlatra stb. és az elkövetett hibákért felindított bánatra, Az imádság heti rendje gyónást és szentáldozást ír elő, hogy világosságot merítsünk égi zarándokutunkon, s a szentáldozásban nyert kegyelmeket megőrizzük szívünk arany tabernákulumában, mint Jézus Krisztuś fénylő szívéről ránk áradó mennyei napsugarat. Az imádságos lélek havonkint az úgynevezett havi recollectio-t (megújhodást) sürgeti; bensőségesebb önmagunkbaszállással kitűzzük magunk elé a havi áhítat- és erénygyakorlatainkat; így lesznek ünnepnapokká lelkiéletünk naplójában. Az évi rend az egyházi év ünnepkörének megértését és átélését kívánja, sürgeti az évenkinti lelki nyaralást, valamely lelkigyakorlatos ház tiszta levegőjű üdülőhelyén.

Ez a külső kerete az imának különösen kezdő és meginduló léleknél bizonyul szükségesnek, hogy kifejlessze és megőrizze az „imádságos lelkületet". Az imádság nagyrabecsülése, az imádság szükségességéről való gyakorlati meggyőződés és az imádság mindenható erejébe vetett bizalom, ez az imádság szelleme. Ez az imádságos lelkület egyike a lelkiélet legbecsesebb kegyelmeinek, sőt minden kegyelem alapja, minden jónak betetőzése és kezdete, minden eszköznek eszköze. A katekizmusban van az imáról egy aranykeretbe illő szó. Azt mondja, hogy az ima mennyei és isteni lelkületűvé tesz.

Bölcsekkel érintkezve bölcsek, Istennel érintkezve Istenhez hasonlóak leszünk gondolkozásunkban, életelveinkben, érzületünkben, szavainkban és szándékainkban. Egyre jobban az ő képére alakulunk. Mindez csöndben, lassan és észrevétlenül, de annál alaposabban és maradandóbban történik. Ha még annyira világias szelleműek vagyunk is, mind jobban és jobban megváltozik a gondolkodásunk, kicserélődik szívünk. Ami azelőtt nehéz, keserves és ellenszenves volt, az most könnyű, édes és kívánatos lesz; a világ amely megbabonázott azelőtt, most elveszti minden varázsát, csak az Isten és az örökkévalóság a nagy és kívánatos. Ez az igaz, alapos győzelem földhözragadt természetünk fölött. Ez a hatása a kitartó imádságnak és az ezt követő kegyelemnek, melyet az ima magával hoz... Átalakít és átgyúr minket Isten, aki teremtett bennünket; és másodszor is kialakít

bennünket a saját képére, mely fönséges és isteni."[1]

Mihelyt a lélek türelmes és alázatos küzködésében megszerezte magának az Istentől az imádságos lelkület nagy kegyelmét, föltartóztathatlanul halad előre a megvilágosítás útján az igaz benső élet és az állandó Istenközösség fönséges napbirodalmába. Könnyedén elsajátítja az elmélkedő imádságot, bensőséget, mélységes összeszedettséget, magát állandóan Isten elé helyezi, külsőleg és belsőleg egészen átadja magát Isten szent szolgálatára, Istenben elmerül és vele egyesül s mintegy az Istenben való mennyei életnek pirkadásával megvilágosodik és boldoggá lesz.

Ilyen imádságos élet által hatalmasan fejlődik a keresztény erény és élet, vagy jobban mondva az erény gyümölcsei maguktól érlelődnek ebben a mennyei napsütésben és természetfölötti levegőben. Az erénygyakorlatokban ismeri föl a lélek az ő ideigvaló és örökkétartó legfontosabb és legszentebb céljait, az eszmény, hogy szentekké legyünk, legyőz minden tétovázást, minden érzékenységet és kicsinyeskedést, erőteljes és diadalmas energiákat fakaszt, amelyek az erényekben való előrehaladásban hathatósan segítenek.

A három isteni erény napjának hármas arany csillagzata mint vezércsillag ragyog előttünk a megvilágosodás felfelé vivő útján. A hit isteni erénye természetfölötti mennyei fénnyel tölti el a lelket; általa a kereszténység messze távlatai nyílnak meg

[1] Meschler S.: Die Grundlehren des geistlichen Lebens.

előttünk, túl a földrajz szűk határain. A hit kegyelmének helyes értékeléséből és szeretetéből magától fejlik ki a hit szelleme, örvendezés a hitben és hit szerint való életben. A kísértés és megpróbáltatás sötét éjszakájába ragyogón és biztatón hinti fényét a keresztény remény csillaga, mely minden remény ellenére bizalommal reménykedik Isten mindenhatóságában, bölcseségében, atyai jóságában és hűségében. Ez a hősies, Istenbe vetett bizalom, ez a teljes alárendeltség Istennel szemben lassanként megérleli az annyira fontos megnyugvást az Isten akaratában. Az isteni erények hármas csillagzatának napja a szeretet. Az Isten iránt érzett szeráfi szeretet tűztengere szétárad a lélekben, mintegy gátját szakítva, áttüzesíti azt, hogy ízzó szeretettel, újjongva, hálálkodva, önmagát fölégetve, Istennel egyesüljön. „És ha Isten kárhozatra ítélne, még akkor is szeretném," mondotta egy szent; a másik: „Ha pokolba taszítana Isten, szorosan átkulcsolnám Őt és magammal vinném; és ha Isten, szerelmem legfőbb tárgya velem volna, akkor a pokol is mennyország lenne számomra."

Az isteni erényekhez szent hetes számban csatlakozik az emberi erények csoportja, melyeket a léleknek Isten kegyelmével és a saját közremunkálásával kell megszereznie. Az áhítat szelleme Istennek felsége előtt szűntelen angyali szolgálatot teljesít, bemutatja dícsérő, hálaadó és kérő áldozatát, mint ahogy az angyalok arany füstölőjének a tömjén füstje, a titkos Jelenések könyve szerint

állandóan száll Isten trónusához. A lelki összeszedettség szigorúan ellenőríz és száműz minden fölösleges lármát a szívnek szentélyéből, amelyet egyébként oly zsivaj és zajongás töltene be, mintha valami vasútállomás vagy vásárcsarnok volna. Mintha egyenesen nekünk, modern, ideges embereknek mondotta volna szent Ferenc e bölcs szavakat: „a testünk kolostorcella legyen és a lélek a szerzetes, aki benne lakik". A kíváncsi érzékszervek ajtaját és ablakát jól kell őrízni, hogy a lélek a szív kápolnájának a békés, kegyelmes csendjében háborítatlanul hallgassa Isten kegyelmének suttogását... Az önmegtagadás és az önkéntes bűnbánat szelleme, a szentek tudománya szerint, a lelki élet abc-je; ebből fonódik a tüskés védőtörvény, mely mögött a szívtisztaság hófehér liliomai sértetlenül pompázhatnak. Az erények isteni iskolájában lassankint hozzászokik a lélek a legkevésbé tetszetős erénynek, a keresztény alázatosságának és az ő testvérének, a türelemnek értékeléséhez; mely minden betegségben orvosság, minden szükségben segítőszer, minden nehézségben alkalmas eszköz. Ennek a szent szövetségnek hetedik angyala a keresztény felebaráti szeretet zárja be a sort; mely majd az utolsó ítéleten föl fogja tárni az irgalmasság összes cselekedeteit, mire az isteni bíró így fog szólni: „Jöjjetek Atyám áldottai! Bírjátok az országot, mely nektek készíttetett a világ kezdetétől".

A lélek a megvilágosodásnak ezen az útján bensőséges imaélettel, az áldozatkész isteni, erkölcsi,

emberi és állapotbeli erények után való törekvés által sokszor a keresztény tökéletességnek már jelentős fokára jut el. Az útnak ezen a pontján már tapasztalja Isten kegyelmének csodálatos vezetését és hatásait; de azért még sok megoldatlan talány és titok riasztja vissza, amelyekkel találkozik és igen sokszor egy egész emberöltő kell hozzá, hogy a tökéletességnek erre a fokára jusson. Nehéz órákban gyakran fogják a lelket kétségek gyötörni; a büszke önbizalom elbátortalanodik és megszégyenül, mert mindig elülről kell kezdenie a küzdelmet ugyanazon hibák ellen; de mégis a kegyelem és erős akarat legyőzi a fékezetlen és áldozatoktól visszariadó szívet. Előre, vidám lemondással, ha mindjárt a földi örömök hízelgő csalfaságokkal pihenésre és megállásra csábítanának is, föl-föl az erények meredek ösvényén, ha mindjárt az érzékeny önszeretet minduntalan visszariadna is és a kapaszkodás nehézségeiben kimerülne is; az ég felé Isten erejével, ha mindjárt a világi javak és gondok ólomsúllyal húznának is a föld felé! Az önmagunktól való szabadulás és a Krisztusban való átalakulás lassankint egy szentnek a képét alakítják ki lelkünkben; ha a művész nem sajnálja fáradságát és áldozatát — írja Szalézi szent Ferenc —, hogy egy műalkotáson két-három évtizeden át dolgozzék, akkor nekünk sem szabad sajnálnunk az életszentségért hozott áldozatokat, hisz legfőbb életcélunkat és lelki javunkat, a mennyországot, az örökkévalóságot és az Istent nyerjük általuk.

Egyesülés Istennel.

Az isteni kegyelem hívása és az ember saját hűséges, hősies együttműködése, néhány kiválasztott lelket az Istennel való legbensőbb egyesülés útjára vezet. Ezen a három magaslaton, az Olajfák hegyén, a Kálvárián és a Táborhegyen keresztül kell a léleknek fölfelé törekedni a keresztény tökéletesség szent hegyormára. Ebben a légkörben megtalálja az átfinomult lélek igaz, boldog hazáját, megtalálja már itt a földön az elvesztett paradicsomot. A másvilág soha nem sejtett fönsége tárul föl ámuló szemei előtt; az akarat természetfölötti ereje és a kegyelem megacélozzák és az erény hősi fokára emelik a lelket s így az Istennel szeretetben történt egyesülés boldogságát élvezi már itt a földön. Az emberi tökéletesség utolsó foka az Istennel való egyesülés. Mindig azt tenni, amit Isten akar, saját akaratának teljes kikapcsolásával; mindig szenvedni, amit és ahogy Isten akarja; mindig és mindenben Istent látni, Istent dicsőíteni, Istent magasztalni, benne örvendezni; mindig és mindenütt oly gyengéden és oly szeretettel társalkodni az Istennel, mint a vőlegény a menyasszonyával — ez a szentség legmagasabb állapota. A szív minden vonzalma Isten felé fordul; a lélekben csodálatos béke ömlik el és oly zavartalan nyugalommal fordul az Istenhez, mintha — minden világi közösségből kiszakadva — egy távol fekvő kristály-palotában tartózkodnék. Maga a szív is mennyországgá lesz. Itt az Isten ül trónusán; ő

uralkodik, kormányoz mindent. „Kegyelmének, szeretetének és irgalmának minden bőségével átengedi magát a léleknek, hogy azt boldogítsa". (P. Pergmayr, Sämtl. Asketische Schriften 341.)

„Ennek az Istennel való egyesülésnek gyümölcsei és egyben valódiságának ismertető jelei a következők:

1. Ahogy az Isten nagysága és szeretetreméltósága a lélekben megnyilvánul, úgy szorítja ki a világhoz való minden ragaszkodást és önszeretetet, megtölti azt alázatossággal és a világmegvetéssel, mert minél közelebb jut az ember az Istenhez, annál kisebb lesz szemében a világ és annál kisebb lesz ő is önmaga előtt.

2. Megtanul a lélek alázatosan fáradozni Istenért és az Ő szentegyházáért; nagy örömmel elviseli a keserű szenvedéseket, sőt olthatatlan szomjúsággal vágyódik a kereszt és megpróbáltatások után.

3. Megtanul a lélek angyalok módjára társalogni Istennel, vagyis szó és képes beszéd nélkül.

4. Az Istennel való egyesülés nemcsak a szenvedésben, de a felebaráti szeretet gyakorlásában is hősökké tesz bennünket. Minél benőségesebb szeretet egyesít minket Istennel, annál áldásosabb és szétáradóbb lesz szeretetünk felebarátaink iránt". (Dr. Ries, Geistl. Leben 323. sk.)[1]

Ez a titokzatos istenközösség a legmagasabban felfokozott természetfeletti élet az Istenben, élet

[1] V. ö. Fehringer, Leben und Segen der Vollkommenheit 18. sk.

a hit által, a kegyelem és szeretet által; élet, amely mélységes lelki összeszedettségből, magábaszállásból, a teremtményektől való tökéletes elfordulásból és teljes önátengedésből táplálkozik; Isten akaratán való szent egykedvűséget, szenvedésszeretetet, lelkiörömet, mennyország utáni vágyakozást és gyakran csodálatos lelki megvilágításokat és rendkívüli ajándékokat is eredményez. A lélek az egyesülésnek ezen az útján csak önmaga szerezhet tapasztalatokat ezeknek az isteni hatásoknak az átélésével. Egyébként kisebb titokzatos kegyelmi ajándékok nem ritkák, oly lelkekben, amelyek bensőséges szeretetviszonyban vannak a bennük élő és működő Istenséggel. P. Welms O. P. írja: „Ez a misztikus, ez a szeretetből és kegyelemből való élet nem is olyan ritka. Minden állású és műveltségű keresztény ember tapasztalhat hasonló kegyelmi megvilágosításokat, ízlelhet hasonló megható lelki élményeket és tapasztalhat ilyen üdvös hatású felbuzdulásokat. A kegyelemnek ilyen jelei, melyek a magános padlásszobák kemény fekhelyein jelentkeznek, vagy amelyek a reggeli szentmise pislogó gyertyavilágánál sugárzanak a lélekbe, melyek a felkelő nap hajnali sugaraival együtt lopódznak be a szívbe, még sokáig rezegnek tisztán és hosszasan az utca zajos hangzavarában és a mindennapi munka gépeinek zakatolása között. Mindenki magán tapasztalhatja, hogy a kereszténység természetfölötti kinyilatkoztatása élő valóság, mindenki ízlelheti a megváltás vígaszát, a gyógyulás és megszentesülés örömét,

az istenfiúság békéjét. Ebben van minden misztika lényege".

A tökéletességre őszintén törekvő lelkek közül, melyik ne élt volna át ily lelki kegyelmi megvilágosítást, mikor hirtelen, mintegy villám fényénél mély betekintést nyert valamely hitigazságba, vagy megpillantotta a bűn gonoszságát, az erény fölségét, vagy az Isten tulajdonságainak tökéletességét, avagy mikor ellenállhatatlan akaraterőt érzett magában és készséget hősi elhatározásokra; épen abban különbözik az emberi hangulatváltozásoktól a kegyelmi beavatkozás, hogy ez gyorsan megcsendül s ép oly gyorsan ismét elcsitul. Az ilyen apró titokzatos élmények, mint halvány árnyképek, sejtetik velünk az isteni tevékenységnek mindent legyűrő hatalmát a szenteknek Istennel egyesült lelkében, akiknek emberi ereje a kegyelem hatása alatt teljesen összetörik.

Ilyen kegyelmi élet és kegyelmi hatás csak akkor lehetséges, ha a lélek egészen Istenbe temetkezik; fájdalmas nagypénteknek kell megelőzni töltámadásunk napsugaras, ujjongó reggelét, a léleknek Istennel való teljes egységét. A régi misztikusok erről így írnak: „Örökélet mennyegzője, ahol Isten színről-színre jelen van, itt a földön nincsen; de ennek a mennyei lakomának előízét élvezhetjük, mely Isten jelenlétének bensőséges átérzésében áll. A buzgó imának legfőbb célja az Istennel való egyesülés, mikor a lélek minden erejét összeszedve, az isteni Jóság mélységébe tiszta szemmel belenéz, vágyakozó szeretettel és édes élvezettel, megitta-

sodva úgy, hogy önmagáról és mindenről megfeledkezik, kivévén egyedül az Istent. Valamint a vízcsepp a borraltelt pohárban borrá változik és annak színét, illatát, ízét és minden erejét magába veszi, úgy tűnik el a lélek is az Istennel való egyesülésben és bár a lényegét megtartja, de minden ereje istenivé lesz, Isten átjárja ezt, mint a csillag, mely önmagában ugyan sötét, de a nap fénye által világosságot nyer. Mint a fénysugár eggyé lesz az üveggel, amelyre esik, vagy amint a napfény a tőle átmelegített levegővel annyira egyesül, hogy a kettőnek különbségét sem szemmel meglátni, sem ésszel felérteni nem lehet, mert úgy látszik, hogy a levegő maga a fény — pedig nem is veszti el a természetét — így a lelket is ebben a közösségben Isten szelleme járja és alakítja át.

Amit a lélek itt érez, az meghalad minden érzéket. Ész fel nem foghatja, senki megérteni és fölérteni nem tudja, ez az örökélet előíze. Inkább lehet felfogni, mint szavakkal kifejezni.

Most tudja csak igazán szeretni a lélek a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedését és az Ő szent emberségét és úgy tűnik fel, mintha most kezdene igazán élni, mintha most kezdene csak erényeket és szent áhítatgyakorlatokat végezni.

Az igaz istenközösséghez vezető út önmagunk megtagadása, minden dologban Istennek igaz, tiszta, szent szeretete, hogy a régi emberből ne maradjon bennünk semmi, hanem egyedül Isten tiszteletét és dicsőségét óhajtsuk és keressük s mindent úgy

tekintsünk, hogy Isten küldi ránk és nem más, legyen az öröm, vagy szenvedés, édes vagy keserű és hogy mindent szabadakaratból Istennek egyenesen felajánljunk, ahonnan kaptuk, minden habozás nélkül“ [1]

Ha ily módon minden mulandó dolgon és teremtményen keresztül törtünk és felemelkedtünk, akkor a szemlélődő életben eljuthatunk a tökéletességre. Boldog az a lélek, aki már földi zarándoklásában is el tud jutni a keresztény tökéletesség szent hegyének csúcsára. Az Istennel való benső egyesülés megnyitja azt a titokzatos arany kaput, amely már a legszentebb istenség udvarába nyílik, ahol ujjongva csatlakozhatik az angyalok és boldogok seregéhez, akik az Istennel, az ő egyetlen céljukkal és boldogságukkal együtt örök Alleluját zengenek.

[1] Denifle: Geistliches Leben.

EMBER ÉS AZ ÉLET.

Emberek.

Kezdettől fogva rejtély volt és rejtély marad az ember önönmagának. Az emberiség mesebeli szfinksz, aki majd pokolbeli démon alakjában jelenik meg, majd pedig mint mosolygó, angyalarcú, természetfölötti tünemény. Valóban ez az embernek a képmása, amelyben gyakran ördög és angyal csodálatos keverékben egyesül.

Titok az ember! És az emberi lélek tanácstalanul áll nemcsak a nagy világ külső problémái és kérdései, hanem még inkább a saját benső kis világa előtt, miként a gyermek az elvarázsolt kert titkos útvesztőiben. Önmaga, mint a legnagyobb rejtély a világ rejtélyeinek *kúszált* bűvkörében, tépelődve keresi a feleletet, vagy pedig ámítja önmagát rejtélyes könnyelműséggel.

Örvény-mély talányt az ember
Könnyű szívvel lép keresztül,
Mint vízi pók, mely a tenger
Kék hullámán táncra perdül.

Mondd csak vándor: hova indulsz,
Honnan jöttél mondjad —: érted?
Mi célja e vándorútnak,
Mire jók a szenvedések?

Emberszív, mély vagy, hegyeknek
Szakadékjainál mélyebb;
Emberszív, több a talányod,
Mint a tenger mélységének.

(*Dreizehnlinden.*)

Titok az ember!

Minden egyes emberi élet egy regény, telve megrendítő tragikummal, kacagtató komikummal és gyengéd lírával. Mint valami színházban kergetőznek a jelenetek őrült zűrzavarossággal: szerencse és szerencsétlenség, siker és sikertelenség, öröm és bánat, véletlen és számítás, meglepetés és csalódás, béke és háború, vereség és győzelem, erény és bűn, nemes és aljas, szeretet és gyűlölet, angyal és ördög, mennyország és pokol, míg végre valahára egy engesztelő végjelenet minden csomót kibogoz, minden ellentétet kiegyenlít, minden jót megjutalmaz, — ha a vége jó, minden jó.

Emberi szív, mihez hasonlítsalak? Majd csendben pihen az öröm és szeretet tiszta napsugarában, mint a mesebeli tó a boldogság szigetén, amelynek életvize örök ifjúságot ád és mérhetetlen kincseket rejteget; majd háborog, mint a vadul felkorbácsolt tenger és önmagát és minden létezőt a kétségbeesés sziklazátonyain akar szétzúzni; majd irtózatosan és vésztjóslóan forr, mint az izzó lávatenger — tele tűzzel és kénnel — és jaj annak, kit a gyűlöletnek, méregnek, bűnnek ez a pokoli tüze a közelben talál!

Az emberi szellem az isteni értelem napsugará-

nak egy fényszikrája, amely az Isten ideáit e földön és a másvilágon értelmezi és azok szerint cselekszik; a teremtés fölötti uralomra hivatott — és mégis csak halvány, ingadozó lidércfény az istentelenség és erkölcsi rothadás mocsara fölött, lealacsonyítva a teremtményeknek rabszolgájává... Az Isten képére és hasonlatosságára alkotott emberi lélek, amely arra van hivatva, hogy örök értékeket gyűjtsön, mennyei boldogságra jusson, mennyei szépséggel és a szentek erényével töltekezzék, — oly gyakran lesz bukott angyallá, gonoszsággal és iszonyú bűnökkel tele démonná, aki önönmagát dönti ideiglenes és örökkévaló kárhozatba; és mégis Isten irgalmassága még az ilyen cserencsétlen lelket is képesíti, hogy igazi megtéréssel a legnagyobb szentségre és boldogságra juthasson.

Az emberi nagyság és kicsinység sokszor talányszerűen egyesülnek ugyanazon emberben. Állítólag a nagy Napoleonnak szolgája mondta volna, hogy senkisem nagy az ajtónállója előtt és ez az ítélet igen sok hamis emberi nagyságot mutat be a maga valóságos szegénységében, — de viszont sok megvetett emberi kicsinység Isten előtt fenséges méltóságban jelenhetik meg lelki nagysága és erényei révén. Ha a nagy gondolkodók és költők meg is kísérlik legszellemesebb gondolatszikráikkal bevilágítani és felderíteni az embernek eme rejtélyét, a titokzatos homály mégis megmarad. A rejtélyes honnan és hová, miért és hogyan az emberben és az emberi sorsban csak az Isten örök világosságának látásakor oldható meg.

Már az ószövetségi bölcseség könyve fejtegeti az emberi csekélység és az emberi fenség rejtélyes problémáit és csak az Isten bölcseségében, atyai szeretetében és gondviselésében talál megoldást. A jámbor Jób tűrő lelke keserűségében így panaszkodik: „Küzdelem az ember élete a földön és az ő napjai, mint a béke napjai. Mint a szolga kívánja az árnyékot és a béres várja munkájának végét, úgy nekem is üresek hónapjaim és fáradságos éjeket számláltam magamnak. Testem rothadásba öltözött és a por szennyébe; bőröm megszáradt és összehúzódott. Az én napjaim hamarabb elmúltak, mintsem a takácstól a fonál elmetszetik és elenyésztek minden reménység nélkül . . . Mi az ember, hogy hiba nélkül legyen és hogy igaznak láttassék az asszonytól született? Ime az ő szentjei között sincs senki változhatlan és az egek sem tiszták az ő színe előtt: mennyivel kevésbbé az utálatos és haszontalan ember, ki, mint a vizet, issza a gonoszságot. — Tudom, hogy az én Megváltóm él és az utolsó napon a földből feltámadok és ismét körülvétetem bőrömmel — és testemben látom meg Istenemet".

A Préd. könyve is alaposan tanulmányozta és bizonyos, fájdalmasan szomorú bánattal írja le életbölcseségét: „Hiúságok hiúsága! — úgymond a prédikátor — hiúságok hiúsága és minden hiúság! Mije van egyebe az embernek minden munkájából, mellyel fáradoz a nap alatt? Nemzedék elmúlik és nemzedék jő . . . Mondám szívemben: elmegyek és bővelkedem gyönyörűséggel és élek

javakkal; de láttam, hogy ez is hiúság. A nevetést tévelygésnek állítottam és mondám az örömnek: Miért csalatol meg hiában? ... Nagy dolgokhoz fogtam ... — és midőn mindazon műveimhez fordultam, amelyekben kezeim működtek és a munkákhoz, amelyekben hiába fáradtam, láték mindenben hiúságot és lélekgyötrelmet és hogy semmisem marad meg a nap alatt... Láttam a nap alatt az ítélet helyén istentelenséget és az igazság helyén gonoszságot és mondám szívemben: Isten az igazat és az istentelent megítéli és minden dolognak akkor lesz ideje ... Tehát a szólás végét halljuk mindnyájan egyetemben: Az Istent féljed és tartsd meg az ő parancsait, — mert ez az egész ember".

Csendes sírás, hangos panaszkodás, néha még dühös jajkiáltás is hangzik az emberi sors rejtélye miatt, — de már az ószövetségben is megcsendül a hársfahúron és az örvendező zsoltárhangon az ember éneke, amely megköszöni a Teremtőnek azt az igen nagy szerencsét, hogy embernek teremtette.

Uram, Uram, a messze földön
Milyen csodálatos a te neved!
Dicsőséged sokkal-sokkal nagyobb,
Mint a magas egek.
Gyermekek, csecsemőknek csöppnyi szája
Zengi dícséreted,
Hogy ellenségeid
Szégyenülten megsemmisüljenek.
Elnézem az eget, újjadnak alkotását,
A holdat és mind a sok csillagot —
Mi az ember, hogy vele így törődöl

És meglátogatod?
Angyalok mögé csak kicsit helyezted,
Dicsőség — s tisztességgel koronáztad,
Kezednek alkotásán Úrrá tetted
S mind ami van, a lábához aláztad:
Juhot és tulkot, mezők vadjait
Ég madarát, a tenger halait,
Melyek járják a roppant vizeket. —
Uram, Uram, a messze földön
Milyen csodálatos a te neved! (8. zsoltár.)

Csengő angyali ének, husvéti harangok vidám bongása hirdetik az újszövetségben az idők teljességét, hogy Isten mint „Istenember" és „Emberfia" maga oldotta meg tanításával és példájával az emberiség titkát annyira, amennyire jó és szükséges, hogy itt a földön megelégedettek és az örökkévalóságban boldogok lehessünk. Az ó- és új pogányság megpróbálta ugyan az ember problémáját nem kereszténi módon megoldani, de az ilyen „Übermensch" igen sokszor őrületben és kétségbeesésben fejezte be életét. A tapasztalás bizonyítja, hogy mennyire helyes és egyedül kielégítő magyarázata az ember ideiglenes és örök boldogságának Jézus Krisztusnak, az Istenembernek szava: „Én vagyok a világ világossága, aki utánam jő, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága van nála . . ."

Emberi gyarlóságok.

Sok ember annyira terhes önmagának, hogy még a bőréből is szeretne kibújni, hogyha egy kis köszvény, vagy más szelíd nyavalya kényelmetlenné

teszi lakását testének házacskájában, vagy pedig ha az ő „magasan járó“ szelleme egyszer alaposan a falnak megy.

Nézd, kedvesem, ez teljesen hamis felfogás, mintha te kivétel volnál, kiváltságos csodagyerek, emberi gyarlóságok nélkül való ember. Sokkal természetesebb és keresztényibb, ha az ember alázattal és türelemmel belenyugszik a változhatatlanba és a szükségből erényt csinál.

A gyarlóságoknak nehéz terhét hordozza az ember testében. S habár, az egyeseknek ez a „súlyos személye“ nem is süllyed annyira, mint ahogy Grützner Fallstaffjának bűnös hústömege az ő kevéske szellemével és lelkével elmerült az anyagiasságba,* mindamellett még a legőszintébb aszkéta törekvés mellett is sok alkalma nyílik türelemre és alázatosságra épen a gyarlóságok miatt. A többékevésbbé „szerencsés természeti“ adományok mellett is igen sokszor érezhető az emberi nyomorúság; nem mindenki jut el arra a felfogásra, hogy a rút külső jó eszköz a belső szépségnek kifejlesztésére és hogy a test betegsége igen sokszor a lélek betegségének orvossága. Nem mindenki fogja fel keresztény módon az eltorzító púposságot aranyos angyalszárnynak és nem mindenki vigasztalódik a boldogító reménnyel, mint az az öreg plébános,

* Falstaff, Shakespearenek IV. Henrik és A windsori víg nők c. művében egy lovag torzképe Nagy evő és nagy ivó, ki csak az élvezeteknek él. Bár gyáva, nyomorult, köpenyforgató, mégis hősiességét fitogtatja; hazug, hűtlen és arcátlan, mégis erényeire hivatkozik. Rendesen mint elhízott alak szerepel. *A fordítók.*

aki nagyon is hiányos zenei hallásában azzal vigasztalta magát, hogy majd egyszer ő lesz a menynyei karok énekmestere. Az ilyen emberi nehézségekre már régóta kipróbált eszköz ez a csodabalzsam, melynek íme, itt a receptje: 40% türelem és bizalom Istenben, 20% jókedély, 20% szerénység és megelégedettség, 20% remény valami jobb után, akár itt a földön, akár az örökkévalóságban. Ebből naponkint egy fél adagot bevenni s akkor a testi-lelki fiatalság elpusztíthatatlan.

A lélek, melynek igazi paradicsomi hazája az égben van, föl-föl sóhajt a nagyon is földies emberi gyarlóságok terhe alatt. Nem csoda, ha egy régi bölcselő arra a gondolatra jött, hogy a lélek korábbi bűneiért büntetésül van bezárva a testnek fogságába, hogy ezen a köves-sáros földtekén száműzötten vezekeljen és megtisztuljon.

A keresztény felfogás szerint is az a lélek rendeltetése, hogy földi vándorlásának ideje alatt tökéletesedjék, tisztuljon, átszellemüljön, megszentelődjék és így a bukott emberi természet megint visszatérhessen a szép paradicsomba. A lélek nagyon is belemerült a földi gyarlóságokba. Magasröptű idealizmus, minden igaz, jó és szép után való nemes törekvés és ezek szerint rendezett lelki életszentség, égbevágyakozás és az örökkévaló boldogság örömei alkotnák azt a szellemi magas légkört, amely a lelket élteti. És a valóságban? A testiség ólomsúlya húzza le a szellem szárnyait és a lélek vágyakozását az Isten után, sőt nem egyszer egészen belefojtja a testiség pos-

ványába. Mily nehéz a természetes embernek értelmét és szívét Istenhez emelni! Nem alaptalanul nevezik áldozatnak a lelkiélet mesterei az istenség tudományát, mivelhogy oly nehéz az embernek belső ellenállását legyőzni. Kinek ne lett volna küzdelme önnön gyarlóságával, a testi tehetetlenség ezen törvényével, mikor arról volt szó, hogy valami jócselekedetet vigyen véghez, erényre törekedjék, felsőbb lelkiéletet kezdjen és magát fenntartás nélkül Istennek engedje át? „A lélek ugyan kész, de a test erőtlen."

Gyakran csak szent akaraterővel tud a lélek erőtvenni a bukott természet ellenállásán és azután mint egy kiszabadult sas repül fölfelé, az ég felé. Gyökeresen kiirtani ezt a testiséget sohasem sikerül. Még egy annyira szellemi ember, mint Dante is, a szép lélek eszményképét csak Beatrice-ben tudta szemléltetni és Fra Angelico, az angyalfestő is testi formában tudta csak az ő mennyei látomása szentjeit ábrázolni. Amióta azonban az emberiség eszménye, az Istenember megjelent és megtanított bennünket példájával a test és lélek összhangjára, azóta „a jó *Ádám*, vagyis a mi testiségünk, szintén részese lett a megváltásnak és úrnőjével, a lélekkel együtt várja tisztulását és boldogságát."

A lélek is, a bűnnek terhes öröksége által, igen sokat veszített angyalhoz hasonló tökéletességéből. A mi emberi gyarlóságunk még fokozza a léleknek ezt a szerencsétlen állapotát, amely különben Isten kegyelmével és akarattal, kellő ismerettel és törek-

véssel lassankint emberhez méltó magaslatra volna emelhető. De a mi földies, gyarló emberi voltunk szinte javíthatatlan húzódozással védekezik minden fáradságos lelki munka kifejtésétől, mert a lomha, maga-megelégedett *embernek* szent akaraterővel kellene önmagát javulásra szorítania.

Ha lelkünket eredményesen akarjuk munkálni, első követelmény és feltétel az a régi, egészen az unalomig ismételt mondás: Ismerd meg önmagadat! s ez is marad mindig. Hány embernek meglepő nagy ismerete van a külső nagy világról, de a saját énjének belső kis világa fel nem fedezett terület marad örökké. Még csak sejtelmük sincs róla, hogy lelkükben a rossz hajlamoknak és szenvedélyeknek mily őserdeje és vadonja terpeszkedik még kevésbbé van szándékukban elvadult lelkükben irtás és művelés által egy kis paradicsomot teremteni. E fennhéjázó, minden áldozattól irtózó önelégültségen kívül még egy veszedelmes gyarlóság gátolja az eredményes műveltséget és tudományt. Ez a titkos hatalmasság az önkéntes vagy önkénytelen önámítás. Mily szemfényvesztéssel és cselfogásokkal dolgozik a hitvány önérzet! A félrevezetés művészetében és csalfaságában még az a legkisebb, hogy az emberi szenvedélyeket és gyengeségeket szépen hangzó neveknek tetszetős mezébe öltöztetik. Az igaz, becsületes értelemnek nyiltan be kellene vallania, hogy ez, vagy az a hajlam veszélyes és titkos, de mivel az érzékies szív érdekeiben önző célok után törekszik, azért a lélek gonosz hajlamait jogosaknak

akarja igazolni, vagy legalább is ártatlannak feltűntetni mindenféle szemfényvesztéssel, káprázattal, bűvészi átváltoztató művészettel. Ez az önámítás nyílt érzékiséget és bűnt csempész a tudomány és művészet jelszava alá. A haszonlesést és jellemtelenséget az okos politikának és felsőbb szempontok iránt tartozó óvatosságnak finom fátylával takarja be. A beteges érzékenységet és engesztelhetetlenséget szigorú bírói tógába öltözteti, hogy saját méltóságát, a jogot és igazságot kell megvédenie. Túltengő öntudatát és mások megvetését azzal az okoskodással támogatja alá, hogy ő nem közönséges tömegember, hanem a tömeg fölött álló úr. A gyávaság és lustaság a tettetett gyámoltalanság mankóján sántikál félre minden komoly munka elől, sőt még részvétet is koldul hazug fájdalmaival. De jaj akkor, ha az ilyen képmutatót a szentségnek a látszatától megfosztjuk: mily hirtelen lesz a szelíd báránykából tüzet okádó oroszlán.

Egy tapasztalt lelkivezető szokta mondani, hogy van egy olyan archimedesi pont, amelyben minden ember kiemelhető az egyensúlyából és nyugalmából és ez a pont: a drága hiúság — és mégis ki vallja meg önmagáról ezt az „asszonyi gyengeséget"?

A lelkiéletnek vannak olyan kutatói, akik szívtelenül belevágnak embertársaik élő húsába és az ilyen műveletekből készített tragikus színdarabjaikat a gúny marósavába jól belemártogatják és így állítják ki a kacagó közönség elé. Az emberi gyön-

geségeken évődő mérges, rosszindulatú gúny legtöbbször a gúnyolódónak válik szégyenére. Ellenben a barátságos lelkiorvos módszerével — sokszor csodát művel: a kiállhatatlan emberi gyarlóságok kedves angyali tulajdonokká alakulnak át.

A léleknek igazi ismerését s kiművelését minden embernek önmagán kell megkezdenie. Orvos, magadat gyógyítsd! A kiváló orosz emberismerőnek, Tolsztoj Leónak van egy varázsmondása, amellyel embertársainknak hibáiból — helyes önismeretre juthatunk. E varázsszó: Tat twam asi, ez én vagyok! Először önmagamat kell megvizsgálnom, hogy vajjon nem szenvedek-e én is ugyanazon lelki betegségben, melyet másban rosszalok és rendszerint rájövök, hogy ugyanazon szánandó gyarlóság miatt épúgy rászorulok én is a mások türelmére. Becsületes önvizsgálat majd ráeszméltet bennünket annak tudatára, hogy mi is csak oly emberek vagyunk, akikről mindent föl lehet tételezni és akiktől semmit sem szabad rossz néven venni.

Legjobb lenne, ha a mi kedves környezetünk csupa eszmény-emberből állana. De meglehetős lehangoltsággal kell tapasztalnunk, hogy mily kevés az égfelé törő ideálizmus és mennyire elhatalmasodott a rideg önzés. Ez a hitvány önzés az embernek veleszületett gonosz eredeti bűne, amely minden más emberi gyarlóságnak, főképen pedig a hét főbűnnek forrása.

Az önzésben van valami a ragadozó állatok ösztönéből, melyek falánk fogakkal s karmokkal tör-

nek mindent, amit csak érnek telhetetlen gyomrukba. Ha a bírás vágya zsákmányt tudott szerezni, akkor a fösvénységnek dühös sárkányával őrizteti és irígy szemekkel fürkész körül, nem tudna-e még valahol vagyont, tiszteletet, örömet, vagy boldogságot hozzá rabolni. Jaj annak a léleknek, melyet a kapzsiság, fösvénység és az irígység hármas ördöge egészen hatalmába kerített, mert ott már nemcsak az önzés gyermekeinek nevetséges és bosszantó neveletlenségeiről van szó, hanem utálatos gonosz szellemekről is, amelyek az ember környezetét tisztítótűzzé, vagy pokollá változtatják át. A legalacsonyabb fokon összes szeretett embertársainak anyagi javai után áhítozik; felsőbb fokon a kiváló szellemi képességű embereket szeretné hatalma alá vonni; a legmagasabb fokon annyira csodálja önmagát, hogy magasan a szellemek fölé képzeli magát. Elkapatottságában azt gondolja: örüljenek az alattvalók és tekintsék kitűntetésnek, ha legkegyesebben leereszkedik hozzájuk; és viseljék hálájuk csekély adójaként zsarnoki személyét.

Ha az önzés nem tud érvényesülni, elkeseredik és gyilkos embergyűlölővé lesz és minden ellen dühöng, támad, ami jó és szép az emberi életben. Az emberiségnek valóságos rémei az ilyen szerencsétlenek, akik gyűlölködőn tajtékzanak a maguk gonoszságával és vak dühével s még jó, hogy az ilyen alakok átlag kevesen vannak.

Szerencsére az élet sokféle ellentétes hatásai nem engedik e gyarlóságokat kifejlődni, hanem

sokszor gyökeresen megorvosolják ezen lelki betegségeket. Az önzés rendesen szelídebb formában jelenik meg előttünk: kedvetlenség, szükmarkúság, szeretetlenség, szeszélyesség, kicsinyesség, érzékenykedés, hiúság, lobbanékonyság, az ellenmondás szelleme, kíméletlenség különcködés stb.; egy egész csomó kínzó ferdeséget hordozunk önmagunkban, amelyek magunkat is, másokat is folyton bosszantanak, vagy sokszor heroikus erénygyakorlatokra kényszerítenek. Önszeretetünk mindenesetre mindig igen kellemetlenül lepődik meg, ha akár jóbarát, akár ellenség csak újjal mutasson is rá tökéletlenségeinkre, amelyeket mi eddig csak másokon vettünk észre. De épen erről van szó, hogy önmagunkat ne tartsuk kivételeknek és hogy önmagunkkal és másokkal szemben is türelmesek legyünk.

Ha lelkünket gyakorlati módon meg akarjuk ismerni, akkor magunk és embertársaink lelkét szellemi Röntgen-sugarakkal kell átvizsgálnunk. Ezeknél a vizsgálatoknál, nemcsak a bukott természet emberi gyöngeségei és hibái, nemcsak az alacsony földhözkötöttség tűnik elő, hanem a léleknek szárnyaló tulajdonságai is, mint megannyi csodálatos drágakő s színarany. E valódi gyémántok a durva emberi gyarlóságokkal csiszolódnak és sajátos fényüket a pusztán látszólagos szépség hamis ragyogásától könnyen meg lehet különböztetni. Az ilyen lélektanulmányozásra önmagunknál és másoknál is nap-nap után elég alkalmunk kínálkozik, csak gondunk legyen rá, hogy a lélekkutatás ér-

dekes szempontjaiból figyeljük az emberi életet. E tekintetben igen tanulságos a spanyol Armando Palacio Valdé „Doctor Angelico jegyzeteiből" c. regényének azon fejezete, amelyben a testi s lelkivilág fényhullámainak átszűréséről s vizsgálatáról tárgyal.

Mediavilla tanár egy kísérletben bemutatta barátjának, Angeliconak, a fényhullámok átszűrését, miután egy kristályhasábban felbontotta őket; az most ugyanazt a kísérletet a lelkivilágra szeretné átvinni és ugyanazt az átszűrődést az emberi lelken keresztül szemléltetni. Mediavilla egyenkint beszólítja gyermekeit, egy könyvből ugyanazt a részt olvastatja fel velük és figyeli rajtuk a különböző hatást. Történeti elbeszélés volt a kereszténység első idejéből, Rómából. Először a legidősebb leányát, Lujzát szólította be, aki rövid, gyermekiesen naív szabadkozás után kezébe vette a könyvet s olvasott. Az a fejezet, melyet a tanár kijelölt, ragyogó színekkel s apró részletezéssel írta le egy római patricius palotáját. A fiatal leány egykedvűen s hangsúly nélkül olvassa a pompás márványudvarok, szobrok, bronztárgyak stb. leírását. De amint ahhoz a jelenethez ért, ahol a patricius leánya gőgösen és ingerülten vitatkozik egy keresztény rabszolganővel és azt, mivel hisz a lélek halhatatlanságában, gúnnyal, szidalommal illeti, sőt végezetül még tőrével is kegyetlenül megsebezte, akkor a felolvasó hangjában nyilvánvalón észrevehető változás állott be; lélekzete többször elakadt és szeme könnybe lábadt. Amint azonban

a büszke patricius nő megpillantja a kibuggyanó vért, rögtön megbánja hevességét, a rabszolganőt orvoshoz küldte és pompás smaragd gyűrűvel ajándékozza meg, hogy valamiképen jóvátegye igazságtalanságát. A következő vasárnap az értékes gyűrű a templomban a szegények számára gyüjtött adományok között tűnik fel. Ennek olvasásakor a kis felolvasó szemét az öröm és csodálkozás fénye ragyogta be. — Mediavilla tanár Lujzával a második leányát hivatja, miközben magyarázza: „Látják, mint bocsátja át 22 éves leányom a rövid fényhullámokat, a szivárvány ragyogó színeit s csak a láthatatlan ultraviola rezgéseket veszi fel magába, melyek a szívbe melegséget árasztanak".

Consuelo, a másik leány lép be. „Fehér, hosszúkás arc, fekete haj, szépmetszésű szemek, magas, hajlékony termet; lenge, mint egy tündér." Atyja előtte is megismételte kérését és odanyujtotta neki a könyvet... „Csakhamar észrevettem, hogy a patricius házában felhalmozott kincsek leírása nagy fokban fölkeltette érdeklődését, úgy, hogy az a sok műalkotás, a számos ékszer és a nagy előkelőség mély csodálkozásra ragadta. Amikor ellenben a keresztény rabszolganő s a pogány úrnő közti társalgás jelenetéhez érkezett, hangja egykedvűvé és monotonná változott. Még a barbár büntetés sem tudta megragadni lelkét, ellenben újra felragyog a szeme, midőn a patriciusnő a pompás smaragdgyűrűt a rabszolganőnek ajándékozza. Mikor pedig azt olvasta, hogy a gyűrű

a következő vasárnap már a szegények perselyébe került, egy pillanatra, mintha nem értette volna, majd megszakította az olvasást s alig észrevehető jelét adta nemtetszésének . . .“

„Amint Önök is megfigyelhették“ — mondta az apa, amint már kiment a leány —, „itt olyan természettel van dolgunk, amely egészen elüt az előbbitől. A látható színképnek minden fénylő sugarát felveszi magába, de a hosszabb, meleg sugarakat teljesen átengedi“. A magyarázó, bölcseleti fejtegetései közben Adolfi, a tanár egyetlen fia siet be a szobába, aki ép most végezte el bölcseleti s irodalmi tanulmányait, mégpedig „jeles“ eredménnyel. A most következő hasonló kísérleteknél ő a palota műremekeinek leírását a következő megjegyzéssel kísérte: „A manóba is! Az író egy házba halmoz rakásra mindent, amit csak a római-régiségek kézikönyvében talált“. A smaragdgyűrű-jelenet s annak a szegényeknek való ajádékozása egy kis irodalmi dühkifakadásra ingerelte: „Ej, az a végső jelenet a leggyermekesebb s legnevetségesebb, amit csak életemben valaha hallottam“. Mediavilla tanár, ezen lelki fénysugarak átszűrése által a fiában végbement elváltozást „a szórakozási hullámok“ nevén jelöli meg.

A tanulmányozás hasonló eredményeit más is megállapíthatja önmagán vagy másokon, hogy belőle a vérmérsékletet, jellemet s a lélek állapotát megismerje. Bizony sokszor kemény próbát kell önbizalmunknak kiállania, mikor komoly nehézségek, belső kísértések és külső küzködések, siker-

telenség, szerencsétlenség, igazságtalanság és hálátlanság és sok más egyéb emberi gyarlóságok kerülnek utunkba!

Ellenben, ha pl. a szerencsétlenség vagy hálátlanság sötét hasábján keresztül bocsájtott lelki fényhullámok átszűrődése kedvező, akkor csalhatatlan jele a valódi lelki nagyságnak; különben képzelt tökéletességünk büszke bábeli tornya igen könnyen összeomlik. Viszont az alázatosság, akaraterő és kegyelem könnyen kijavíthat minden hibát. Az önvizsgálat által fölfedezett lelki betegségeket csak a természetes s természetfölötti lelki műveltség tudja meggyógyítani. Az aszkézis, imádság és a nagy eszmények ről való komoly elmélkedés állandó óvatosságot ajánl önmagunkkal szemben is és képessé tesz bennünket arra, hogy áldozatos lélekkel szorítsuk le érzékeny önszeretetünket, annak csalárd fondorkodásait, hogy a régi hibáinkba vissza ne essünk. *Inkább legyen egy tucat felismert és leküzdött hibánk, mint egyetlen képzelt félerényünk!*

Kedves embertársainknál hamarabb megismerjük a lelki állapotot, mint önmagunknál. Némelyek az emberismerésben bámulatos készségre tettek szert s éles és biztos szemmel tudnak belelátni az emberek lelkébe. Persze mindenkit érhet egynéhány tanulságos csalódás, amint ez a nagy Napoleon császárral is megesett, aki azt hitte, hogy nagy emberismerettel válogatta össze bizalmasait, akik azonban bukásában hűtlenek lettek hozzá, míg egy kevéssé méltányolt generálisa, a számkivetésében is hűen kitartott mellette. Minden ember-

ismeretnél a fődolog a türelemben, a szeretetben, a komoly felfogásban megnyilatkozó emelkedettség, szóval: a saját lelki szépségünk példája.

Vannak emberek, akik saját megalázó gyarlóságaik miatt valósággal dühöngenek s tehetetlenül toporzékolnak, mert gőgösen félisteneknek tartják magukat; mások teljesen megfeledkeznek égi magas hivatásukról és felsőbb képességükről, úgy, hogy elhagyják magukat s szabad érvényesülést engednek a bukott természetnek; mindkettő oktalan és kereszténytelen felfogás. Az értelem és hit egyaránt felismerik az ember sokféle nyomorúságát, de egyszersmind kitűzik a célt s az eszközöket is, amelyek a gyengeséget erővé, a hitványságot értékké, a hibákat erényekké változtathatják. Ez által küzdi fel magát az ember az igazi lelki uralomra, így emelkedik fel az igazi lelki magaslatra, az Isten közelébe.

A keresztény lelkiműveltség természetes és természetfölötti segítő eszközei mindenkinek lehetővé teszik, hogy az átlagemberi középvonalról többékevésbbé felemelkedjék az eszményiség magaslatára. Az élet és a lélek igazi boldogsága különben is a nemes lelki harmóniában és tökéletességben van. A rendezett, sokoldalú lelki műveltség értékes gazdagságot jelent. Csak úgy tudjuk a lelket keresztény akaraterővel megacélozni, ha az önlegyőzés és önmegtagadás tudatos gyakorlataival erősítjük és így a romlott emberi természet gyarlóságaival szemben bátor, diadalmas hatalmat fejlesztünk ki. Ha az önzésnek alacsony megmoz-

dulásait, a szeszélyeket s szenvedélyeket elnyomjuk, úgy akkor helyettük a felsőbb természet angyali képességei fejlődnek ki. A lélek nemessége a jellem tisztaságában és az egész személyiség összhangjában nyilvánul meg. Az érzület fensége az önzetlenségben, nemeslelkűségben, szerénységben és szívjóságban jelentkezik. Minden gyengesége ellenére is a lélek lassankint arra a tökéletességre fejlődik, amelyet a hősökben és szentekben csodálunk.

Emberi élet.

Csakugyan igaza van-e a „síró bölcselőnek", ki azt tartja: legrosszabb élni és legjobb meg nem születni? Avagy a „nevető bölcs"-nek, aki az életet gyönyörűségnek és boldogságnak tartja és sohasem kíván megválni ettől a bohókás farsangolástól? Ezeket az életkérdéseket a modern emberiség s a népies bölcselet közkedveltté tette és minden oldalról hangzanak felénk a jelszavak: érdemes élni, nem érdemes élni.

Ádáz gyűlölettel küzdenek itt a világfájdalom és az élet lekicsinylésének filozófusai az életért való esztelen rajongás ellen és minden vidám kacagást őrültségnek, gonoszságnak ítélnek. Az emberi élet ezek előtt — mint ahogyan egyik szóvivőjük magyarázza — olyan, mint a csillagtalan, viharos éjszakában döcögő trágyásszekér, amelynek rúdján csak az esti lámpás pislákol, hogy az egész piszokságot jobban megvilágítsa. Irígylésre méltó az állat, mert létének nyomorúságát nem érti meg, az embert azonban szellemisége kegyetlenül arra ítéli,

hogy teljes öntudattal vonszolja végig az élet vértanuságát semmiért, épen semmiért. Aki az életet másként látja, vagy süket, vagy tompa érzékű. Nem hatolt-e fületekbe még sohasem az a borzasztó, zagyva panasz-siránkozás, amelyet a természet és az emberiség éles fájdalommal jajgatott el, hogy szitkozódva és átkozódva fakadjon ki az élet és világ értelme ellen? Nem halljátok, hogy a természet erején keresztül mindenütt könnyek futnak, ameddig csak a néma csillagok világítanak? Süketek vagytok? Nem halljátok a visítását és vergődését, az eltaposottak, a szerencsétlenek jajveszékelését és átkozódását, a szenvedők nyögését és sóhajtását, az egész emberiség halálhörgését? És talán még boldogok vagytok, hogy szemetekkel láthatjátok az életet, ezt a végtelen, iszonyú vértanujelenetekben bővelkedő rettenetes filmet? Mindenütt megkínzott, szegény emberek, akiket az ínség és csalódás súlya tört le, akik az igazságtalanság, az erőszak és a bűn zsarnoksága alatt nyögnek. Ha egy-egy szerencsefi a vak véletlen folytán megmenekül is a pokolnak legiszonyúbb kínjától, még akkor is sok kis ördög sanyargatja sokféle betegséggel szerencsétlen testét, gondolkodó elméjét megoldhatatlan rejtélyekkel gyötri és vérző szívébe a legmérgesebb töviseket szurdalja ... És ez a hosszú mártíromság semmiért, de épen semmiért. Mégis boldog életnek, kellemes életnek nevezik. Szegény bolondok. Inkább akkor egy erélyes, fájdalomnélküli, hirtelen vég!

Künn a sötét éjszakában az öngyilkosok revol-

verei dördülnek — benn az élet ünnepi termében látszólag igen boldog emberek kacagással és tánccal ünneplik a lét gyönyörűségét. A vörös boldogság bűvös zenéje már milliókat vont varázskörébe és ha mindjárt facipőben is táncolnak, kurjongatnak, tobzódnak, — durva élvezetvágyban táncolnak lélektelen testtel és megölt lélekkel. Vadul, állatiasan hangzik ordításuk: a mennyországot átengedjük az angyaloknak és verebeknek ... Hasonló szilaj mámorosság tombol az emberiségnek úgynevezett magaslatain is, ahol a modern örömök bölcselője, Nietzsche vezeti az „Emberfeletti" ember táncát, aki túl van a jón, csakúgy, mint a rosszon. A csillogó tánc-öltözet akkor is csak az emberi ragadozó állatot, a zsákmányával diadalittasan kéjelgő, pompás szőke vadállatot takarja. De azért az „Antikrisztus"-nak minden felcifrázott szólásművészetében is kínosan hangzik az örömdal: „Szemedbe néztem a minap, óh élet! Arany csillogott sötét éjfélszemedben, a szívem elállt e kéjes érzéstől, — aranyos sajka libegett hatalmas vizeken ... sülyedő, fulladó és ismét csak integető aranyos, ringatódzó sajkát láttam. Táncos kedvű lábamra néztél nevető, kérdező, olvadozó, hullámzó tekintettel ... Mindig új izgalmak, új lángok űzik előre ezeket az élvezetre vágyó embereket, mulatságról mulatságra, élvezetről élvezetre, vad orgiák forgetegébe, de a legvégén haláltáncra nyílik a mélység.

Amott a mindennapi élet poros országútján járnak az emberek, gépiesek, érzéketlenek, közömbösek, lélektelenek, sohasem vesződnek az élet

kérdéseivel: honnan, hová, miért? A szokás rabjai. A mindennapi élet apró gondjai, a megélhetés és az egészség egész lényüket elfoglalják. Náluk az ifjúi erő hamar nyilvánult ártatlan kitörésekben s mivel az élet kifejlesztése erejüket meghaladó küzdelembe kerül és ez a küzdelem számukra mégis kilátástalan, azért legnagyobb életművészetnek az általános, csöndes, buta lemondást tartják. Ha néhanéha egy jó falathoz jutnak kivételesen, azt meglepetve, szinte bizalmatlanul fogadják s épen hogy bocsánatot nem kérnek, gondolván, hogy a vak tyúk is talál néha búzaszemet. Ha pedig a mindennapi élet terhe nehéz, akkor könnyítenek magukon azáltal, hogy összeszidják egyszer ismét az egész világot. Egyébként szeretik a megszokás mámorát és közepes, könnyen elérhető cél felé iparkodnak. Ha valaki eszmények és ábrándok után törekszik, egész életfelfogásával együtt kinevetik, mert csak mosolyogni tudnak azon a hatalmas felinduláson, amellyel az idealista lélek az élet értelmét kutatja. Akinek szerencséje van, az a személyvonat harmadik osztályán utazza át az életet és meglehetősen jól érzi magát a harmadik osztályú ülőhelyen, némi kényelemben és kedélyes társaság közepett, míg csak a végállomáson nem kiált a halál: Végállomás! És akkor azután semmi izgalom, bele kell nyugodni az elkerülhetetlenbe. Ha pedig valakit üldöz a sorsa: sebaj, ennek így kellett lenni. Talán több szerencséje lesz a másik életben, ha ugyan van ilyen...

Az embercsordák ostoba kérődzése fölött messze

kimagaslanak a kiváló, nagystílű egyéniségek. Szerencse, tehetség, munka és erőszak nem egy diadalt juttat az emberiség nagy szellemeinek; ámulattal és irígységgel tátják szájukat e félistenek dicsőségének láttára az emberek, iparkodnak közelükbe férkőzni és a belőlük, mint napokból kiáradó sugarak fényében sütkéreznek. „Csillagok kelnek, csillagok hullnak" és mily hamar hajlanak alkonyatra ezek is. Egy öreg bölcs figyelmeztetése — senkit se mondj boldognak halála előtt — beigazolódik az ilyen nagyságok életének tragédiájában is. Vagy a szerencse hirtelen fordulása löki le őket hatalmuk és dicsőségük magas talapzatáról, vagy pedig a nyomukban jövő nemzedék ver fel oly hatalmas porfelleget, hogy elvesznek abban és lassankint múmiává zsugorodnak össze, talán még életükben úgy bámulják őket, mint érdekes régiségeket; sic transit gloria mundi...

A keresztény életfelfogás és életmód a világosság angyalaként jelenik meg a kétségbeesés és élvezethajhászás, az érzéketlenség és önistenítés régi és újpogány életbölcselete mellett. A keresztény ember ideiglenes és örök célja szempontjából értékeli és éli az életet, szilárdan áll a lábán a természetfeletti segítségektől támogatva. Bátran és türelmesen halad végig életének napsütötte és borús útjain, nem esik kétségbe a balsorsban, nem bizakodik el a szerencsében, az örömet és szomorúságot gyógyító és erősítő életforrássá keveri, tisztult életfelfogásával nem vergődik a föld porában, hanem lelkének eszményi életfelfogásával fel-

emelkedik a csillagok fényes magaslataira. A keresztség által a legjelentéktelenebb ember is nagy boldogságot szerezhet magának, a legnyomorúságosabb emberi élet is fenséges jelentőséget, igazi élettartalmat nyer és valóban megvalósíthatja azt az életcélt, amelyet Strassner M. zengzetes verse fejez ki:

Élni annyi: törni egyre
Igazságért föl, keményen
S nem fáradó komoly harcban
Győzni jól a kedves Én-en.
Élni annyi: maga sorsát
Erős karral megcsinálni;
Felnyúlni a csillagokhoz
S a világgal szembeszállni.

Élni annyi: harc- s viharban
Megállani nyugodt szívvel,
Nem csüggedve fájdalomban,
Meg nem ingó erős hittel.
Szeretetet tele kézzel
Adni, szórni, sohse kérni
S az eszmékért szent csatában
Meghalni — annyit tesz: élni.

Életeszmény.

Eszményekbe nem lehet beleharapni és még senkisem lakott jól e szellemi légnemű táplálékkal. Igy gúnyolódnak az anyagias gondolkozású emberek az eszményies gondolkozásmódnak kevéssé tápláló ábrándjairól. Pedig hiába! A legdurvább mammonista bálványozás is szégyenli saját mezítelenségét és szemérmetesen takarózik az eszmé-

nyiség kötényével. Mindazonáltal teljesen hasztalan a fáradozása, midőn felsőbb eszményekkel és eszményi életcélokkal akar ámítani. Az idealizmus magas, fenséges szent gondolatai, az életre és örökkévalóságra szóló értékei legyőzhetetlen nagyhatalmat jelentenek a lelkek és a világ fölött való uralomban. A szellemi erő megfékezi a legvadabb őserőt: A lelkinagyság diadalmaskodik az ördögi gonoszság múló sikerein; csak a szellemi, a lelki eszmény biztosítja a győzelmet az élet harcaiban, ez ád értéket és szenteli meg az ember munkáját, ez hoz tartalmat és gazdagságot, erőt és sikert az élet szenvedéseiben.

A legkülönfélébb életeszményekkel próbálkozak már az emberek. Az emberiség minden korszaka harsonazengés és diadalkiáltás között hozott egy-egy fénylő eszményt a világ hazug színpadára. Diadalmenetben és szemkápráztató fényesség közepett hozták, mégis csakhamar bálványoknak bizonyultak. Az egyedül igaz és lelket boldogító keresztény életeszmény megint csak előtűnt az eltévelyedettek előtt örök pompájával s az örökkévalóság csillogó fényében. Mily boldogtalan és kétségbeejtő volna a legtöbb ember élete, ha csak e világ mérlegén mérnők hamis súlyokkal. Hála Istennek, az emberi életet és lelket az örökkévalóság súlyaival mérlegelik és ez az értékelés sokszor az utolsókat elsőkké teszi. Egészen közömbös, hogy valaki mint király építtetett-e, vagy pedig, mint talyigás csak lenézett napszámosmunkát végzett, mert minden ember a legfőbb

építőmester szolgálatában áll, Isten mindenhatósága, bölcsesége és szeretete örök terve szerint azt akarja, hogy a teremtés és az emberiség által egy fenséges dóm épüljön fel az Isten dicsőségére, az emberek üdvére és boldogságára, a lelkeknek, amelyek abban mint a szentek szobrai tündököljenek. A Gondviselés minden embernek kiosztja a maga hivatását, kiméri az ehhez szükséges kegyelmet és munkaerőt, hogy velük a maga helyén dolgozzék és alkosson. Vajjon Istennek a megítélésben ki lesz a becsesebb: a büszke építőmester, aki Istentől kapott tehetségének alkotásával kevélykedik, vagy pedig az a szegény, egyszerű kőfaragólegény, aki szédítő magasságban a torony bádogtetejének peremét szépen kifaragja, jó kedvvel és szívesen, Istennek dicsőségére és dícséretére, habár lehet, hogy emberi szem azt soha meg nem csodálja? Miért elégedetlenkednénk tehát, ha Isten építőemberei között látszólag alsóbb rangban vagyunk?

Becsülettel tedd a dolgod,
Bízva mindig, szótlanul.
Fát, követ ha összehordod,
Fölépíti majd az Úr!

A keresztény eszményiség műveli azt, hogy ha valaki hivatása szerint Istennek dicsőségére, isteni jutalomért és a saját lelke üdvéért, boldogságáért, az embereknek ez életben legjelentéktelenebbnek látszó munkát végzi is, de lelkiismeretesen és önfeláldozással, ez a munka másvilági megvilágítás-

ban tűnik fel, amely előtt elhalványul a többi ünnepelt csillag fényessége. Lármás reklámhajhászat és aljas, nyerészkedő szándék nélkül alkot és munkálkodik a keresztény eszményiség. A lelkület és szándék tisztasága, Isten akarata szerint égi áldással és örök méltósággal veszi körül a munkát. Istennek áldása már sokszor itt a földön is boldog sikert és örvendetes gyarapodást eredményez. Elmarad a keserves kapkodás kielégítő feladatok után; az emberhez méltó életcél kínzó kérdése megoldást nyer. Míg a test látszólag csak a földért fáradozik, vele együtt a lélek a mennyországért és az örökkévalóságért dolgozik. A keresztény életfelfogás az ember öntudatát örömmel és megelégedéssel tölti el, akár a gyermekszobába állította az isteni gondviselés, akár a műhelybe, vagy ki a mezőre, akár pedig az iskolába vagy az irodába. És e szorgalmas kezek és fejek munkája mindenkire csak áldást hozhat. Áldozatot is hoznak ugyan, de csendes hősiességük a szentek dicsőséges koronáját biztosítja számukra. Lelküknek talán volna oka panaszra, hogy az előre megtervezett életeszmény nem valósult meg, de a valóságban képzeleti ábrándjaik helyett megvalósították igazi, magasztos, életerős eszményüket, amint azt Isten számukra örök tervében megállapította. Halandó testük fáradt, öreg, ráncos lett, szellemi-lelki halhatatlan lényük azonban megérett, tökéletesedett és most sütkérezik a csendes boldogság titokzatos napfényében.

A „Csendes órák“ szerzője, az ő igazán vasár-

napi könyvében „az élet örök ünnepé"-ről ír és ezt tulajdon tapasztalásából vett példában szemlélteti. „A szomszédságomban egy kis szűk földszinti szobában lakik egy öreg, összekuporodott cipészmester. Mindennap ott látom ülni a rongyos cipők és csizmák között, amikor elmegyek az ablaka előtt. Azt hiszem, hogy Tauler, a nagy hitszónok ilyen emberre gondolhatott, amikor oly nagy tisztelettel beszélt erről a foglalkozásról. Ennek az embernek ugyanis mindenkor oly boldog mosoly ül az arcán s én azt hiszem, hogy ő az egyik legboldogabb ember München nagy városában. Ezt a finom, mélyen belülről kicsillanó mosolyt még sohasem láttam azoknál, kik az előkelő éttermekben, dúsan megrakott asztalok mellett, boros üvegek egész sora mögött ültek, vagy kik a csillogó kávéházakban borbély kezéből kikerült frissen fésült és felcicomázott fejüket kecsesen nézegették a tükörfalakban, még azoknál sem, akik édes semmittevésben ponijukkal kocsikáztak végig az udvari kerten, esténkint pedig a színházi páholyok puha kerevetén dülleszkedtek. Ha lehetséges volna, azt ajánlanám mindezeknek, hogy vegyék meg azt a kedves, boldog mosolyt az én szomszédomtól, a cipésztől, ha mindjárt drága pénzért is, mert előttem sokkal többet ér ez, mint a borok, a kalács, a poni, a színház és az ilyenfajta emberek minden semmittevése. Az én szomszédom, úgylátszik, igazán ért ahhoz, hogy lenézett kézműves foglalkozása és szegényes munkáskeresete ellenére is állandó ünneppé varázsolja egész életét; különben

nem érteném, miért mosolyog mindig oly boldogan? Csak az a tudat adhat az embernek benső, megnyugtató érzést foglalkozásában, hogy ha még oly jelentéktelen, esetleges munkájával is hasznos szolgálatot tesz embertársainak és hogy bármi eldugott kis helyen közreműködik az Istentől megállapított rend fenntartásában. Aki csak pénzért fáradozik, szánalomra méltó napszámos, ki nem érdemli meg azt a számlát, melyet munkájáról írt. A jó kereseten érzett öröm sohasem éri el azt a magas fokot, mint a tiszta, önzetlen öröm, amely akkor tölt el bennünket, ha felebarátunk javára dolgoztunk. Van valami titkos erő azoknak a munkájában, akik magukat egészen az emberiség szolgálatára szentelik. Azok a legboldogabb és leginkább megelégedett munkások, akik semmit sem keresnek, míg a legelégedetlenebb munkások mindig a legjobban fizetettek között találhatók; azok ismerik az élet örök ünnepének titkát, ezek pedig mindig rossz fizetésről panaszkodnak. Melyik oldalon vannak a boldogok? Tehát amit tennünk kell, tegyük vidáman, ünnepi hangulatban inkább, mint kedvetlenül, morgással és panasszal".

Minél sötétebb az éjszaka, annál fényesebben ragyognak a csillagok. Sokszor szüksége van a léleknek arra, hogy keresgéljen a keresztény életeszmény csillagai után, különösen ha belső világosságát az éj sötétsége kioltani készül, vagy el akarja fogni előle az örök világosság vágyát. A csillagászok azt állítják, hogy titokzatos fényforrások működnek a világűrben és nem is sejtett hatá-

sokat fejtenek ki. Ugyanígy a szellemi világban is kölcsönhatás uralkodik az Istentől származó lelkek és az Istentől szándékolt életeszmények, örök célok között. Csak az a lélek ékeskedhetik az eszményi égi dicsőség csillagkoszorújával, mely nem riadt vissza az eszményi földi küzdés töviskoszorújától.

Az élet iskolája.

Az örök életre szóló érettségi bizonyítványt életünk végén, a nagy záróvizsgán kell megszereznünk. Éber szemlélők sokszor követni tudták egyik-másik ember útját, ahogyan az isteni gondviselés az élet elemi-, közép- és főiskoláján keresztül a legmagasabb lelki műveltségre és tökéletességre vezette.

Az egyes ember élete, kívülről szemlélve, többékevésbbé komikus és tragikus filmként pereg le; a legtöbbször szinte észrevétlenül. Belülről nézve, a lelkiélet világában teljes átalakulás folyik le: a nap aranyos sugarai által a csendes virágzásnak indult nemes gyümölcsök érlelődnek; próba és kitartás, szélvész és vihar nagy erőpróbájának kitéve, sok virágot elhullatva, az élet- és halálküzdelemben helytállva, végre is a belső életre megérnek, vagy pedig örökre, teljesen megsemmisülnek. A lelki hangulatok egy modern festője helyesen nevezi Böcklin egy híres képét, amely az emberi életet ábrázolja: vita somnium breve-nek — az élet csak rövid álom —, de mennyi munkát jelent ez az élet iskolájában, az emberi élet rügyező tavaszától hervadó őszéig. „Virágos réten a patak szélén két

gyermek ül, — oly közel vannak a lét ismeretlen forrásához, amely folytonosan és titokzatosan bugyog — egy sphinxnek szájából hűvös márványtálba öntve vizét. A gyermekek nem kérdik, honnan jöttek és hová mennek. Egészen játékba vannak merülve, tekintetük a tarka virágokat követi, amelyek a vízben úsznak lefelé, — örülnek azon, hogy a vidám gyermekkor napjait élik s ifjú életük hullámain játszadoznak. Valamivel odébb a fiatal leány áll. Az élet rózsáit szaggatja le. Még pillantást vet a gyermekjátékokra és jövendő, sejtelmes boldogság után vágyik, amely már közelít; ifjú vágtat lovon vidáman az élet küzdelmébe, sisakkal és lándzsával. Messze dombon aggastyán ül magában. Görnyedten, fáradt tekintettel néz a multra, a téres, napsütötte mezőre, mely lábai alatt elterül. Az emlékezés kékes, ködös magaslatai határolják a tájékot. Háta mögött a halál már az utolsó, halálos suhintásra emeli kaszáját — az élet rövid álom." (Lehrs.)

Ver sacrum! Ifjúság szent tavasza! Szerencsés az az ember, akit paradicsomi boldogságban eltöltött ifjúság emlékezete kísér egész életén át. Ez a fejlődő léleknek bimbózó tavaszi boldogságához a szép hajnalhasadás. Az értelmi képességek a baráti oktatás és célszerűen haladó tanítás hajnalpirkadásában kifejlődnek; a szülői ház mindent befogadó szeretete, mint a reggeli napsugár enyhe melege, virágzásra hozza a nemes magvakat, melyeket a komoly, vallásos nevelés ültetett a fogékony szívbe. A napsugaras, boldog ifjúkor a fiatal

lelkeket hittel, lelkesedéssel tölti el az eszmények iránt, minden jóra és nemesre szíves hajlékonyságot, égbetörő ruganyos erőt és reménnyel telt életkedvet önt beléjük. Néha vissza kell szorítani ugyan a forrongó ifjúkor hullámait a rendnek és fegyelemnek biztos töltése mögé, félrelépések, dőreségek, balgaságok helyett hozzá kell szokni a meggondoltsághoz, megfontoltsághoz, önuralomhoz és jellemszilárdsághoz, de azért a vallásos eszményi életfelfogás, a benső, örvendező életerő mégis tovább működik az egész ifjúkoron át. Amilyen a vetés, olyan az aratás — még ha kárt is okoznak a zivatarok.

Azoknak nehezebb küzdelmeik vannak, akiknek ifjonti virágzását szeretet nélküli, barátságtalan, kemény téli hideg fagyasztotta, vagy legalább is részvétlenség, szegénység, szükség dermesztette meg. Mily könnyen elpusztíthatja a kísértés mérges rovara a fejletlen, silány gyümölcsöket. A bűn férge lassankint megrágja a nemes magvakat is és mily gyakran találunk oly boldogtalan lelkeket, akik lehullottak az élet fájáról, széttapostattak és az élet útja mellett árokba jutottak. Még azok szerencsések, akik pár esztendő ostobaságai után okos, erős kéz vezetése alá kerültek, amely az oldalhajtásokat és vadvesszőket keményen levágja, mert így, ha mindjárt e második kamaszkor után is, gyümölcsöt hozó új ágat hajtanak. Ha vége jó, minden jó. A maga kárán, de mégis csak tanult...

A legtöbb embernek az élet elég kemény iskoláját kell végig járnia. Hányan elmondhatják, mint

Stolz Albán, életüknek esti imádságában, hogy soha ez életben csókot nem kaptak, de annál több verést. Ifjú éveiken valahogy sírva-nevetve keresztül vergődtek, de hamar megtanulták az első csalódások után, hogy a nagy szerencsének jóságos tündérei csak a mesevilágban találhatók fel; fogukat összeszorították, talpon állottak és kemény, sokszor dühös, vérző ökölle dolgoztak tovább szerény életboldogságuk felépítésén. Az életnek ez a kemény iskolája kovácsolja és acélozza a lelkeket; az értéktelen fém szétmállik és elporlik, a nemes érc pedig megtisztul, megkeményedik és az arany szívnek nemes alakját veszi fel. Ki ne ismerné Wéber F. W.: „Az üllő" című költeményében saját ifjúkorának történetét?

Alig láttam az életet,
Belemarkolt a fürtjeimbe
S megcibált már mint gyermeket:
Körüldalolt és nevetett,
Nem rózsát — szúró tüskét hintve.

És „Rajta" szólt, „a perc szalad!"
És anyámtól durván elrántott;
„Ki tesz, annak van joga csak:
Te csináltad sorsod magad."
Sírva fogtam a kalapácsot.

Elmentem; a vágy messze vitt:
Oktattak törpék, óriások.
Meghoztam hajam fürtjeit
S tűzhelyt építni kezdtem itt
Hegyei közt édes hazámnak.

És kovácsolni kezdtem én:
Hullott csapásom bizton, könnyen.

Idomult az acél kemény
Kezemben s a kohó szenén
Párolgott verejtékem, könnyem.

Szerencsém e sok nap alatt
Megvehettem-e munkán, véren? —
Belőle másnak üdv fakadt,
Feledtem mindig magamat;
Szolgáltam — s most béke a bérem.

A huszadik életév körül, vallásos lelkületben kifejlődik az erős önbizalom, a minden irányú élettevékenység, a csendes komolyság és az eszményi érzék. Az ifjúkori éretlenség utolsó maradványai is eltűnnek akkor, midőn a valódi vagy pedig a lelki „apaság" és „anyaság" öntudatra hozza a felelősség és a másokról való gondoskodás komoly érzetét. Eddig nem sejtett örömök és fájdalmak jelentkeznek a lélekben és kialakítják az erkölcsös, nemes és szorgalmas egyéniség képét, amennyire az élet első szakában lehetséges, hogy az a fejlődés magasabb fokára alapul szolgáljon.

Az isteni gondviselés bölcsesége sokszor úgy irányítja és vezérli az emberi életet, hogy az ifjúkor virágzó korában is látszólag igen korán eléri életcélját. És különös, hogy némely esetben menynyire megérlelik az ifjúi lelket hosszadalmas vagy rövid, külső vagy belső szenvedések izzó tüze, úgy, hogy az ilyen lelkek valóban megtisztult és tökéletes egyéniségekké válnak, mintha csak az életnek oly hosszú iskolájában jártak volna. A könyvek könyve is foglalkozik ezzel a kérdéssel, sőt boldognak hirdeti a fiatal elhunytakat, akik hűséges

kötelességteljesítés által oly gyorsan tökéletességre jutottak: „Az igaz pedig, ha a haláltól hirtelen megelőztetik is, nyugodalomban leszen. Mert a tiszteletreméltó öregség nem a hosszú idővel jár, sem az esztendők számával; hanem az ember értelme az ősz haj és az élemedett kor, a hibanélküli élet. Istennek tetszvén, kedvessé lett és a bűnösök között élvén elvitetett. Elragadtatott, hogy a gonoszság el ne változtassa értelmét, vagy hogy a tettetés meg ne csalja az ő lelkét. Mert a hazudság szemfényvesztése meghomályosítja a jókat és a kívánság állhatatlansága elfordítja a gonoszságnélküli elmét. Rövid időn vége lévén, sok időt töltött be... A megholt igaz pedig kárhoztatja a még élő istenteleneket és a hamarább végzett ifjúság a gonosznak hosszú életét".[1]

A legtöbb ember eléri életének sugaras delelőjét. A teljes, kifejlett életerő természetszerűen érvényesülésre törekszik öntudatos, komoly munkában és erős karjával az életet akarja hatalmába keríteni. Az ifjúkori határozatlan lelkesedést, pillangós ide-oda röpködést az elérhető életcél biztos, tiszta meglátása és az utána való erélyes törekvés váltja fel. A lótás-futás és „várni nem tudást" határozott, következetes lépés váltja fel, nyugodt és meggondolt előrehaladás. A sokféle csalódás, a megsemmisült remények és keresztülhúzott számítások megtanítják idővel az ideges, kapkodó lelket arra, hogy nyugtával dícsérje csak a napot és hogy nem

[1] Bölcseség könyve 4, 7–17.

mindig hozza meg az ősz azt, amit a tavasz ígért; viszont hozzászokik a lélek a csendes, nyugodt várakozáshoz, a kitartó munkához abban a jó reményben, hogy sok szomorú, esős nap csak este derül ki és a legpompásabb szivárvány eső után mutatkozik és hogy sokszor nekiindul az ember — mint Saul —, hogy hasztalan keresse az elveszett szamarakat és váratlanul királyságot talál. Némely sorscsapás mélyen és keményen sújt, de az erős életkedv ismét felépíti a romokat és a szerencsétlenség közepette is talál valami boldogságot. A szem már bizonyos élettapasztalattal tekint le az élet magaslatáról a fiatalabb nemzedékre, amely sietve törtet fel a meredeken. Visszaemlékezve a saját forrongó fiatalságára, készségesen nyújt az ifjúságnak segítő kezet, mosolyog lázadozásukon, ahogy minden régit leszólnak és feldönteni akarnak; hiszen majd ezek a tüzes fejek lehiggadnak, majd megértik ők is az emberiség eddigi munkáját, megbecsülik és tovább folytatják. Az ifjúkori túlzó eszményi felfogás valamikor csak a csillagokat akarta leszedni, most pedig a földgolyón is talál elég életfeladatot, teret a tevékenységre, végeredményben pedig jó kiadós élethivatást. Egy kisebb-nagyobb „siker a sikertelenségben" megéri az élet egész munkáját. Igy örömmé válik az élet, kellemes élvezetté és biztos, vidám léptekkel haladunk a jövőbe — míg hirtelen valamelyik kedves társunk ki nem dől az útból: az első sír útunkban komolyan figyelmeztet minden földinek mulandóságára. Ijedten tesszük fel magunkban a

kérdést: hát már lefelé visz útunk az élet magaslatáról? A vidámságot humor váltja fel, csendes komolyság és meggondoltság üli meg a lelket, magunkba szállunk, sőt talán már hazatérésre is gondolunk. Az ember az élet iskolájának évtizedei folyamán az idealizmusához egy jó darabka gyakorlati realizmust is hozzá csatolt és így elhatározza, hogy a szükségből erényt csinál és házát — minden eshetőségre készen — a földi és örökélet szempontjából egyaránt jó karban tartja. Lassankint különféle betegségek is jelentkeznek és figyelmeztetnek, hogy a lelket tulajdonképen csak egy vékony fal választja el a másvilágtól. De az életkedv és életszívósság nemsokára ismét legyőzik a mulandóságnak érzetét. Még ha leáldozóban volna is az élet napja, az ember még mindig bízik, hogy legalább annyi ideig száll le, mint mennyire felment s ezért életének hosszú délutánját és boldog estéjét reméli. Ez a számítás helyesnek látszik, de egyszer csak váratlanul napfogyatkozás jő — és a lélek — jól készülve, jobb létre szállt át.

Jó barátaink gondolkodva mennek tovább, de magukban mégis örülnek és csendesen remélik, hogy számukra még hátra van az öregségre néhány nyugodalmas évük. A valóságban pedig a lélek most jut az élet iskolájának utolsó és sokszor igen nehéz szakába. Mily szomorú, mikor az ember nem tudja elviselni az öregkor megpróbáltatásait, mert nem fegyelmezte magát és nincsenek erényei. Semmi sem hat visszataszítóbban, mint a tűnő élethez való görcsös ragaszkodás, vagy egyik-

másik fehérhajú világfinak élvezethajhászása és hitvány hencegése. Lehet, hogy az aggastyán szívét, a soha meg nem fékezett önzés egészen megkeményítette, vagy irígységnek és fösvénységnek, szeretetlenségnek és rosszindulatnak vastag embergyűlölő jégkérge takarja. Valóban visszataszítók az ilyen megőszült embergyülölők és „vén boszorkányok", akik tele vannak rosszindulattal és gyűlölködéssel mindenkinek jobbsorsa iránt, minden ifjúságot elpusztítanának, önmagukat és másokat szerencsétlenekké teszik és mindenkit üldöznek, mindenkiben ellenséget látnak. Talán már csak a halál tudja felriasztani kaszájával ezeket a szerencsétleneket beismerésre és javulásra, az utolsó órában! Hozzátartozóik nem fájlalják, sőt örülnek, hogy végleg megszabadultak tőlük.

Mennyire más a „jó öreg emberek" lelkének fénye, úgy sugárzik és úgy megbékít, mint a hanyatló nap szelíd arany pírja. Ezeket a lelkeket az élet küzdelme megtisztította, megjavította s megszentelte. Amúgy is gazdag szívüknek kincseit, öregkoruk szenvedései utolsó tisztító tüzeként még jobban megtisztították, türelmesen, megadással szenvednek és észre sem veszik, hogy dicsőség fénye ragyogja körül homlokukat és szeretettel, hódolattal majdhogy szentekként tisztelik őket. Az emberi szenvedélyeknek szentségtelen tüze szívükben már teljesen elhamvadt, ott már csak az igazi alázatos, önzetlen szeretet szent tüze lobog. Önmaguk boldogak lévén az Isten akaratán való megnyugvás, lemondás, a mennyország és az örökké tartó örö-

mök reménye által; másokat is boldoggá szeretnének tenni, főkép az ifjúságot, kiosztván nekik élettapasztalatuk és lelki érettségük gazdag kincsét. Az ember szinte érzi, hogy ezeknek az embereknek lelki erejökkel, lelki ruganyosságukkal új, örök, boldog életet kell megkezdeniök és hogy a nagy évzáró vizsgát az élet iskolájának végén nekik mindenesetre könnyen lehet kiállniok. Lelkük már inkább a másvilágon él, földtöntúli szemekkel és sóvár honvággyal tekintenek túl a föld szűk határain, föl az aranyos csillagokhoz, ahova az angyalok a lelket viszik, míg az élet fáradt és vén Ádámja lepihen az egyszerű kereszt alá, melynek felírása: itt nyugszik az Isten békéjében . . .

R. I. P.

Az élet küzdelme.

Amióta a homálybavesző régmultban az öreg Jób felsóhajtott: „Küzdelem az ember élete itt a földön és szent Pál: jó harcot harcoltam, amióta Kempis Tamás leírta: sok nyomorúság tűrésével kell az Isten országába bejutnunk, amióta végül Keppler püspök „A szenvedések iskolájában" a szenvedés iránt tiszteletre tanított bennünket, az emberek folyton panaszkodtak és örvendeztek, küzdöttek, szenvedtek és győztek az életnek nehéz küzdelmében. Úgy látszik a bűnbeesés óta természeti törvénnyé vált, hogy az élet és lélek javainak megszerzése izzadság árán lehetséges. Nincs haladás, nincs eredmény, nincs az élet eszményei-

nek megvalósulása, nincs tökéletesedés, küzdelem és fáradtság, áldozat és szenvedés nélkül.

Micsoda herkulesi küzdelem az ifjú emberi kebelben, míg az alsóbbrendű szenvedélyek sokfejű kígyófajzatát leverheti! Mennyi erőlködés és önuralom, mennyi lemondás és türelem szükséges, míg az önnevelés éles vésője és a jó- vagy rosszindulatú környezet kalapácsütései, a lélek kemény anyagából kidolgozzák a nemes, teljes egyéniséget, a jellem határozott vonásait. Senki sem születik ezermesternek, sem szentnek; a mi ideges, érzékeny, áldozatoktól visszariadó, minden komolyságtól és megállapodottságtól idegenkedő korunknak meg épen nagy fáradtságba kerül az önszeretet, érzékiség, nagyravágyás s beteges érzékenység legyőzése; a lemondás, szelídség, rend, kitartás megszokása és a többi pusztán emberi erények megszokása, pedig ezek biztosítják a győzelmet az élet küzdelmében. Már a régi pogány bölcselkedők is bámulatra méltó önnevelést és egy magasztos életkép után való hősies küzdést, naponkinti önvizsgálatot és nehéz erénygyakorlatokat kívántak tanítványaiktól, sőt néha magát az élet feláldozását is, ha az eszmény megvalósítása követelte. E hősöknek csak inkább hírnévre vágyó és dicsőségre szomjazó bátorsága, a kereszténység szentjeinek életküzdelmében mutatkozik igazi fenségében, valódi erejében és legfőbb tökéletességében. Csak a természetfölötti keresztény felfogás kereszteli át a tragikus hősiességet ember- és Istenhez méltó szentséggé. Vagy tán nincs különbség

a keresztény vezeklők lemondása és ama „kutya bölcselkedő“ büszke, erőltetett világmegvetése között, akinek a világ bölcse, Sokrates méltán vetette szemére, hogy köpenyegének rongyaiból a hiúság kandikál ki? Mi szebb, egy modern szentnek finom erkölcsi önuralma, aki a rejtekben is a legnagyobb áldozatokat hozza, vagy az újpogány „emberi reklámhős“ viselkedése, aki nevetséges nagyképűséggel az élet küzdelmében kapott sebeit mutogatja?

A keresztény szenteknek már fiatalkorban megnyilvánuló heroizmusa és hősiessége kétségkívül elérhetetlen magaslat, akár a külső és belső harcnak ádáz voltát és hosszú időtartamát nézzük, akár az eszményi gondolkodást és a végső jutalmat tekintjük. Az ó- és újszövetség szentjeinek végtelenül hosszú sorát a patriarkák és próféták, az apostolok, vértanuk, hitvallók, szent szűzek és asszonyok küzdelmét, győzelmét és ehhez még a megszámlálhatatlan sok „kis szentnek“ néma hősiességét kellene felsorakoztatnunk. Mily rengeteg harcot és halálos félelmet, mily sok nélkülözést és szenvedést, áldozatot és hősi elszántságot egyesít magában egy hite szerint élő kereszténynek élete, míg csak a küzdelem és bűnbánat hosszú ideje után az örök husvét reggele fel nem virrad! Ezen a világon és a másvilágon is egy törvény uralkodik: Küzdelem nélkül nincsen győzelem, — tövis nélkül nincsen pálma, — kereszt nélkül nincsen korona, szenvedés nélkül nincs öröm, — halál nélkül nincs feltámadás.

Többször felbukkan az ember elméjében és vágyaiban a „vasárnapi gyermek meséje"; annak a gyermeknek a meséje, aki a ragyogó szivárvány alatt minden fáradtság nélkül nagy aranytálakra talált, tele nemes és drága kövekkel. De mit csináljon az, aki szerencsétlen napon született a rákcsillagzat alatt, az persze egész hosszú életén át kínlódhat, vesződhet, de zöldágra sohasem jut. Aki a létért való küzdelemnek ezt a babonáját tartja, azt nem lehet a szerencse kegyeltjei közé számítani. Jobb volna neki, ha egyes nagy szerencsefinak élete folyását tanulmányozná és onnan próbálná ellesni a kudarc okát és a siker titkát. A világ- és egyháztörténelem nagyjai átlag kicsi kezdetből dolgozták fel magukat, noha látszólag rossz csillagzat alatt születtek és sokszor igen kedvezőtlen körülmények között és sokféle nehézségektől szorongatva éltek. Miként az acél a durva kövön élesedik, keményedik és tüzes szilánkokat csihol elő, úgy szórja a tehetség is az isteni szikrákat, midőn az akadályokon átküzdi magát és csak keményedik akaraterőben, abban az acélos, izmos energiában, amely egyedül képes az élet küzdelmeiben győzelmet aratni, a nagy és kis világban lelkesedést és odaadást, eredményt elérni, munkakedvét és kitartását, elszántságát és összes erőinek egy célra irányítását, élete minden mozzanatát szolgálatára szentelni. Az ifjú Nagy Sándorról mondják, hogy harci lelkesedésével és nyers erejével a fél világot meghódította rövid pár év alatt; Tamerlanról, a mongolok fejedelméről, hogy kezdetbeli balsikerei

után egy hangyáról vett példát — amely fáradtsággal cipelt egy magocskát — és megalapította a legnagyobb világbirodalmat Pekingtől Kairóig és Varsóig. I. Napoleonról is mondják, hogy kemény ifjúi évei után fáradhatatlan munkájával, acélos akaraterejével, szívós kitartásával, céltudatos előretörtetésével kiemelte Európát sarkaiból; minden katonája tarsolyában hordta a vezéri botot, csak méltóvá kellett rá válniok, mint pl. Ney Mihály, egy saarlousi kádárnak a fia, Moszkva fejedelme lett és Murat Joakim, a korcsmáros fia, nápolyi király. Dehát a világnak igen sok hódítóra nincs szüksége és a legkevesebbnek is van erre hivatása, mikor azonban ezeket a nagyságokat, mint világcsodákat és kivételes embereket megcsodáljuk, elfelejtjük, hogy mindenki a maga helyén, saját tehetségeivel kis dologban is tehet nagyot. Kivétel nélkül mindenki, aki a világ- és egyháztörténelemben, művészetben és tudományban és a mindennapi életben tisztes nevet szerzett, ezt a sikerét csak kitartó munkával és önfeláldozással érte el. Néhány név és példa álljon itt bizonyságul: ...

A történelem legnagyobb eseménye kétségkívül a keresztény hit elterjedése Európában és a többi világrészeken. Leírhatlan fáradalmak és áldozatok árán emelték a pápák a világegyház hatalmas, isteni épületét. Minden újabb követ előbb az üldözés és a legkeservesebb szenvedés kemény vésője faragott ki; a vakolatot meg úgyszólván az apostoli munkások izzadságával és vérével keverték meg. A világegyház kapujában, kórusában és hajójában

levő szentek szobrai szintén munkáról, kitartásról és áldozatról tanuskodnak, mert csak sok sikertelenség után, sokszor pedig csak a másvilágon jutottak végre a fényes dicsőség aranykoszorújához. Előttünk áll az igaz hit őrzője a nyughatatlan Ariussal szemben, szent Athanáz, Alexandria patriarkája. Ötször ment számkivetésbe, de erős hitét, kitartását, vértanui elszántságát nem tudta semmi megtörni. Azt mondták róla, hogy akik ütik, azoknak szikrázó gyémánt és akik távolodni akarnak tőle, azoknak mágnesvas. Alhanasiusnak személyében, az igen hatalmas eretnekséggel szemben nagy támaszték volt szent Vazul óriás szelleme és aszketikus hősi ereje. Őt is számkivetéssel, kínzással és halállal fenyegette az ariánus császár. A szent püspök mosolyogva felelte: „Mást semmit sem tudsz? Ezek engem nem bántanak. Akinek nincsen vagyona, attól nem lehet semmit elvenni. A számkivetést nem ismerem, mert az Isten tágas földjén mindenütt otthon vagyok. A halált szívesen várom, legalább gyorsabban jutok Istenhez.“ Ezen hősi elszántság láttára kérte a császár a szentet, hogy fogadja barátságába. — Nagy szent Gergely pápa az egyház hajóját a népvándorlás viharaiból mentette ki, Európa kereszténnyé tételének munkáját megkezdte, mint hithirdető, író, mint pápa s az egész nyugat jótevője igen nagy tevékenységet és óriási munkát fejtett ki — betegágyából, melyen beteg teste lázas tűzben és köszvény-bántalmakban vonaglott.

Szent Jeromos nagy munkabírásáról az nyujt

némi fogalmat, hogy Tóbiás könyvének épenséggel nem könnyű lefordításához csak egy napra volt szüksége, Judith könyvéhez egy éjszakára, Salamon könyveihez pedig csak három napra. De maga megvallja: „Mennyi erőlködésembe került, hányszor hagytam abba és hányszor kezdtem mégis újból, azt én magam, aki átéltem, tudom és hálát adok az Úrnak, hogy tanulmányaim fáradságainak gyümölcsét élvezhettem.“ Origenes alig néhány órát aludt puszta földön, korának legnagyobb tudósa volt, óriás tudományos termékenységével állandóan hét gyorsírót foglalkoztatott; művei 25 oktáv-kötetet tesznek ki. Hasonlóképen írnak aquinói szent Tamásról, az „angyali mester“-ről; állandóan mintegy szellemi elragadtatásban volt; egy laikus testvérnek kellett őt folyton figyelmeztetnie, hogy egyék és egészségét ne veszélyeztesse. A szent egy alkalommal barátja, IX. Lajos francia király asztalához volt hivatalos, de csak testileg volt jelen, szelleme tudományos kérdésekkel foglalkozott, mikor egyszer csak az előkelő társaság csodálkozására öklével ráüt az ünnepi asztalra és felujjong, hogy ép most talált egy jó, nyomós bizonyítékot valamelyik hamis theologiai tanítás ellen. A nagy V. Sixtus pápa a disznópásztorságon kezdte, pajtásától egy ábécés könyvet kért kölcsön, hogy olvasni tanuljon; nyomorogva koplalta át a tanulmányi időt, éjjel a ferencrendi zárda keresztfolyosólámpájának fényénél, vagy a templomban az örök lámpánál tanult, míg ifjúságának nyomorúságain át nem küzdötte magát. A közép- és újkor egy-egy

kiváló pápája, nevezetes rendalapítója és eredményesen működő hithirdetője, Isten országát fenntartották a földön és terjesztették hősies önfeláldozással, fáradságot nem ismerő munkálkodással, a küzdelmekben és nehézségek legyőzésében szívós kitartással, a minden nehézséget legyőző keresztény idealizmussal és optimizmussal.

Ugyanez a természeti törvény áll az emberi haladás minden egyéb területén is. „Kolumbus tojása" sem hirdeti úgy e nagy férfi szerencséjét s lángeszű számításait, mint inkább a balsorsban és az általános elcsüggedésben tanusított bátor kitartását. Az emberiség történelme méltán magasztalja a felfedezőket és kutatókat, akik nekiindultak, hogy a kultúra meg a civilizáció számára új országokat nyissanak, mint Marco Polo, Livingston, Sven Hedin s az északi és déli sark felkutatására alakult önfeláldozó társulatok. Talán az érzékeny sopánkodás, élvezet- és kényelemhajhászás és a nehézségektől való gyáva visszariadás volt oka sikereiknek?

Dicsően övezi a babér a művészet, a tudomány és az állami élet nagyjainak homlokát; de ezek a dicsőséget sugárzó zöld lombok, jobbára csak az alattuk levő töviskoszorút takarják. Ki ne hallott volna Michel Angelo kettős tehetségéről? Azonban sokan nem tudják, hogy az ünnepelt festő maltervivőnek szegődött freskó-festőkhöz, hogy szolgálatai alatt észrevétlenül elleshessen művészetükből néhány vonást; Michel Angelo mindig felöltözve aludt, hogy egy percnyi időt se veszít-

sen munkaidejéből; hálószobájában mindig ott állt egy márványtömb, hogy azon dolgozzék, mikor nem tudott aludni. Michel Angelonak a szobrászatban dicsőséget Antonio Canova közelítette meg, szegény kőfejtő fia és egy gazdag családnak mindeneslegénye; ünnepi ebéd volt készülőben; egy órával a kezdet előtt azt üzeni a cukrász, hogy az asztaldísz (jardinett) nem sikerült; a fiatal Antonio mindenki bámulatára pompás oroszlánt mintáz vajból pótlásképen és ezzel az első alkotásával későbbi dicsőségének első lépcsőfokára lépett.

Vergilius 20 évig dolgozott Aeneisén és halála előtt mégis meg akarta semmisíteni mesterművét, mert nem tartotta tökéletesnek arra, hogy az utókor számára hagyja. — Racine előbb 12 évig tanulmányozta a görögök klasszikus tragédiáját, mielőtt „Esztert" és „Athalia"-t megírta volna. Aki Fenelon Telemaquae-jét olvassa, megcsodálja a mű finom, klasszikusan tökéletes nyelvét. A szerző azonban nem kevesebb, mint 18-szor írta újra a szöveget és még az utolsó kéziratban is számos javítás nyomát látjuk. (Kellen: Energie und Erfolg.)

Carlyle évekig tartó fáradozás után végre elkészült a „Francia forradalom" terjedelmes kéziratával; egy barátjának inasa véletlenül begyujtott vele; Carlyle hősies türelemmel és kitartással hozzáfog másodszor is a szöveg megírásához; Walter Scott családját két és félmillió márkányi óriási adósságban találta; 55 éves korában tollat ragadott, hogy ezt az adósságot törlessze — és sikerült is. Milton világhírű „Elveszett Paradicso-

mát", mint ezüsthajú aggastyán teljes vakon írta meg. Egy kritikus akkor így ítélte meg ezt a költői remekművet: A vak iskolamester unalmas költeményt írt, melynek egyedüli érdeme a hosszúsága, ha ezt érdemnek lehet nevezni. Darvin írtóztató akarattal negyven évig dolgozott természettudományi kutatásain és könyvein, az egész idő alatt azonban egyetlen egészséges napja sem volt, hanem folytonosan súlyos és fájdalmas testi szenvedésekkel kellett küzdenie.

A felfedező rendesen a szerencse kegyeltjének tűnik fel, akinek ölébe fáradozás nélkül hull a legszebb gyümölcs. A valóság azonban eloszlatja mindezen ábrándokat és azt mutatja, hogy sikert e téren is csak kemény munkával és céltudatos törekvéssel lehet elérni. Herschelnek, a híres csillagásznak zenével kellett ifjú korában megkeresnie mindennapi kenyerét; sajátkezűleg köszörült 200 messzelátó lencsét, míg végre egyetlen-egyet talált, amely új csillagvilág felfedezésére alkalmas volt. Stephenson tehénpásztor volt; agyag s facsövekből csinálta gépének mintáját; egy fél emberöltőn át dolgozott és kísérletezett, míg el tudta készíteni az első használható gőzgépet. Ki tudná elképzelni a modern gazdasági és állami életet távíró nélkül? Morsénak azonban 8 évig kellett a szabadalomra várnia és a legnagyobb nehézségekkel szembeszállnia, hogy találmányát alkalmazzák. A kormányozható Zeppelin-léghajók megalkotójának végzete és élettragédiája még eléggé emlékezetünkben van. Az emberiség jóltevőjének tartják

Edison Alva Tamást, a lángeszű feltalálót. Ennek az újságrikkancsnak és a gyorsvonatok gyümölcsárúsának, emberi számítás szerint, fényes életpályára semmi különös reménysége nem volt. Sikereinek titkát, egy kis kémiai műhelyt és néhány könyvet, egy vasúti teherkocsiban rejtegetett. Fejcsóválva nézte sokszor a jó vonatvezető e különös ifjú kísérleteit, míg csak egy hatalmas arculütés fel nem dúlta a fiatal kutatónak feltaláló kedvét. Edison egyik barátja így ír erről az időről: „Tizennégyéves korától fogva ismerem Edisont, tanuja voltam, hogy sokszor életének egyetlen napját sem töltötte tétlenül, hogy sok éjszakát átolvasott, de nem regényeket és kalandos történeteket, hanem mechanikát, villamossági kémiát. Tanulmányai mellett gondosan fejlesztette csodálatos megfigyelő képességét is, úgy, hogy azt kellett róla mondanunk, hogy az alvás idejét leszámítva, állandóan tanult. Edison később is fáradhatatlan munkás maradt és így ajándékozta a világnak a villanylámpát, mozgóképet és a fonográfot.

Szociális és keresztény szempontból el kell ítélnünk azt a durva amerikai tülekedést, amely letiport életeken át törtet óriás céljai felé és utána talán menhelyeket és árvaházakat épít a letört szerencsétleneknek. De még a vasút-, petróleum- és aranykirályok szerencséje is a győzedelmes tetterőnek, határozottságnak és a hatalmas munkaerőnek a jutalma. Harriman, a vasútkirály saját értelme és kitartása révén tudta az Egyesült-Államok vasúthálózatának csaknem egyharmad részét

hatalmába keríteni. Carnegie Andrew, az acélkirály egy szegény skót takács gyermekeként született. Ő maga, az ő nélkülözéseinek s céltudatos akaraterejének tulajdonítja sikereit. „Aki milliókat akar szerezni, az ne szülessék ezüstkanállal szájában, lássa szüleit a létért való küzdelemben a mindennapiért harcolni és úgy tegyen elhatározást, hogy a jövőben a szükséget távol akarja tartani tőlük — ez az a hajtóerő, mely erősebb minden egyéni erőlködésnél. A felelősség, mely egy ilyen szegény ifjú vállára nehezedik, kiváltja majd a legelrejtettebb képességeket, melyek a lélekben szunnyadnak és a legdurvább anyagból is iparkirályokat fog teremteni. Minden siker titka az erős győzelmi akarásban rejlik. Minden kudarc, minden akadály csak arra fog ösztönözni, hogy újból kezdjük és végül is célt érjünk."

Rockefeller, a petróleum-király, mint lovászfiú, alantas munkakörében nem talált elég teret vágyai s tettereje kielégítésére, ügyességgel, erőszakkal, szorgalommal és kitartással gazdasági téren világuralomra jutott. A legnagyszerűbb ipari alkotás Németországban, a Krupp-féle vállalat Essenben. A tornyaival s kéményeivel óriás gyártelep közepén áll egy nem sokat mutató, alig észrevehető egyemeletes ház három ablakkal — a Krupp-családnak szülőháza. Itt kovácsolta az alapítók szellemét és akaratát, mint két kalapács, a sikertelenség és siker, úgy, hogy acélos erejükkel még most is üzemben tartják a nagyszabású művet. A telep valóban szemléleti képe a győzelmes áldott szor-

galomnak, energiának, kitartásnak és a céltudatos tevékenységnek.

A párizsi szépművészeti múzeumban áll egy csodaszép szobor, melynek alkotója olyan szegény volt, hogy egy kis padlásszobában kellett laknia és dolgoznia. Mikor agyagmintája már majdnem készen volt, kemény fagy állt be. A művész tudta, hogy az agyagban levő vízrészecskék megfagyása az alak nemes vonásait el fogja torzítani s hogy ezt megakadályozhassa ágyneműjével takarta az agyagmintát. Másnap reggel halva találták hideg fekvőhelyén; de alkotása mentve volt, melyet aztán más művészek márványba faragtak. (Svett Marden.)

Még pusztán természetes emberi szempontból is a legnagyobb csodálatra ragad és a siker győzelmi pálmáját leginkább biztosítja, az életeszményért és életcélért való küzdelem, ha egész a hősi önfeláldozásig minden képességünket megvalósítására szenteljük. Közben azonban mennyi bátor küzdő dől ki az élet harcában szerzett sebekben és kimerültségben, hányan nem tudják már hosszú, kemény munka után életük termését betakarítani; hánynak lehet jogos panasza élete munkájának igen csekély sikere, vagy épen sikertelen vége miatt. Az életnek ezt a kínos rejtvényét csak a természetfölötti, keresztény világnézet és életfelfogás tudja megfejteni. Mindezen derék harcosok és némán tűrők, akik látszólag hiába áldozzák föl magukat és fáradnak a hétköznapi élet észrevétlenségében, vigasztalódjanak; ez az élet itt az időben tulajdonképen csak vetés, az aratás az

örökkévalóságban lesz. És ha egyik-másik már ezen a világon, élete késő alkonyán néhány kévét be is tud hordani, ezt a kis estéli örömöt meg lehet neki hagyni; de kétségbeejtő volna az a gondolat, hogy ez a kis termés az összes aratás; akkor sokkal jobb és boldogabb sorsa lenne bármely hitvány alaknak.

A keresztény életfelfogás és másvilági értékelés annak a titoknak sötét fátyolát is ellebbenti, miért fojtogatja a szegény embert oly kemény szükségszerűséggel az élet küzdelmeinek véres verejtéke és halálgyötrelme? Régi és új pogány bölcseletek ezen a botránykövön zúzódnak szét. A keresztény vallás magasztos oltárkővé változtatta át, reá a keresztet tűzte, mint a harc és szenvedés de egyszersmind a győzelem és béke jelvényét és fénysugárban ragyognak fölötte e szavak: Isten — Lélek — Örökkévalóság.

„Való igaz, a föld tövisek és bojtorjánok helyett önmagától is teremhetne piros rózsákat, húsos szőlőfürtöket és aranyszínű kalászokat, anélkül, hogy az ember homlokáról az izzadság oly sok cseppje hullana alá. És az erdők helyett gyümölcsösök rázhatnák édes termésüket az ünneplő emberek ölébe. Mit nyernénk azonban vele? Egy tündérországot és semmi mást — ez pedig komolyan nem lehet az emberiség eszménye!

Való igaz, nem kellene, hogy a szenvedés és fájdalom, az ínség és a szükség daloljanak altatódalt a síró ember fülébe, nem kellene, hogy reggeli pirkadáskor a szürke gondok, a tegnap abbahagyott

izgalmas hajszának folytatására szorítsák — de jó a fájdalom, mert megtöri büszkeségünket, kik önerőnkbe bíztunk; a szenvedés magasra emeli a szívet, ahová a jólétben sohasem jutna el; a saját lelkünk baja megérteti velünk mások beszédét, a földi nyomorúság ad szárnyakat a léleknek, hogy sohasem látott szebb vidék felé repüljön, mint a fehér hattyúk piros alkonyban; csak a sorscsapások tudják emberi voltunk kemény márványából kialakítani azt a remekművet, amely az Isten örök csarnokához méltó.

A keresztény hívő lélek öntudatában még két más gondolat is jelentkezik, melyeket én csak érinteni akarok: az egyik az ősbűnre való emlékezés, amely a meg nem érdemelt paradicsomot bezárta előttünk, hogy az új paradicsomot magunk érdemeljük ki, a másik pedig minden pesszimizmus fölé emelő emlékezés arra, aki érettünk a nehéz, nem, — a legnehezebb keresztet hordozta.

De Lagarde mondja valahol, hogy ennek a kereszthordozónak (Krisztusnak) halála a szenvedés énekét magasabb hangnemre emelte, finomabb hangszereléssel látta el.

Ez nagyon szép beszéd; és én azt hiszem, hozzátehetjük, hogy még most is hangzik felénk az emberiség szomorú zarándokéneke, minden homályos zugból, amely mellett elhaladunk, mint halk távoli zokogása.

Azért mondjuk bátran és vigan: Van Isten és Isten az igazság és Isten minden értelmetlenségnek megmagyarázása és az örök Amen.“ (Klug: Gottes Welt.)

Életművészet.

Sohse multa divatját az emberek azon fáradozása, hogy az életet maguk számára elviselhetővé tegyék. Régebben ezt közönségesen ezzel a találó közmondással fejezték ki: Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát; a modern emberek „életművészet"-ért rajonganak és testületeket alapítanak a nagy életművészek, pl. Goethe, Mőrike, Ibsen, Tolsztoj eszméi szerint, vagy több-kevesebb szerencsével és kitartással megkísérlik megalapítani Assisi szent Ferencnek, a szent életművésznek szabályai szerint való aszkéta társaságot. Amint mindenki a maga módján boldog akar lenni, úgy kell mindenkinek jól vagy rosszul átvergődnie az életen és a legokosabb, hogy addig nyujtózkodjék, míg a takaró ér és lehetőleg kevesebbet vesz be az élet keserűségéből s megelégszik az életöröm szerény mértékével. Bizonyára kevés olyan rendkívüli hivatottságú lélek találkozik, mint egyes szentek, akiknek egész életük egyetlen nagypéntekhez hasonlít, akik útjaikban minden tövist és követ örömmel fogadtak, mint égi virágot és égbe vezető útjuk lépcsőfokát. A legtöbb embernek a nagyhét után ismét szüksége van husvétra, eső után napfényre, bánat után örömre, szóval egy derült, kellemes életre, hogy testileg, lelkileg gyarapodjék és jól érezze magát. Nem is az a célja az életművészetnek, hogy a válogatott élvezetek titkaira tanítson meg, hanem hogy csendes, vidám, megelégedett életre adjon háziszereket, orvosságot.

A keresztény életfelfogás és életirány nem akarja az ember életefolyását, virágos ligetek között, önfeledt, kéjes tánccá változtatni, hanem hasonlóvá tenni a szántóvetőnek kemény, határozott járáskeléséhez, aki szántóföldjén a munka keserű izzadságával és a kemény föld göröngyével küzd, de a napsugár és pacsirtadal, harmatos virágok és zsendülő vetések örömmel töltik meg lelkét.

Ha lelkünk egy kis ünnepi hangulattal, dallal és költészettel ki akar lépni a ragyogóbb isteni világba és erre a kirándulásra más emberi lelkeket meg akar hívni, csupa kórházat és gyászos hajlékot talál mindenütt, ahol csak emberek fiai laknak. Dohos falak között savanyodnak és szomorkodnak, gyötrődnek, jajveszékelnek és panaszkodnak, mintha lelkük halálos beteg, vagy pláne már halott volna. Mi itt a baj? Maguk a mi közbenjáró szentjeink adják meg a feleletet, midőn mosolyogva azt válaszolják: Elsősorban maguknak az embereknek kellene és tudnának is segíteni saját lelki nyomorúságukon. Az emberek magukat és egymást gyötrik, mint a leggonoszabb gyötrő szellemek. Egy kis kínzó ördög befészkelte magát a lélekbe és mérges fullánkjával sohasem engedi, hogy az egészséges és vidám legyen.

Beláthatatlan óriássereg a lelkibetegek tábora, akik magukat és másokat szerencsétlenné tesznek; itt vannak az örök elégedetlenek szétroncsolt lelkükkel, mert kincs, élvezet, hatalom után való beteges éhségüket kielégíteni sohasem tudják, az örökös zsörtölődők és a dühükben, bosszúvágyaik-

ban, gyűlölködésükben káromkodók; a magánosan kóborlók és a meg nem értettek, az önzők, a szőrszálhasogatók, betűrágók, a mindent lebírálók, a mindig igazmondók; az örökké bolyongók; az idegesek aggályoskodásukkal, kételkedésükkel és szeszélyeskedésükkel, az örök szerencsétlenek, elveszett életűek, az önmaguknak szemrehányást tevők, a túlontúl nagy teherhordozók... Ó kedves szegény lelkek, miért teszitek az életet magatoknak és másoknak elviselhetetlenné. Tanuljatok meg az arany középúton járni, ez elvezet benneteket az élet napsugaras magaslataira, ahol gyógynövényeket találtok lelketek ölő mérgére és betegségére! Szerénység, a csendes, egyszerű élet szeretete, szívbeli vidámság a legjobb orvosság a megrozsdásodott harag ellen; embertársaink tisztelete és munkájuknak nagyrabecsülése, szeszélyeink és különcködésünk kiirtása, nagyszerű, áldásos emberszeretet, önmagunk erélyes hozzászoktatása tisztult, öntudatos életfelfogáshoz és legfőképen vidám, nyílt, gyermeki hit és bizalom, örömteljes hálálkodás azért a sok jóért, amit a sok rossz között kaptunk.

Az emberek ábrándjaik légvárát magasan a felhők fölé építik, álmodoznak, ábrándoznak és elképzelnek maguknak egy csodadolgokkal telt Meseországot s akkor aztán jajgatnak, ha reményeik megsemmisültek, vágyaik nem teljesedtek... Maradjatok inkább lent a földön és építsetek magatoknak itt egy kedves kis házikót két világos ablakkal, kényelmes asztallal, paddal és jó szalma-

zsákkal, melléje csinos kertecskét, tiszta kútforrást — itt lakik a megelégedés és boldogság varázstündére és a ti kicsiny, vidám életboldogságtok. Miért kell mindig új és szemenszedett terveket kitalálni? Aki engedi, hogy az ártatlan életélvezetről eltérítsék és a divatos élvezetek tengerébe veti magát az csakhamar megcsömörlik, de egyúttal kielégítetlen is marad. Miért kell a szegény embernek ezer szervet növeszteni, ezer szívet alkotni az élvezetek befogadására, mikor két kezünk van a munkára és csak egy szívünk az élvezésekre . . . Aki a padlón és kövön oly jól tud aludni, mint egy pamlagon, annak számára az egész világon mindenütt akad fekvőhely. Akinek egy korsó forrásvíz friss forrásból oly jól esik, mint a johannisbergi aszú-bor, annak számára minden hegyoldalról rajnai bor folyik. (Rosegger.)

Mások az emberek közül, az örökös aggódók és rettegők közhasznú egyesületének tagjai sohasem tudnak belső csendes nyugalomra jutni, csunya, hiábavaló aggodalmaik, gondjaik és nevetséges tépelődéseik miatt. Minden napnak megvan a maga baja! De ha Töprengő úr nem tudja biztosan megállapítani a jövő évre szóló időjárást, miért nem várja Isten nevében nyugodtan, míg minden magától bekövetkezik. És ha Kicsinyeskedő úr egészen megbízható szobában lakik, miért nyugtalankodik és miért fél, mint az a bátor lovag, ki mindig egy tucat egérfogót cipelt magával arra az esetre, hátha talán szüksége lenne rá . . . Jajgatóné szomszédasszony és a fontoskodó Pletykázó nénémasszony

egészen békés, gondtalan életet élhetnének, de ők az egész vidéknek minden eseményét, nyugtalanságát, minden botrányát és kedvetlenségét házukba és szívükbe hurcolják — semmiért, de épen semmiért — és így saját életüket dúlják fel és keserítik meg.

„Lassan járj, tovább érsz", így szólt egy vándor a kocsisnak, ki a teher súlyától nyikorgó kocsi lovait gyorsaságra nógatta, mert így akarta megtakarítani azt a pár garast, mit a város kapuőrének le kellett volna fizetnie, ha el talál késni. A figyelmeztetés nem használt — egy kerék eltörött — ekkor jobb volt? Minden város hirdetőoszlopán ott kellene állnia ennek a figyelmeztetésnek az ideges, kapkodó, modern ember számára. Mindenki siet és fut a tovaszáguldó gépkocsi tempójában, munkára, sétára s a világ legközömkösebb dolgára egyaránt, míg csak az idegek el nem szakadnak, — akkor aztán jobb lesz? — Sheehan, a víg regényíró, finom megfigyelő képességével rajzolja meg „Az én új káplánom" c. regényében egy ilyen modern káplán képét az ő szent türelmetlenségével, ideges, hanyat-homlok viselkedésével és kapodásaival. Mikor az új káplán a csendes, kedélyes „Kilroan" utcáján végigmegy, jobban mondva végigviharzik, hosszú félmérföldes futólépéseivel, lebegő kabátszárnyaival, az összes kutyák álmukból felriadva megugatják és az asszonyok bámulva, ijedten rohannak az ablakhoz — hol van a tűz? — és az „új káplán" végre is más egyéb élettapasztalások révén megtanulja, hogy nyu-

godtan, megfontoltan és lassan járjon és cselekedjék. Lassan is célhoz érünk, sőt biztosabban...!

Ugyanezt a tőrvényt kell követnünk munkánk köteles elvégzésében is. A modern világban sok a munkakerülő, de sok az ideges, mohó munkás is. A munkának egyik-másik szegény rabszolgája úgy viselkedik, mintha az ő ötperces pihenésével a világ- és egyháztörténelem pótolhatatlan kárt szenvedne. És az ilyen szegény „dolgozó gép" mindig a munkateljesítés legnagyobb feszültségével dolgozik, míg valami eltörik, vagy felrobban — akkor jobb lesz? A munkának és pihenésnek, olajozásnak és kellő időben történő javításnak egyenletes, természetszerű váltakozásával a szerencsétlenség elkerülhető lett volna és a megrokkant munkásoknak nem kellene „ócskavasként" valahol a sarokban rozsdásodniok, ha előbb okosan többet pihentek volna. A versenyfutásban nem a gyors indulás hozza meg a győzelmet, hanem az erő okos mérséklése és kitartása egész a célig.

Hat napi munka után Isten törvénye vasárnapot rendelt. Jele annak, hogy az ember nemcsak robotoló állat, hanem szüksége van arra is, hogy a munkától kormos lelkébe néha-néha a természet és a kegyelem napja bevilágítson. Stolcz Albán így figyelmeztet minket: a testünkre ünnepi ruhát szoktunk ölteni, a lélek számára is kell egy-két vasár-, vagy ünnepnapi gondolatot találnunk. „Vasárnap mindenki vigadjon, vasárnap senki se búsuljon" és ki a szívekből a hétköznapok boszszantó porával! — „Keserves hétköznapok, vidám

ünnepnapok." — Aki fáradsággal vetett, annak örvendezve kell aratnia; bolond fösvény volna az, ki hétköznap lót-fut és munkája végeztével a kevés vasár- és ünnepnapon testének, lelkének nem adna jóleső pihenést. A hétköznapi életben a kis örömök úgy hatnak, mint olajcseppek a dolgozó gép finom részecskéire; minden kerék és csavar könnyebben és szabadabban forog és vidámabban csendül a munka zaja, míg különben éles és bántó nyikorgással tiltakoznék a munkatöbblet ellen.

A „nagyobb botránykövekeť" az életben könnyebb kikerülni; a mindennapi kellemetlenségek, bosszúságok apró kövei ölik meg a lelket, az eszményiséget és az életerőt. Sokszor elég volna egy okos, határozott cselekedet, hogy a kínzó gonosz szellemeket elűzze; gyors elhatározás félig nyert ügy. Mindenkinek joga van érdekeit megvédelmezni és megóvni. Ha az éles kövecskéket nem lehet eltávolítani, legokosabb közömbösséggel és megadással bevonni őket, első, fájdalmas hatásukat eltompítani; így lesz a szükségből drága erény, mint ahogy a kagyló a betolakodott éles homokszemet ártatlan értékes gyönggyé változtatja.

Az idegesség a mai kornak általános betegsége. A túlságos ingerlékenység, a folytonos sietés, a boszszús felindultság, a kitörés állandó veszedelme az életet majdhogy pokollá nem teszik. Anélkül, hogy tudnók miért, egymás ellen telve vagyunk bosszúsággal és a legcsekélyebb kis sértés elég arra, hogy ezt a felhalmozott robbanó anyagot felgyujtsa. A kirobbanás után csak romhalmaz marad és a

fáradságos újjáépítés szükségessége. Ellenkezőleg a vidám, békés együttmunkálkodás mily bőséges eredményt tud létrehozni. A nemes lelkű emberek azon fáradoznak, hogy önmaguk nyugalmát és higgadtságát megőrizzék és környezetükben csupa örömtől ragyogó arcokat és szíveket lássanak. Gyengéd kímélet és tisztelet embertársaink iránt, elnézés és megértés gyengeségükkel szemben, finoman érző részvét és segítség bajaikban, egyszóval gyakorlati keresztény felebaráti szeretet hamarosan át fogja vinni a lelki vonzódás szerint a saját vidám lelki hangulatunkat másokra is és széltében-hosszában megtermi az örömnek verőfényes légkörét.

Egyes lelkek sohasem jutnak rügyfakadásig, virágzásig, vagy gyümölcstermésig, mert nem járja át őket az életnek semmiféle termő ereje. Aggódó levertséggel sorvadnak az árnyékban, ahelyett, hogy önbizalommal és kitartással vágnák keresztül magukat az életen és a napfényre törnének. Jelentéktelen, kicsiny alkotás is boldoggá tenné őket, mint a nagy embereket halhatatlan műveik, de mások alkotását túlságosan megbámulják s így sohasem marad kedvük és bátorságuk saját munkájukhoz és képességeik kifejlesztéséhez. Elsatnyulnak, elszáradnak és vesztett életük felett hiába siránkoznak, pedig biztosan hivatva is voltak és alkalmuk is volt rá, hogy talán látszólag kicsi munkával a legnagyobb erkölcsi magasságra eljuthassanak.

Az életművészetnek remekműve az, ha a lélek-

nek a világ fölött otthont tud teremteni, ahol olympusi nyugalommal trónolhat földi viharok fölött, fénysugaras szépségbe öltözik és elpusztíthatatlan gazdagsággal van körülvéve. A léleknek ez a látszólag mesebeli otthona nem a senki szigetén van, hanem magának a léleknek belső életében; itt van az a lelki birodalom, amelyet a durva anyaggal szemben mindenünnen védelmez a léleknek emelkedettsége, amely a természet és kegyelemről való legmagasztosabb gondolatok fényében sugárzik, amelyet szent érzelmek hőhullámai melegítenek, mely erényeiben és tökéletességében gazdag és megelégedett. Néha ugyan ezt a lelki birodalmat is megmozgatják a földnek mágneses rengései, de ez a földindulás ott kárt nem tesz. A lélek egészen jól tudja, hogy ideiglenes hazájában nem találja meg teljes kielégülését, hiszen sokkal szebb haza várakozik reá; de mégis szívből örül és megelégedett, hogy a bűnös földön egy kedves paradicsomot teremthet magának, ahol a rohanó élet nem öregíti meg lelkének ifjúságát és örök tavaszát, ha mindjárt teste megtörik is és haja fehér lesz. Az ilyen lelki emberek még a legelkeseredettebb pesszimistákat is ki tudják békíteni az élettel csendes, bensőséges lelkületükkel és tavaszos ifjonti vidám életörömükkel. A lelki érettségre legtöbbször csak sok küzdelem és csalódás után ér el az ember, rendesen csak akkor határozza el magát belsőséges életre, ha már a külső látszat egyszer megcsalta, csak akkor építi lelkének otthonát a vallásos szellemi magaslatokra, mikor már a világ-

ból egészen kiábrándult. Az életnek bölcsesége sokszor jó későn érkezik meg, sőt sokszor nagyon későn, pedig mily könnyű lett volna évtizedekkel előbb megszerezni az öröm és boldogság derűs életművészetét. Lélek, vizsgáld meg magadat, milyen haladást tettél a gyakorlati életművészetben; gondolkozzál egy kicsit most ezen a néhány soron:

Elégedettnek lenni — nagy művészet.
Annak látszani — csak üres színészet.
Elégedetté válni — nagy szerencse,
Maradj az mindig — mester így lehetsz te.

Életboldogság.

Sokak szemében a boldogságvadászoknak önámítása, ábrándok, csábító délibábok hajszolása édes hazugságnak tűnik fel, de annál fájdalmasabb a kiábrándulás, mikor a vélt paradicsomi oázis helyett egész köznapi, kopár pusztaságra bukkannak. Erős, önálló szellemek leszámoltak azzal a sivár, kegyetlen igazsággal, hogy a boldogok szigetét még nem fedezték fel, akármilyen pontos tengeri térképeink legyenek is, az elveszett paradicsomot nem találták még meg, bár nagyon sokan kutatták, keresték. Ennél talán még általánosabb a „fekete hattyú“: a világfájdalom, a kétségbeesés világfölfogása, azaz szerencsétlensége. Leopardi, a bölcselő és költő egyszerűen felszólítja az egész világot, hogy ölje meg magát. Az ő szellemi tanítványa Schopenhauer, az emberi életet a legnagyobb szerencsétlenségnek tartja, a világot pokol-

nak tekinti, ahol az emberek az ördög módjára egymást gyötrik, mégis nagy mohósággal törekedett az életet kiélvezni és csodálatraméltó szívósággal ragaszkodott a sokat felpanaszolt és elátkozott szerencsétlen élethez. — Hála Istennek, legtöbb emberben az egészséges természet legyőzi az öngyilkos rohamokat, az élet útjának különböző tengeribetegségeit és vészben, viharban törekszik, kezét erősen a kormányrúdon tartva, tekintetével az örök csillagokba nézve, életének boldogsága felé. Valami titokzatos természeti erő vezeti az iránytűt mindig az északi sark felé, valami ellenállhatatlan természeti hatalom hajtja és vezeti a vándormadarat az ő költözködésében, valami óriási természeti törvény futtatja körbe végtelen utakon a csillagtömböket a „szférák harmoniájában" súlypontjaik körül, hogy ismeretlen céljuk felé törekedjenek. Hasonló célirányos természeti kényszer űzi az emberi szívet, hogy remény és kétségbeesés ellenére boldogságot reméljen; hogy törekedjék utána, keresse azt; és ha százszor kellett is *elfordulnia* a csalóka, látszólagos boldogságtól, pihenés és nyugalom nélkül kutasson utána, míg csak kisebb-nagyobb boldogságát meg nem találta a maga idejében — az Istentől meghatározott időben.

Mások sötét, szigorú ábrázatú aszkéták az emberi léleknek napfény, virágpompa, öröm és boldogság utáni vágyódását átokkal sujtják. A mennyországot csak egyszer lehet megszerezni, így okoskodnak ezek a különös szentek, vagy a földön,

vagy a másvilágon. Akik tehát — kis vagy nagy szentek — a másvilági boldogságra törekesznek, azoknak itt, a siralomvölgyében, a földön, akarva, nem akarva poklot és tisztítótüzet kell kiállaniok, bánattal, keserűséggel és fájdalommal, majdnem kétségbeesve. Ezek a szigorú gyásztrombiták és minden boldogság sírásói, valószínűleg megérdemlik a dominikánusrend második generáliásnak, von Sachsen boldog Jordánnak erős rendreutasítását, amellyel egy szigorú erkölcsbírót illetett. Egyszer Jordán mester egy csapat fiatal emberrel, akiket rendje számára toborzott össze, betért egy esti szállásra. Mielőtt nyugalomra tértek volna, közösen elimádkozták a kompletoriumot, az egyházi esti imát. Amint ott imádkoztak, az egyikük elkezdett nevetni. Ezt látva egy másik, ő is nevetni kezdett és csakhamar átragadt az egész csapatra a nevetés, Jordán mester azonban nyugodt maradt. Egy öregebb szerzetes azt gondolta, hogy szemrehányó tekintetettel és jelekkel rendre kell utasítani a neveletlen újoncokat. Ezek azonban még jobban nevettek, a dolog csak rosszabb lett. Erre Jordán mester véget vetett az esti imának és esti áldást adott. Ezután bosszús társához fordult: „Testvér, ki tett téged újoncmesterré? A te dolgod őket rendreutasítani?“ Az újoncokhoz pedig így szólt: „Csak nevessetek kedveseim, csak nevessetek, örömmel megengedem. Valóban van okotok örülni és nevetni, hiszen megszabadultatok a gonosz lélektől s széttörtétek nyomasztó bilincseit, melyek eddig titeket fogvatartottak“. A beszéd használt.

A hangos nevetés megszűnt és a szív örömének adott helyet. (Bihlmayer, Wahre Gottsucher.)

Aki lehetetlennek tartja, hogy a szentek, bár a bűnbánatot hősi fokban gyakorolták, itt a földön is boldognak érezték magukat és egy kis mennyországot hordoztak lelkükben, az olvassa el Kepplernek „Több örömet" című aranyos könyvecskéjét, ott egész arcképcsarnokát fogja találni a vidám szenteknek s látni fogja, hogy miképen alkotott vidámsággal, örömujjongással teli virágparadicsomot az emberek szívében Jézus Krisztusnak „örömhíre", az evangélium és a népek apostolának, szent Pálnak tanítása: „Örvendjetek minden időben az Úrban!" Egyik egyházi író írja az egyiptomi pusztáknak régi vezeklő remetéiről: Minden időkben vidámak voltak és telve lelki örömmel, úgy, hogy kevés földi halandónak jutott ki annyi boldogság. Egy sem volt szomorú, ha egyik-másik kissé is szomorkodott volna, szent Apollonius apát mindjárt szóvá tette. Gyakran mondogatta nekik, hogy az embernek, akinek üdve az Isten, reménysége a mennyország, semmi oka sincs a búslakodásra. Egy szentéletű remetéről mondják, hogy ravatalán megszólalt és háromszor szívből felkacagott örömében amiatt, hogy úgy élhetett és halhatott meg, amiként Isten engedte. A szent rendalapítók és apátok, mint remete szent Antal, Pachomius, Márton, Romuald, Bernhard, Domonkos, Ferenc oly mennyei vidámsággal és szent jókedvvel tűntek ki, hogy a kisugárzó benső szívöröm külsőleg is valóban a napsugár fiaiként tüntette fel őket. Szent

Klára, magyarországi szent Erzsébet (a szerzőnél thüringiai), szienai szent Katalin, szent Theresia, Crescentia mind vidám testvérek voltak az Úrban, akik az Isten országának és önmegszentelésüknek többet használtak, mintha bánatos szentekként, sötét vezeklésekkel, szigorúságukkal és kedvetlen világfájdalommal élték volna életüket. A szentek életcélja az volt, hogy önmaguk legyenek boldogok Istenben és másokat is boldoggá tegyenek; és szívükben kis mennyországot hordozzanak, Istenbe vetett bizodalmuk és akaratán való megnyugvásuk által, jó lelkiismeret, hű kötelességteljesítés által. Hát még hogy tanított a modern szent és szent életművész: Ferenc, a mindig vidám testvér az ő gyakorlati élet- és erényiskolájában: a testvérek vigyázzanak, hogy ne legyenek hasonlók a képmutatókhoz sötét arckifejezésűek, hanem legyenek vidámak az Úrban, vidámak, szeretetreméltóak és kedvesek! Azok lógassák a fejüket, kik az ördög fajzatai — minket illet meg, hogy örvendezzünk és az Úrban vigadozzunk! — Mi, kis testvérek, mik volnánk egyebek, mint az Úr énekesei és muzsikusai, kiknek az a dolguk, hogy szívükkel felfelé vágyódjanak és lelki örömmel megteljenek.

Valami kis boldogság és az életörömöknek szerényke kis köteles része végre is mindenkinek kijár. A napsugaras lelki vidámságnak állandó paradicsomi élete legtöbb embernek szerencsétlenséget hozna, de egy kis boldogság, vagy jobban mondva, megelégedés mindenkinek része lehet, amely életét besugározza, mint annak a varázs-

lámpának tündéri fénye, amely a nyomorúságos kunyhót ragyogó palotának tünteti fel.

Ha a boldogság paradicsomi országát sikerrel akarjuk megközelíteni, a legfőbb követelmény, hogy az útirányt jól megválasszuk. A boldogságkeresés nagy talánya mindig is csalogatta és sarkalta az emberiséget a megoldás sokféle kísérletére. Napjainkban sok jó szolgálatot tett Lüttwitz, Artur Mária báró, az ismert konvertita az ő két könyvecskéjében: „Ahol a boldogság" és „A boldog ember inge" c. műveiben. Ez utóbbiban a tapasztalt világ- és emberismerő egy régi arab mesét mond el modern kiadásban. Haldoklott egy király. A leghíresebb orvosa, mint egyedüli mentő eszközt, azt ajánlotta neki, hogy egy boldog ember ingét kelj magára vennie, amely majd titokzatos rádióaktív erők révén testi és lelki egészségét vissza fogja adni... Az udvarnagy elmegy, hogy a király sok boldog alattvalójának egyikétől az inget megszerezze. De hiába! Sehol sem akadt boldog emberre. A dúsgazdag bankár a világ legszerencsétlenebb emberének tartja magát vagyona elvesztésének félelme miatt; a kancellár elismeri az ő szerencséjét, de még nagyobb szerencsétlenségéről beszél. Végre is a kétségbeesett udvarnagy Svájc legmagasabb hegyei közt ráakad egy legényre, ki egy népdalt énekel ezzel a végződéssel: „Én vagyok a világ legboldogabb embere!" — „Fickó, ide az ingedet!" — kiált rá az udvarnagy; „Kérhetsz érte amit akarsz!" — „Az ingemet?! Nekem nincsen ingem", felelt a szegény boldog pásztor-

legény. — Hála Istennek, a keresztény életbölcseség módot ad arra, hogy legalább a szükség esetén, vagy a halálos ágyon a boldog ember valamiféle ingét összefoltozhassuk magunknak.

Ha az életboldogság titkát el akarjuk tanulni, első sorban arról kell meggyőződnünk és erős elhatározásra jutnunk, hogy az igaz, tartós életboldogság sohasem található fel a gazdagságban, sem a megtisztelő állásokban, sem a világnak látszólagos örömeiben, javaiban, kitüntetéseiben. Mennyi sok szegény gazdag van, de van sok gazdag szegény is, aki gazdag, mert szíve megelégedett, mert szeret dolgozni, a szükségesekre födözetet talál, kevéssel megelégszik, ruganyos kedélye van, jó lelkiismerete és legfőképen azért gazdag, mert reméli örök boldogságát, mit jó cselekedeteivel biztosított. Miért fáj az neked, hogy látszólag kicsiny vagy, mikor jellemed nagysága és lelki nemességed által sokkal nagyobb vagy, mint az összes divatbálványok és felkapott nagyságok? Miért az az örökös síránkozó ének az elveszett paradicsom után, mintha szétrepedt lélekharang utolsó bús hangjai sírnának keresztül lelkeden, mikor Isten atyai szeretete egy kis paradicsomot teremtett lelkünkben, szükséglakásul addig, míg majd az igazi szép paradicsomba hazatérhetünk.

De hogyan borulhatna a lélek fölé a boldogság ragyogó égboltozata, ha a lelket a hitetlenségnek, a bűnnek, a kétségbeesésnek és kárhozatnak szörnyű pokla vette hatalmába? A boldogságnak kínzó kérdését szent Ágoston, a keresztény életbölcselet

és életművészet mélységes mondatával oldotta meg: „Te magadért alkottál minket Istenem és nyugtalan a mi lelkünk, míg Benned meg nem nyugszik." Az isteni Gondviselés a természetes és természetfölötti rendben mindent csodálatosan úgy alkotott, hogy célja felé törjön. Ha a szeretet valamelyik tagja elvesztette helyes irányát, avagy működését, akkor ez a rendetlenség a fájdalomérzetben mutatkozik. Mit mondana tehát mást a látszólagos és bűnös csalóka örömöket kísérő lelki fájdalom és olthatatlan szívfájdalom, mint azt, hogy hiányzik az igaz boldogság, mert nem szerezte meg a kegyelmet, Isten békéjét és mert Isten nincs megelégedve a lélekkel. A gonosz, gyötrő, bűntudatos lelkiismeret sötét, vészes viharfelhőkkel borítja be a lelket. Ellenben a jó lelkiismeret félboldogsággal tölti be a lelket, mert érzi, hogy imádságos életével, erényeivel, küzködésével és áldozataival Isten megelégedését vívta ki. Ebben a lelki világban a csendes nyugalomnak, vidámságnak, a sugárzó örömnek napfényes égboltozata derül ki. Egész bizonyos, hogy a szentek, Istennek barátai, a legboldogabb emberek voltak. Értettek hozzá, hogy ebben a világban egy kis mennyországot alkossanak maguknak; boldogok voltak, mert az Istenben bíztak, hű kötelességteljesítők voltak, Isten akaratán szent egykedvűséggel csüngtek. Ezt az elveszíthetetlen lelki boldogságot saját példáján szemlélteti az Istent szerető szegény koldús, aki egykor Tauler dominikánus atyának bizonyítgatta, hogy neki szerencsétlen helyzetében egy

boldogtalan napja nem volt, mert jót, rosszat egyaránt örömmel fogadott, mint Istennek egyformán kedves adományát. Sokan bizonyára nem jutnak életútjaikon erre a földöntúli boldogságra, mert ez a hegycsúcs, amelyet már a másvilág hajnalpírja világít meg, ez nem mindenki számára hozzáférhető. De vigasztalódjanak; az ő lelki paradicsomuk fennsíkjait is öntözi a négy paradicsomi folyó és gazdag istenáldást és termékenységet hoz. Aki ezt megérti, az önmagában is, a külső világban is talál arany- és gyöngytermő patakokat és a köves ország sziklájából, miként Mózes csodás vesszőjével, ő is tud szökellő forrásokat fakasztani, amelyek az igaz öröm üde és tiszta életvizeit árasztják a lelkek paradicsomában.

A boldogságot szomjazó emberi szívnek, amelyet piszkos öröm részegítő illata nem tud kielégíteni, jó, egészséges forrásvize a keresztény szerénység, megelégedettség, igénytelenség és kevéssel beérés magas hegyeiből fakad. Aki megtanulta, hogy csekély boldogsággal megelégedjék, az nagy boldogságra talált. De a ki nem elégített életörömök mennyi keserű, sós vizét kell lenyelni, míg az örömre szomjas szív felüdül az eddig figyelemre nem méltatott ásványvizek gyógyító forrásánál! Ahova ezek a csodavizek folynak, ott köröskörül virágos kertek és virágos halmok fakadnak, ahol játszi gondatlansággal élnek az emberek. Mindig találnak valami újat, szépet, kedveset, amit megcsodálnak, aminek örülnek és aminek nevetnek, ha mindjárt pajkos jókedvvel is másoknak szívesen átengedik a lát-

szólagos, nagy boldogságot; ők meg vannak elégedve az ő kis boldogságukkal, szerény jövedelmükkel, egészségükkel, kedves munkás körükkel, itt-ott egy kis változatossággal, kedves meglepetésekkel; hálásak, ha életútjuk durva kövei között egy-egy gyöngyszemecskét találnak, ha sűrű záporeső között egy-egy fenségesen tündöklő napra virradnak, ha vesszőparipáikon egy-egy sétalovaglást tehetnek, ha erősen tudnak remélni a jóban és kedélyüket nem lehet elpusztítani. Hadd szerezzen magának mindenki egy kis örömet, úgy, ahogy tud (talán csak amolyan különcködő vesszőparipán lovagol erős igáslova mellett), habár erős igáslovon szokott szántani, a kenyérkeresés mellett üdülésképen jólesik valami kedvenc mellékfoglalkozás. Scheffel, a szikrázó humorú költő a säkkingeni trombitásban így szólaltat meg egy bárót:

Lásd ifjú barátom, míg áll
A világ, az embereknek
Lesz is vesszőparipájuk:
Ez misztikát és aszkézist,
Az meg ó-pálinkát kedvel.
Ez a régiséget gyüjti,
Az cserebogarat majszol,
Mások rossz verseket írnak.
Milyen tréfa, hogy mindegyik
Azt teszi legszívesebben,
Amihez nincs hivatása.

Az a szív, amely a keresztény kedélyesség és megelégedettség szűzi forrásaiban szorgalmasan töltekezik, ifjú erővel le tudja győzni az élet minden keserűségét. Ha még úgy dühöng is künn a

vihar, lelkében a vidámság és öröm isteni napja ragyog, aki az élet fonákságain jóízűen tud kacagni, a legbiztosabb csodagyógyszerrel rendelkezik a mi siető, izgult és keseredett életünk hypokondrikus baja ellen. Aki jókedvű, vídám, örvendező, humoros és mindent jó oldaláról tud felfogni, az egy napsugár-ember; az ilyet mindenütt, mint az égből leszállott kedves angyalt üdvözlik. Csakugyan, minden azon fordul meg, hogy az ember a napos, vagy az árnyékos oldalról nézi-e a dolgokat. Egyik oldalon kedvetlenség és bosszúság, a másikon nevetés és vidámság.

Swett Marden, az amerikai életbölcselő beszéli valahol: „Két leányt figyeltem meg, akiket egy hirtelen kitört vihar alkalmával összehasonlítottam egymással. Az egyik egy fiatal; ernyője alatt jégesőn, viharon keresztül, meglehetősen megázva a vasúti váróterembe menekült. Ruhája térdig vizes volt, rózsaszínű szalagjai egészen eláztak és a kalap vörös színe sávokban folyt le a fehér selyemruhán. És mégis, bár külseje után ítélve szegény lány lehetett és az ünneplő-öltözete bizonyára sokjába került, mégis jó képet csinált a rossz játékhoz, nevetett és barátságosan beszélgetett. A másik teljesen védve volt. De mily haragosan nézett, csupán csak azért, mert reményei, a vasárnapi mulatságot illetőleg, meghiusultak. És amellett még dühösködött ama néhány csepp víz miatt, amely a rosszul záródó ablakból reá esett."

Panaszol Rosszkedv kisasszony:
A hőt jaj, szörnyűnek tartom.

Mint gyűlölöm a forró nyarat!
Leégeti orrom
És a fűben folyton csak
Legyezgetnem kell magamat.
Kiált a kis Jókedv lányka:
Mennyi édes vígság vár ma;
Ez a szép nyár egészen a tied!
Mezőn énekelni,
Virág közt pihenni
Mint tündér, kit vár a tündérliget.

Aki azt akarja, hogy a földön számára egy-két paradicsomi virág nyíljék és az életfája gazdag gyümölcsöket hozzon, annak az élet elkerülhetetlen nehézségeivel szemben az egykedvűséget és kevéssel beérést meg kell szoknia, a szerencse kis ajándékait örvendezve fogadnia, erősen kell bíznia és rendületlenül remélnie, szeretettel és hűséggel emlékeznie a lelki örömnapokra és kedves élményekre, megelégedett, egészséges optimizmussal kell eltelnie. Mennyien panaszkodnak és szomorkodnak életük elvesztett boldogsága miatt, pedig valójában meg se kísérelték, hogy életük aranykincseit kiássák és szegénységüket gazdagsággá változtassák.

A természet fölséges birodalmában, a kultúra kincsei között, a művészet szívet nemesítő szépségeiben és a tudomány elragadó vívmányaiban mindenütt az életöröm erős forrásai szökellnek föl, amelyek boldogságunknak nagy gyüjtőmedencéjét megtölthetik. Aki a természetet nem érti és nem szereti, az olyan, mint egy szegény király fényes palotában. Ha a tudós értelmével és gyermek-

kedéllyel tanulmányozzuk az Isten mindenhatóságának, bölcseségének és szépségének művét, a teremtés roppant Bibliáját — a kis és nagy csodáknak bűvös birodalmába jutunk, amely tele van állandóan változó szépségekkel, költészettel és melódiával, tündérországot látunk varázskertekkel, óriásokkal és törpékkel, úgy, hogy szívünk, szemünk káprázik tőle.

A természetet megértő lelkületet is épúgy fejlesztenünk kell magunkban, mint minden más képességet; sokan a leggyönyörűbb természeti tüneményeket úgy nézik, mintha vakok és ostobák volnának; nem értik a csillagos éjszakának rezgő fényű pompáját és az évszakok színhangulatait; a hegyek és völgyek, rétek és mezők nagyszerű váltakozása nekik unalmas vidék; mintha süketek volnának a természetnek nagy énekkarával szemben, amely Isten dicsőségét zengi, kezdve a meleg fészekben ülő madárfiókák halk csipogásától, az erdők viharos zúgásától föl egészen az örvények, vízesések és a szférák ujjongó harmóniájáig; mintha bénák volnának az Isten leggazdagabb paradicsomának közepén, ahol minden szín csalogat, minden hang mozgásra hív, ahol szemlélni, csodálkozni kell, örvendeni, imádkozni és hálát adni... Sokan egész halálukig ócsárolják a puszta, sivár és unalmas életet; valóban szellem és magasabb érdeklődés nélkül a föld városhoz hasonlít, ahol csupa prózai árúbódék és még prózaibb, tompaeszű emberek vannak; de talán ezek az ócsárlók ép ily környezetben élnek, ép ezért fogalmuk sincsen az embe-

riség szellemi és lelki életjavainak gazdag kincseiről; pedig majdnem megszédül az ember, mikor belép a tudomány és művészetek gazdag templomába, mint egykor a Grál várába belépő Parsival. Mily gazdagságot rejtenek a fogékony ész és szív számára a könyvtárak és múzeumok, a természet és művészet különböző gyüjteményei! Szellemi élvezet mindenütt bőségesen található; miért juttatod tehát magadat oly ritkán egy érdekes könyv, vagy egy szép képnek élvezetéhez? Miért nem veszed körül magadat, amennyire csak lehetséges, ezekkel a könnyen megszerezhető életörömökkel és hű élettársakkal?

A hivatásszerű munka kemény sziklatalaja a harmadik forrás; keserű forrásnak is lehetne mondani, mert sós verejtékből képződik, de erős és áldásos forrás, mert Isten áldása és Isten jutalmazásaképen, a hűséges kötelességteljesítés meghozza a maga gyümölcseit. Csak az az ember boldog, aki hivatásszerű munkáját örömmel és mintegy lelkiszükségletből végzi. Nem az üzletszerű semmittevés és céltalan ődöngés, hanem csak komoly, fáradságos munka elégítik ki az emberi szívet a földi- és örökélet törvényei szerint. Mily nagy boldogság, milyen öröm s ünnepi hangulat, ha valamit sikerül véghezvinni. „Isten nevében" bízva bátran kezdettük el és örvendezve végeztük: ismét „hála Istennek". Égen és földön folytonos aratóünnep.

A negyedik örömforrás egy nagyon kedves és napsugártól megaranyozott patakocska, amely a nemes és ideális emberi szívből fakad, ez a má-

sokkal megosztott öröm. Mint a sugárzó fényözöntől körülvett kedves mennyei angyalok, úgy örvendeztetik meg a szomorú embereket az öröm hírnökei. Tiszta, meleg fény árad e kedves, napsugaras emberekből és elűzi a haragot, a kétségbeesést a bosszús arcokról. Nem sok csengő aranypénzt tudnak kiosztani ezek az örömapostolok, mindazonáltal barátságos lényük, segítő jóindulatuk, áldozatkész szívük, vidámságuk és angyali jó lelkük valóságos csodát művel. Maguk azért boldogok, hogy örömüket megoszthatják, másokat meg azért tesznek boldoggá, mert azok napsugaras lelküknek fénykörébe jutnak. Franklin Benjamin amerikai elnök beszéli, hogy dolgozószobájával szemben egy építkezésnél a többi között egy kőmíves dolgozott, aki a gyakran elégedetlenkedő társai között állandó jó humora és elpusztíthatatlan jó kedvével tűnt ki. Alkalomadtán megkérdezte Franklin a munkást, miért örül? Ez azt felelte, hogy a csodaerő az ő felesége, aki mindig barátságosan köszönti és megcsókolja ahányszor munkába megy, vagy a munkából hazatér, mindig tud valami kedveset mondani neki és törekedik, hogy valami kis örömmel, vagy meglepetéssel a pihenés idejét kellemessé tegye, azért kell neki mindig vidámnak és megelégedettnek lennie.

Aki embertársainak boldogságában irígység nélkül, belső örömmel tud résztvenni, az aranyos szívéről tesz tanuságot, de egyúttal szívének belső boldogságáról is. „Ha vigyázol, sok örömet találhatsz saját életedben is; a homok, amelyen jársz,

aranytól csillog. Nos, menj tovább! Ne csak azt nézd, ami neked van szánva, hanem tedd hozzá szomszédodét is és tekintsd azt is szívbeli, őszinte örömmel. Az együttérző szív számára köröskörül mindenki öröme közös. Mily gyakran halad el melletted idegen öröm, vidám szóval, pajzán nevetéssel, fényes szemmel s mily szívesen megáll előtted, ha te őt látni és hallani akarod. Nyisd fel szívedet, tárd ki emberbaráti szeretettel és meglátod, hogy a boldogság minden oldalról ezer sugárral ömlik be s téged kimondhatatlanul gazdaggá tesz. Ha megtanultad azt, hogy mások boldogsága boldoggá tud tenni, akkor mindig boldog leszel, mert valahol a szomszédságban mindig jár-kel valamiféle boldogság." (Wibbelt.)

Kis örömforrások mindig fakadnak, a boldogság kis aranyporszemei mindenfelé csillognak, csak legyen egy szerény szív és hálás kéz, amely szeretettel felszedi azokat. Lehetséges, hogy a lélek a kis örömöknek ebből a paradicsomából is kiűzetik, lehetséges, hogy künn vihar és záporeső dühöng; de még akkor is maradhat a lélek legbensőbb szentélyében valamilyen szerény, kedves kis boldogság, amelyet a jámbor, benső élet, a mély, derűs kedélynek, az aranyos emlékeknek és reményeknek és az Isten akaratán való megnyugvásnak, alázatosságnak, kevéssel megelégedésnek kimeríthetetlen kincsei alkotnak. Oh! igen, a lélek a kegyelem és az ima által a tökéletes öröm titkához fölemelkedhet, amelyet Szent Ferenc, Leo testvérrel folytatott ismeretes beszélgetése szerint a

keresztény hősiességben talál meg: „Minden szenvedést örömmel elviselni Krisztusért"; ilyenkor a szenvedés keresztény felfogása az élet-boldogságnak látszólag teljesen ledőlt romjait a szelíd fájdalomnak és a mennyországba vágyakozásnak esti fényével aranyozza be. Ilyenkor a lélek teljesen megérti a nyolc boldogság szent titkát és angyali szárnyakon emelkedik fel a nagy mennybe, örök paradicsomi hazájába, ahonnan feléje cseng az angyalok kara: boldogok... boldogok...

Életszabályok.

Gyermekkorunk kedves versikéi, amelyekben imádságot és bölcseséget tanultunk, az egész életen át kísérnek, jeléül annak, hogy a kis és nagy gyerekek kedélye egyaránt fogékony azon életszabályok iránt, amelyeket dallamba és költészetbe öltöztettek... Egyik-másik ember azonban életútja tövisei közt elakadt és szétszakadt zsebeiből kiestek a bölcs mondások, azért életének további vándorútjára ki-ki vegyen fel egy porszemet a gondolkodók és költők életbölcseségének nagy házából...

Istent egyedül!
Mit ezen felül
A szíved kíván,
Ócska mind, silány. —

Vele vagy boldog,
Ő nyugalmad:
Földi gondok
Meg nem zavarnak.

Boldogságod
Keressed nála;
Minden más csak látszat
És ködpára!

Berger J. B.

*

Legyen hited: ez a legelső.
Az úr kezét jól megragadd!
A vigasztól, mely bizton eljő,
Ne hagyd megfosztani magad;
Égi vigasz: az Úrhoz léphetsz,
Ha gondok nyomják lelkedet.
A jó imádsághoz, ha értesz,
Elvisz zord szenvedéseket.

Kotzebue.

Jó imádkozó nem sokat
Beszél, nem szójátékokat;
Röviden szól s vár szótlanúl,
Hogy Amen-t mondjon rá az Úr.

I. Sturm.

*

Galamb repült az égből erre végig,
Nála hármas lóherlevélke fénylik.
Leejtette; boldog, ki megtalálja!
A hármas levél: szeretet, remény, hit.

Rückert.

*

Tiszta legyen hited,
Igaz szereteted,
S jövőd vidám reménnyel nézheted.

I. Sturm.

*

Jó vándorbot a remény,
Utasruhád türelem;
Át világ, sír éjjelén
Menj, vár rád a Végtelen.

Logau.

Az erény útja meredek,
Fáradság, kín a kezdet,
De el tovább üdvre vezet
S boldog gyönyörre messzebb

Gellert.

*

Amit akar az Úr,
Tartom szótlanúl

Hoffm. v. Fallersleben.

*

Bár fáj az Úr csapása,
Tűrd szépen, csendesen,
Igy készül képe-mása
Te bűnös szíveden.

I. Sturm.

*

Azt akarom,
A panaszom
Ne hallja soha senki;
Terhem enyém,
Hát viszem én,
Nem kell másnak cipelni.

Rückert.

*

Férfiszív s a becsület,
Alázat égbe vezet,
Kemény nagy önfegyelem
Vezet át az életen.
Összefogja ezeket
A béke és a szeretet.

Fr. v. Schlegel.

*

Szorgalom, munka ezek a szárnyak,
Melyek örvényen, hegyen átszállnak.

Fischart.

*

Adassék nagy tisztelet
Minden kérges munkáskéznek!
S mely kohókban hull, pereg,
Minden egy csöpp verejtéknek!
Akik izzadva szántanak,
Azoknak is. — Mindazonáltal
Feledni azt sem szabad,
Aki szánt-vet az agyával.

Freiligrath.

*

Munka, mely nem használ másnak,
Elvész minden áldás nélkül.
Ha csak önmagadnak szolgálsz,
Hálagyöngyöt nem kapsz ékül;
Elepedsz és önmagadtól
Undorodva halsz meg végül.

Fr. W. Weber.

*

Szív, mely magára nem tud rakni féket,
Álmatlan dobog át sok gyötrő éjet.
Csak a szabad szívé minden öröm,
Őt le nem győzik gondok, szenvedések.

L. v. Jessen.

*

Hálás szavak
Elhangzanak,
Hálás szívek
Jól csengenek.
A hála — tett
Ajánlom: tedd.

Reinick.

*

Rejtett, halk jótetemények,
Holtak, melyek sírban is élnek,
Virágok viharban megállók
Csillagok soha le nem szállók.

Claudius.

*

Jót akarsz? Tedd jókor azt;
Máskép mindig csak akarsz.

Wichert.

*

Más vélemény ne bántson tégedet
És meg ne únd, ha ellened mond bármi;
Csak tudj mindig magad lábán megállni
És mondani, ha kell, bátor nem-et.

Wichert.

*

A bűnnek útja széles út,
Virágos réten indul;
De egyre több veszélybe fut,
A végén éj van, s kín dúl.

Gellert.

*

Ne haragudjál nagyon,
Ha tövis szúr utadon.
Pár nap mulva, úgy lehet,
Az hoz rózsát majd neked.

I. Sturm.

*

Legbuzgóbban — így vitatkoznak
A bűnök egy rút éjjelen —
Melyikük szolgál a gonosznak . . .
Hízelgésé a győzelem.

Gleim.

*

Istenáldás van sok a földön:
Mind a tied, ha akarod.
Csak légy okos és jó, csak törjön
Érte a lábad, a karod.

Fr. W. Weber.

*

Ez azt mondja, az élet mit sem ér,
Az meg, hogy az élet mindent megér;
Hallgasd meg őket s jegyezd meg fiam,
Hogy mindkettőnek ítélete fél.

Bodenstedt.

Vígan így élhetsz:
Legyen két zacskód.
Egyikbe kérhetsz,
Másikat osztod.
Akkor király vagy:
Kifosztasz — s gazdagítsz provinciákat.

Goethe.

*

A régi jókat
Híven megóvjad,
Az újdonságot
Jól fölhasználjad,
Soha meg nem bánod.

Geibel.

*

Ha az örömet
És dőre kínt,
Észre se veszed,
Eltűnnek megint.
Az Úrnak megmondani mennek,
Őket hogyan viselted.

I. Sturm.

*

Amid nincsen, ne fájjon néked,
Élvezd, amit az Úr adott.
Mindenütt találsz békességet,
Mindenütt találsz bánatot.

Gellert.

*

Nincs boldogság számodra, mondod,
De mért nézed csak magadat?
Én elégedetten mosolygok:
Sokan rosszabbúl állanak.

Castelli.

*

A nagy világgal légy mindig elégedett,
Olyan légy ő vele, amilyen ő veled.
Amit az Úr adott, elégedett légy azzal,
Légy mindig legkivált elégedett magaddal.
Kinek sohase jó az, amit végbe vitt,
Annak Isten se jó, ki benne működik.

Rückert.

*

Ha a szerencse száll feléd,
Ragadd meg rögtön,
S jó volna: házad völgybe építenéd,
Nem hegytetőkön.

Heine.

*

Át harcokon,
Fájdalmakon,
Át gondon és síráson,
Az égre föl;
Ott az öröm!

Dieffenbach.

*

Igaz hitben híven,
Nem félve senkit sem;
Megtenni dolgodat,
Amit az Isten ad;
A jogért küzdeni,
A szegényt védeni;
Önmagadhoz kemény,
Mással enyhe, szerény;
Mindig irgalmas és
A bűnbánatra kész,
Tűrni a búk baját,
Nem félni a halált —:
Így lesz az életed
Uradnak tisztelet.

I. Sturm.

IDŐ ÉS ÖRÖKKÉVALÓSÁG.

Hazafelé!

Az ősz Jákob patriarka ott állt Egyiptom királya előtt. S a fáraó kérdésére, hogy mennyi idős, így szólt az öreg családapa: „Az én zarándokságom napjai 130 esztendő, kevesek és mostohák.“ Nekünk, kérészéletű embereknek rövid, terhes zarándokság gyanánt tűnik fel az élet. S mégis mily hosszú ez az egy arasznyi idő is! Különösen ha várunk valamire, úgy tűnik fel, mintha félörökkévalóság volna. Az órák igen lassan ballagnak; a napok és hetek csigatempóban mászkálnak; az idő szárnyai súllyal vannak leszorítva és megnehezítve. Míg az ember azt hiszi, hogy életkorának delelője felé halad, úgy gondolkozik, mint a kis diák, aki kiszámítja a másodperceket Karácsonyig, Húsvétig, a nagyvakációig és még akkor is milyen kár, hogy olyan lassan lehet a napokat áthúzogatni. Ha azonban életünk javakorán túl vagyunk, akkor már szívesen visszatartanók az időt. Hisz oly sok tervünket kellene még megvalósítanunk, oly sok munkát elvégeznünk. Mintha csak most vetettünk volna; és az aratást csak meg kell várnunk?! Hogy kortársaink közül némelyek váratlanul, gyorsan befeje-

zik életüket, abba még belenyugszunk, de értünk kár volna, akik oly dolgosak vagyunk és pótolhatatlanok! — Az idő csak halad tovább a maga egyenletes nyugodt ütemében. Ha biztatjuk, se siet, ha könyörgünk, se lassúdik. Végül is az ember, ez a rövidéltű kis tiszavirág, abbahagyja az egyenlőtlen küzdelmet, belenyugszik a változtathatatlanba, de hozzáigazítja lépteit az időhöz és feszült figyelemmel várja az óraütést, hogy nem az utolsót üti-e és nem kondul-e a lélekharang az élet végső munkaszünetére?

Az idő állandóan dolgozik az ember lelkén. A képzelt ábrándokat életerős eszményekké alakítja. A szertelen reményeket, vágyakat érett, megfontolt lemondássá, kevéssel megelégedőkké csendesíti le. Az idő győzi meg legjobban az akaratoskodó embert minden földinek hiábavalóságáról, mulandóságáról. Megmutatja neki hajdani dicsőségek romhalmazát, elvezeti régmult nagyságok omladozó síremlékeihez, lerántja a megtévesztő, csillogó fátyolt a jelennek imádott bálványairól és megmutatja a lelkivilág nem múló igaz aranyértékét. Az idő figyelmeztet az elmúlás örök természeti törvényére, saját testünk elvirágzása és lelki képességeink fogyatkozása által. Amint halad az idő, új meg új gondolatot, törekvést vet felszínre; új nemzedék nevelődik, új célok és új eszközök; s mi egyszerre csak idegeneknek érezzük magunkat saját hazánkban; nem értjük többé az időt, nem értjük környezetünket. Talán emlékszünk saját ifjúkorunkból olyan elhagyatott, magányos öre-

gekre, akiknek panaszait, zsörtölődéseit akkor még nem értettük meg s most — legnagyobb csodálatunkra — magunk is ily „tisztes ódonságokká", egészen fölösleges, régimódi emberekké lettünk. Borús tekintettel nézünk bele a komor jövőbe; nem gyermekéveink mosolygó tündérei integetnek felénk, hanem inkább fenyegető, haragos kísértetek. Ezeknek a nyomasztó élettapasztalatoknak a súlya alatt szívünknek meg kell értenie, hogy bizony az élet nem egyéb, mint zarándoklás ismeretlen világ felé. Boldog az, akinek keresztény lelke tisztán lát; aki vágyakozni tud a messze magasságok után; túl a földrajznak és időszámításnak szűk határain, ott ragyog fel az ő igazi honának titokzatos fénye; a halál s feltámadás bölcselete és teológiája egyre rokonszenvesebb lesz előtte: ami ijesztő benne, az háttérbe kerül; csendes bánat és boldog remény köti össze az időt és örökkávalóságot... És a lélekben megcsendülnek azok a titokzatos és ünnepi hangok, melyek olyan szépen csengenek Webernek „Esti harangszó" c. költeményében:

Az estharangok, az estharangok,
Hogy visznek engem e drága hangok.
Az ifjúság
Most szárnyat ád
S gyermekségem falujába visz át.

A templomnál az orgona nyíl még,
A roppant hársak zöldelnek ismét
S a gyermeksereg
(Szőkék, kedvesek)
A régi sírokon ott csicsereg.

Az ajkukon cseng a régi ének
Enyelgő hangja gyermekmesének.
És nézegetik,
Oly furcsa nekik,
Az idegen bácsi mért könnyezik.

A pázsit alatt, a kövek tövében,
Ott nyugszanak a hű szívek szépen.
Már elpihent
A harc; a csend
Leszállt; olyan édes a sírban lent.

A drága karok, nézd, felém kitárva;
S mintha a hangjuk is felém szállna:
Rossz a világ,
Jöjj, hagyd tehát,
Jöjj, várunk itt benn mind terád.

Annyit bolyongtam a zord világban,
El is fáradtam a bolyongásban.
Most már megállok:
Fáradt zarándok...
Légy áldott, szent város, ezerszer áldott!

Az estharangok, az estharangok,
Hogy csalogatnak e drága hangok.
Napom lejár,
Az éj leszáll;
Jó lesz aludni; későre jár.

Kilátás a Nébó hegyéről.

Mózes, Istennek ez az öreg, hűséges szolgája elvégezte hivatását a földön. Isten parancsára fölmegy a Nébó hegyére, hogy halála előtt életének munkájára látomásban visszatekintsen; és az ígéret földjére, a tejjel-mézzel folyó paradicsomra; hova népét vezetni akarta, egyetlen búcsúpillantást ves-

sen. Lelki szemei előtt elvonult a nap-isten temploma, az obeliszkek és a piramisok hazája, a szent Nilus folyama, a fáraóval folytatott nehéz küzdelmek, Izrael Istenének csodatettei, a fogságból való szabadulás, a pusztai vándorlás, Isten kinyilatkoztatása és parancsolatai, az Úr büntetése és irgalmassága, a nép lázadása. Valóban munkában gazdag és szenvedéssel tele élet volt, amelynek erejét odaszentelte és feláldozta. És most közvetlen a cél előtt Isten bölcs végzése elszólítja a népnek ősz vezérét. Az Isten megengedte neki, hogy búcsúzóképen mennyei vigasztalásban legyen része és édes örvendező pillantást vethessen az ígéret földje szépségére, népének örökségére.

Előbb, vagy utóbb minden értelmes ember elgondolkodik a múló, földi életben szerzett tapasztalatain, talán egy kis bölcs humorral is. Esetleg kora ifjúságából is emlékszik az életnek mélyenjáró, vagy csak ötletszerűen felbukkanó kérdéseire; és most szürkülő fejjel talán távolabb van azok teljes megoldásától, mint ifjú túlbölcseségének korában. Mert hisz volt életének olyan korszaka, mint Mórike „bátor emberének", aki az élet titkainak megfejtésére még az ördöggel is megverekedett; kicsavarta a farkát, beletette szőrös könyvjelzőnek, életbölcseletének nagy könyvébe és a halhatatlan istenek mosollyal bólogattak bölcseségének furcsa ötletein (Wibbelt). Az ember nyugtalan természete lassankint megcsillapodik; józanabb, szerényebb lesz; saját szabadalmazott bölcseségében csalódva, szépen visszatér a régi keresztény világfelfogásához

és a hittudomány bölcseleti értékeléséhez és megint mindent az örökkévalóság szempontjából néz. A világesemények szálai néha nagyon kuszáltak; mint valami remek szőnyeg fordított felén, érthetetlen össze-visszaságban futnak keresztül-kasul a különböző színű fonalak; de ha Isten szemével nézzük a dolgokat, akkor minden örök harmóniában egyesül.

Egyébiránt csak a keresztény vallás ad iránytűt, hogy lelkünk a kis és nagy világ zátonyútvesztőiben el tudjon igazodni. Minden emberi élet egy-egy darab világtörténelem. Mily érdekkel olvassa az ember egy halott emlékiratait, vagy akárcsak egy ócska cilinderkalap visszaemlékezéseit. Az ember rövid életideje mily tarka filmjét adja a lírai, kacagtató és szomorú jeleneteknek. Vajjon alapjában értelmetlen és céltalan volna minden, vagy mégis csak van célja, értelme az életnek?

Minden ember alkotott valamit az ő kis világában. Természetszerűen atyai, vagy anyai gonddal és szeretettel csüng alkotásán. De hányszor omlik össze műve még életében, vagy mily szörnyen fáj az elszakadás, mikor kedves művünket más, látszólag kevésbé ügyes kezekre kell bíznunk. Egyedüli vígasztalás az a meggyőződés, hogy kötelességünket megtettük; Isten meg van velünk elégedve, ő akarta így; különben is a megdicsőült lélek előtt egykori földi munkája, fáradtsága gyermekjátéknak fog feltűnni. Némely nehézségeket csak a lélek maga tud Istennel elintézni, ide tartozik ez a nehéz elszakadás és önzetlen lemondás is...

Mikor Szent Ignácot, a Jézus-társaság alapítóját halálos ágyán megkérdezte az orvosa, nincsenek-e aggodalmai, tagadólag intett; aztán szívét, értelmét megvizsgálta mégegyszer, nincs-e valami, ami a világon még nehezére esnék? Végre hosszas lelkiismeretvizsgálat után megszólalt: Életem művének szétrombolása, a Jézus-társaság feloszlatása, nagy csapás lenne rám nézve. De a szent mégis őszintén megvallotta: Ha ez hibámon kívül történnék, elég volna egy összeszedett imában töltött negyedóra, hogy lelkemből minden nyugtalanság száműzve legyen; még akkor is, ha az egész Jézus-társaság úgy feloszlanék, mint ahogy a só feloldódik a vízben.

Amint a kis világtól, ép úgy a nagy világ még annyira érdekes színpadától is néha csömört kap a lélek. Az egyes embersorsok tragikomédiája nagyobb mértékben megismétlődik az egész emberiség történetében. Hogy az ember néző-e vagy szereplő, vagy a színfalak mögött a drótot rángatja, mindegy; egyformán megerősíti a világfejlődés ezt a kissé sivár felfogást:

Mit történelemnek mondanak,
Sivár, lusta zűrzavar csak.
Csalás, erőszak, gyengeség,
Gyávaság, gazság, szörnyűség.

Ki ne érezte volna magát hivatottnak, hogy egy kis, vagy nagy világban újítóként lépjen fel és a lelkeket, vagy a világot megváltoztassa? A buzgóság hirtelen fellobbant, el is lobbant, mert a nehéz-

ségek és a sikertelenségek meglepő hamar kimerítették erőit. Már az is eredmény, ha valaki újítását önmagán gyakorlatilag megvalósítja és a jó példának mágneses hatóereje által üdvös hatással van egy kisebb körre. Végtére is fölér a tettel a jóakarat.

Egyesek levert hangulatukban ilyenkor a világ végének, közeli pusztulásának bús, bánatos idejét várják. De a hátborzongatóan részletes, lehetséges vagy lehetetlen jövendölések ellenére is Jézus Krisztus szava érvényesült: „Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak. Azt a napot azonban, vagy órát senki sem tudja, még a mennyei angyalok sem, hanem egyedül az Atya."[1] Az idő és a világ a fejlődésnek nem is sejtett lehetőségeit rejti; talán még csak néhány nyomorúságos töredékét ismerjük a természet erőinek és törvényeinek, bár minden nemzedék azzal kérkedik, hogy minden tekintetben a tudomány legmagasabb csúcsára jutott és hogy a további fejlődés már csak rombolás lehet. Ha az Isteni gondviselés a világ folyását még hosszú ideig megtartja is mostani formájában, egyszer csak mégis eljön a világ vége, a világítélet és a világ megújulása. Az eddig oly tökéletlen világ és idő romjaiból Isten mindenható keze csodás átváltoztatással új, szebb világot alkot — annak idején és boldog az a lélek, amely előtt ez az ígéret földje, a paradicsomi haza feltárul...

[1] Mt. 24, 35—36.

Élet a halálban.

Az élet iskolájában elsősorban a művészetek művészetét kell megtanulni, azt, hogy hogyan kell jól és szívesen meghalni. Különös, hogy a fiatalság túlságosan eszményi, hősies gondolkodásában mily könnyen kész meghalni s épen az idősebb kor ragaszkodik görcsösen az élethez, kevésbé tiszteletre, mint inkább szánalomraméltó módon. A legtöbb ember állásfoglalása a halál és a sír bölcseletével szemben mindig megmutatja, hogy menynyire gondolkozunk keresztény módon az időről és az örökkévalóságról. A halálról és sírról való újkori pogány felfogást szemlélteti a párisi temetőben Bartholomé alkotása, „a névtelen halott" síremléke. Alapgondolatát az egyiptomi pylonról vette.

A talapzaton sírbolt nyílik meg; a halál szelleme, térdelő női alak felemeli a kőlapot és szelíd bánattal tekint egy házaspárra, akik kezüket egymáséba téve a halál álmát alusszák; kis gyermekük rájuk dőlve fekszik. Két szűk lépcső vezet a sírbolt tetejébe, ott ásít a halál sötét kapuja, ép egy fiatal pár halad át rajta. Mindkét oldalról, akarva, nem akarva két-két alak közeledik a kapu felé, egyesek a kölcsönös szeretet megadásával, mások a válás keserű fájdalmával, mások a borzalomtól és ijedtségtől kővé meredten, — a halál fogadja valamennyit. Megragadó, vigasztalan haláltánca az emberiségnek, amelyet ellenállhatlan, kegyetlen hatalom hurcol a sötét lyukba, a csillagtalan éjszakába. Hasztalan minden sírás és jaj-

gatás, hiábavaló az ifjúság és szépség, kétségbeesés vagy egykedvű megnyugvás a változhatatlanban. És ha vannak is, akik azt hiszik monista képzelgésükben, hogy a halál és az elégetés után az igazi élet világosságához és tüzéhez, a személytelen fényforráshoz és őstűzhöz térnek vissza; és ha virágzó, rózsaillatos márványcsarnokban állíttatják is fel hamvedreiket — a színházias, csalóka dísz mögött annál bosszantóbb kísértet rejlik. A keresztény felfogás is ismeri a csontváz-embert homokórával és kaszával, de egészen más értelemben. Mikor borromei szt. Károly a milanói érseki palotába bevonult, egy festményt pillantott meg, amely a halált ábrázolta, amint a kaszáját suhintva felemeli. Rögtön festőt hivatott, a kasza helyett egy arany kulcsot, a mennyország kulcsát festtette a halál kezébe.

Nyereség vagy veszteség-e a halál? Aki csak a földnek, a jelennek él, borzadva gondol az élet lámpájának utolsó lobbanására, a minden veszteségek legkeservesebb, legfájdalmasabb veszteségére és elakad a szíve, az agya a borzalomtól. A lélek legmélyén pedig ott rejtőzik a rossz lelkiismeret és most, a rémséges órában előcsúszik mint egy szörnyű polip, számtalan mérges kígyókarjával, sok kígyófejével a rettegő embert egyre kínozza a kérdéssel: mi lesz, ha mégis van valami a halál után — ítélet, kárhozat, örök pokol? Nem volna csoda, ha a bűnös lélek, mint a hirhedt istentagadó és istengyűlölő Voltaire, visszataszító haláltusájában már mintegy pokoli kínokba és

kétségbeesésbe süllyedne. Amilyen az élet, olyan a halál.

A jó keresztény életében nem felejti el teste miatt a lelkét, a föld miatt az eget, az idő miatt az örökkévalóságot. Keresztény életmódja, imádsága, munkája, áldozatai állandó előkészület volt a nagy búcsúzásra. Keresztény bölcseséggel szorgalmasan használta a halálfélelem ellen való orvosságot, külső és belső számadásait mindig rendben tartotta s most nyugodt lelkiismerettel védőszentje társaságában megy át a sötét szent kapun, amely e világot a másvilágtól elválasztja s egyben mindkettőt össze is köti.

Nem mintha a keresztény léleknek nem volna fájdalmas érzés megválni szeretteitől, élete munkájától, javaitól. De a feltámadásba vetett hite és a viszontlátás reménye enyhítik és eloszlatják erős fájdalmát, mert tudja, hogy jobbat kap cserébe. Vajjon nagyon siránkozik-e az, akinek öreg, düledező kunyhóját lerombolják, köves, terméketlen földjét elveszik, de helyébe új, pompás házat, kertet, parkot adnak? Vagy ha üveggyöngyökért valódi drágaköveket kap, a hamisan csillogókért igazi aranyat? Vagy hogy a küzködés, munka, szenvedés, szerencsétlenségek idejét a vidám pihenés, diadal, béke, megnyugvás, boldogság váltja fel? Mi mást jelentene a halál, mint ép ezt a nagyon kedvező cserét? Hozzá még sokszor mint jóbarát jő a halál angyala. Így ábrázolja Rethel mester a halált, a magas toronyszoba meghitt barátját, amint az öreg toronyőrnél és feleségénél

megjelenik. Maga a halál húzza a máshazába hívó lélekharangot a vén harangozónak, aki székében haldokolva hanyatlik le és nemes megnyugvással, örömmel megy át egy szebb világba . . .

A lélek honvágya megelégül. A halálból élet támad, a léleknek igazi, boldog új élete. A mulandó, látszólagos javak, örömök, kitüntetések — levetik földi ruháikat és örök értékekké, elveszíthetetlen mennyei boldogsággá változnak. A lélekharang a kemény munka és nehéz szenvedések után örök ünnepnapra, vasárnapra hív, kegyetlen számkivetésből paradicsomi hazánkba, szomorú válásból örvendetes viszontlátásra. A halál a keresztény szemében nem kísértet, hanem együttérző kedves mennyei angyal. Assisi szent Ferenc a Napének utolsó sorában testvérének nevezi a halált és kedvesen üdvözli. — Granadai Lajos beszéli, hogy egyszer egy vadász bélpoklos remetére talált, aki koldulva vidáman énekelt. — „Hogy tudsz te ilyen állapotban még énekelni?“ — kérdezte a vadász. — „Testvérem — felelte —, Isten és én köztem csak testemnek vékony fala van már; ez most le fog dőlni, börtönöm leomlik s Isten színelátására jutok, azért énekelek vidám szívvel.“ — „Örüljetek velem együtt — kiáltott fel Szienai szent Katalin halálos ágyán —, örüljetek, hogy elhagyom a siralom völgyét és a béke honába mehetek.“

Sok kereszténynek is nehezére esnék szent Brunóval a halált az élet kezdetének, a halál napját születésnapnak tekinteni. Igen, hisz akartuk teljesíteni kötelességünket, keresztény életet éltünk, —

de azért ki merné emberi gyarlósága tudatában szívét, cselekedeteit Isten szemei előtt, mint színaranyat felmutatni? Természetesen elkerülhetetlen, hogy lelkileg megtisztuljunk; s ettől a fájdalmas műtéttől fél a legtöbb lélek, ezért vonakodnak a halál sötét kapuján át a boldog örökkévalóságba menni, mert a lélek útja előbb a tisztítótűzön vezet keresztül. Jól meg kell értetni az emberekkel, hogy a tisztulás helyét a mennyország előcsarnokának tekintsék, ahol nagyon is megbékélve lehet várakozni, míg a legszentebbe beléphetünk. De a hitünk és értelmünk azt is mondja, hogy a tisztítótűz valamiképen a pokolnak is előcsarnoka, ahol a szegény kedves szenvedő lelkek, Isten igazságos büntetéseképen, bűneik minden maradványától tökéletesen megtisztulnak. Lehetetlen megkísérelni is, hogy a tisztuló lelkek szenvedéseit és örömeit hűen leírjuk. Isten bölcsesége nem adta meg nekünk az alvilág és a mennyország tiszta látását, elképzelését, amint hogy a jövőbe sem pillanthatunk bele. A lelkiélet újabbkori vezető egyéniségei joggal szállnak szembe a tisztítótűz borzalomkeltő leírásával, mintha az a pokol posványa, ördögöktől fűtött tüzes kemence, kínzókamra volna s a pokoltól csak annyiban különböznék, hogy nem tart örökké. (Keppler püspök.) A szentek épen nem takarékoskodtak a tisztítótűzben szenvedő lelkek kínjainak sokszínű leírásában, de Szalézi szent Ferenc természetfölötti éles tekintetével átgondolja, hogy a tisztítótűz gondolatának inkább vigasztalást, mint félelmet kell lelkünkbe öntenie, mert ezek a

szentek minden fájdalmuk ellenére is csodálatos érzéssel telnek el és Szalézi szent Ferenc elsorol tizenként forrást, amelyből a mennyország vize a tisztítótűz lángjaira folyik és annak kínjait enyhíti. Schneider püspök igen jól eltalálja az egyház felfogását, midőn A másvilág c. könyvében ezt írja: „A legtökéletesebb nyugalom a legforróbb vágyakozás közepett; a legbőségesebb vigasztalás a legkeserűbb szenvedésben; a legtürelmesebb elviselése az elgondolhatatlan nagy kínoknak, a legörvendezőbb megnyugvás az időleges kárhozatban; a boldogság és boldogtalanság, a fájdalom és öröm, pokol és mennyország legcsodálatosabb vegyüléke — ez a tisztítóhely titka."

Félénk lelkek vigasztalására álljon itt a jezsuita iskola által megrajzolt másvilág képe, ahogy P. Cohausz S. J. A kolostorból c. kitűnő művében leírja: A világból eltávoztunk, de még Isten világába nem mehetünk. Ó páratlan honvágy, ó határtalan fájdalom, ó kemény büntetése a földi lomhaságnak!...

Kegyetlen fájdalom! De nem kell túlozni borzalmát. Krisztus személye és az evangélium legyen zsinórmértékünk. A rosszindulatú és tudatos hálátlanságnak a büntetése szigorú. De az apró elnézésből eredő hibákat oly keményen, oly hosszasan büntetné, mint némely írók mondják, az a jóságos Megváltó, aki Magdolnának örömmel megbocsájtott és a jobb latornak e kedves szavakat mondá: Még ma velem leszesz a paradicsomban? Vajjon az atya így bánik-e gyermekeivel? És hol marad a szent-

ségek ereje? Ily rémképek kedvéért ne tegyük meg Istent zsarnoknak. És Krisztus vére sem haszontalan polyva. Ragaszkodjunk az egyház szilárd tanításához, mely oly keveset állít a másvilági tisztulásról. A tisztulás helyéről oly keveset tudunk, de annál többet Isten atyai igazságáról és szeretetéről s eszerint kell az ő intézményeit is megítélni.

Fájdalom, sok fájdalom sír fel a tisztítótűzben, de a sírás mellett sok öröm is felharsan. Hisz a lélek tudja, hogy mentve van, hogy minden veszedelemtől örökre megszabadult, Istent biztosan bírni fogja nemsokára. Nem folytatja-e útját vidáman a hajós, aki veszedelmes tengeri viharból megmenekülve, távolból már látja hazája biztos földjét, bár még sziklák és sötét szakadékok közt visz útja? Nem ad-e szárnyat lábaiknak az a gondolat, hogy minden lépés közelebb viszi őket az atyai ház végleges nyugalmához és boldogságához? Nem édesíti-e meg minden fáradalmukat?

A szenvedő lelkek minden lépéssel, minden szenvedéssel közelebb jutnak céljukhoz. És egyszer csak ott állnak Sion fényárban tündöklő falai alatt, a kapuk kinyílnak és újjongó énekszóval vonulnak be a zengő utcákon."

Az örök alleluja.

Szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe föl nem hatott, mit Isten azoknak készített, kik őt szeretik. (I. kor. 2, 9.) Az apostol szavai, akinek lelkét már földi életében elragadta a menny

édessége, előre megoldják Isten után vágyódó, égbe hazakívánkozó lelkünk remegő kérdéseit. Mindenkinek meg kellene vakulnia, ha ebből a napnál erősebb vakító fényből egy sugár a szemébe esnék, minden fülnek meg kellene süketülnie a gyönyörűségtől, mihelyt csak hallaná az égi harmónia és örök alleluja egy gyenge ütemét, amint szent Ferenc is azt hitte, hogy meg kell halnia a túlságos gyönyörűségtől, mikor egy angyal égi zenét játszott a fülébe. Te tehetetlen vággyal, kielégíthetetlen boldogságsóvárgással tele emberi szív, akit a majdnem végtelenbe vesző teremtmények sokasága nem tudott megnyugtatni, mennyire meg fogsz telni csordulásig és azon túl Isten boldogító életének, a világosság végtelen tengerének egyetlen csöppjétől!

Dante, a jámbor középkornak Isten kegyelméből való nagy költője, a hit és saját lángesze útján próbálta megközelíteni az égi magaslatokat — de csakhamar aléltan esett össze. Lelkünk felújjong, örvendez költői égi látomásain, szellemünk elragadtatva szemléli Isten titkainak, gondolatainak csodáit, szívünk gyönyörködik az aranyszínek édes áradatában, a művészet pompájában; ott élnek a szentek kimondhatatlan boldogságban, a dicsőség fénye át- meg átjárja őket, az Isten felfoghatatlan fensége ontja fényességét rájuk. Új, meg új mennyei tájak tűnnek elő örök változatosságban. Új fényfolyamok zúgnak alá habot szórva. Új, nem sejtett csodák és titkok vakítják, nyűgözik le a még kábult lelket s ez bámulva, imádva, meg-

ittasodva esik össze a Leghatalmasabbnak dicsőségtrónja előtt.

Talán míg valódi hazánkból száműzve voltunk, lelkünk megtanulta a szerénységet s nem is merjük azt a felfoghatatlan boldogságot remélni, amely reánk várakozik. Az elveszett paradicsomba való visszatérés a legtöbb ember számára csak azt jelenti, hogy boldogság vágya minden irányban megelégül s vége lesz minden szívfájdalomnak és honvágynak. Ez a paradicsomi boldogság, amelyben részünk lesz, csak egy kicsi töredéke annak a boldogságnak, amely Isten birásában áll.

Paradicsomi örömek járják át a megtisztult lelket. A dicsőségesen feltámadott testtel való újraegyesülés, szeretteink viszontlátása, a szentek és angyalok elragadó társasága, a szenvedés, bűn és a lélek ellenségein aratott végleges győzelem, az értelem örvendező csodálkozása, amely előtt a dicsőség fényében minden kérdés és minden talány megoldódik, minden titok fátyla fellebben, — a szívnek boldog, túláradó ujjongása a boldogság megfogyatkozásának vagy elvesztésének félelme nélkül — és a lélek magától kezdi énekelni kimondhatatlan mennyei öröm érzetében az örök allelujja énekét.

De a lélek örök paradicsoma csak a mennyországban válik teljessé, vagyis Isten a végtelen tökéletes lény, örök birtoklása, örök látása és élvezése által. Ha Isten kiválasztott emberei lángeszük szemével és elragadtatásuk látomásával lerajzolják Isten belső életének mérhetetlen gazdagságát, a

léleknek a Bárránnyal való örökös nászünnepét, a legfölségesebb Szentháromság szeretetének mérhetetlen élet- és tűztengerében — ez mind csak nyomorúságos tükörkép, árnyék és rejtély, hisz a végtelent nem foghatja fel a véges.

Addig is, míg a lelkünk, Istenhez, az ő Atyjához, boldog honába megtér, vigasztaljon bennünket földi vándorutunkon szent János apostol égi látomása, melyet a „Titkos jelenés"-ek könyvében ír le: „És hozzám jöve egy a hét angyal közül... mondván: Jösszte és megmutatom neked a mennyasszonyt, a Bárány jegyesét. És lélekben engem egy nagy és magas hegyre vitt és megmutatá nekem a szent várost, Jeruzsálemet, mely az Istentől szállott alá mennyből... És nagy és magas kerítése vala, tizenkét kapuja lévén... És a tizenkét kapu tizenkét gyöngy vala... és a város utcája tiszta arany, mint az átlátszó üveg... És a városnak nincs szüksége napra, sem holdra... mert az Isten fényessége világítja azt... és a nemzetek annak világosságában járnak... és annak kapui nem tétetnek bé nappal, mert nem leszen ott éjszaka.

És látni fogják az ő orcáját és az ő neve lesz az ő homlokaikon... mert az Úr Isten világosítja meg őket és országlani fognak mindörökkön örökké..."[1]

[1] Jelenések könyve 21—22.

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal.

Isten és a lélek.

Isten nélkül ... 1
Lélek nélkül ... 8
Atya és gyermeke ... 13
Megváltó és Üdvözítő ... 19
Krisztus követése ... 28
Lélekvezetés ... 35
Megszentelt utakon ... 43
Egyesülés Istennel ... 57

Ember és az élet.

Emberek ... 63
Titok az ember ... 64
Emberi gyarlóságok ... 69
Emberi élet ... 82
Életeszmény ... 87
Az élet iskolája ... 93
Az élet küzdelme ... 102
Életművészet ... 117
Életboldogság ... 126
Életszabályok ... 142

Idő és örökkévalóság.

Hazafelé! ... 149
Kilátás a Nebó hegyéről ... 152
Élet a halálban ... 157
Az örök alleluja ... 163